

CZY ZABRAKNIE
KATECHETÓW? s. 12

O. SALIJ: CHRYSZTUS
I KOŚCIÓŁ s. 18

LOTY RATUJĄCE
ŻYCIE s. 38

WOJSKO
PAPIEŻA s. 34

06.09.2020
nr 36 (776)
cena 5 zł
(w tym 8% VAT)
NR INDEKSU 205 109
ISSN 1734-9079
www.idziemy.pl

idziemy

Jak dziś mówić o Bogu?

s. 3, 9

INFORMATOR
DLA KATECHETÓW
2020/21

**UNIWERSYTET KARDYNAŁA STEFANA WYSZYŃSKIEGO
W WARSZAWIE**

**CENTRUM STUDIÓW MARIOLOGICZNYCH UKSW
„KOLBIANUM” W NIEPOKALANOWIE**

PODYPLOMOWE STUDIA MARIOLOGII (LICENCJAT KANONICZNY)

- dla osób posiadających stopień magistra teologii,
- trwają 3 lata, kończą się kanonicznym egzaminem licencjackim z teologii w zakresie mariologii,
- student, chcąc uzyskać stopień doktora może podjąć 4-ty rok studiów, tzw. ad lauream,
- po zakończeniu tych 4 lat student będzie mógł otworzyć przewód doktorski z tzw. „wolnej stopy”

PODYPLOMOWE STUDIA MARIOLOGII

- dla osób posiadających stopień magistra lub licencjat zawodowy z jakiegokolwiek dziedziny,
- trwają 3 lata

KURS „STUDIUM MARIOLOGII”

- dla osób posiadających minimum średnie wykształcenie,
- 2-tygodniowe zjazdy w ciągu roku

- ▶ 4-tygodniowe zjazdy w ciągu roku dla studiów podyplomowych i 2-tygodniowe dla kursu „Studium Mariologii”,
- ▶ zajęcia odbywają się w Niepokalanowie,
- ▶ studenci mają dostęp do bogatej w cenne zbiory Biblioteki Mariologicznej

www.kolbianum.franciszkanie.pl

e-mail: **kolbianum@gmail.com**
tel. **661 712 121** (pn.-pt. 8.00-16.00)

ks. Henryk Zieliński

Jak dzisiaj mówić o Bogu?

Zanim jeszcze w 1990 r. lekcje religii wróciły do szkół, już cztery lata wcześniej wprowadzono do szkół średnich zajęcia z religioznawstwa. Chodziło o ukazywanie katolicyzmu jako jednej z opcji do wyboru spośród tysięcy wierzeń na świecie. Skoro zaś każda religia rości sobie prawo do prawdy i wszystkie sprzeczne ze sobą „prawdy” są równorzędne, to żadna z nich prawdą nie jest. Zatem: po co religia?

Gdy przed trzydziestu laty lekcje religii wracały do szkół, większość duchowieństwa i wiernych odbierała to jako sukces, świadectwo normalności i szansę dotarcia również do tych uczniów, którzy nie byli objęci katechizacją w parafiach. Szansa rzeczywiście była. Szczególnie w przypadku najmłodszych dzieci państwo wyręczało coraz bardziej zapracowanych rodziców w doprowadzeniu ich pociech na religię. Ale Kościół, zauroczony nowymi możliwościami, niebacznie zrezygnował w ogóle z katechezy przyparafialnej. Lekcje religii w szkole stały się jednymi z wielu przedmiotów. Coraz mniej ważnymi, daleko w rankingu znaczenia za angielskim, fizyką i rytmiką. Odkąd zaczęto za nie płacić, misja nauczania zaczęła być pracą. Księża coraz częściej uciekali ze szkoły, sióstr ubywało. O ewangelizacji grona pedagogicznego można było zapomnieć. Zresztą katecheci coraz mniej komfortowo czuli się w pokoju nauczycielskim. Przyczyniały się do tego również głośne skandale obyczajowe z udziałem biskupów i księży. Słaby to ewangelizator, który się wstydi za Kościół.

Znam wielu biskupów, którzy wzywają do organizowania systematycznej katechezy przy parafiach, bez zaniedbywania lekcji religii w szkole. Nie znam jednak diecezji, gdzie to by się udało. Nie tyle z powodu lenistwa, czy braku materialnego zaplecza. Bardziej chyba z chęci unikania kłopotów, bo dzisiaj ksiądz spotykający się z dziećmi, to zaraz wiadomo... Przy parafii nie da się katechizować bez wsparcia rodziców. Ci zaś też są już ofiarami dyktatury relatywizmu. Zrelatywizowano im wiarę, wierność małżeńską i hierarchę wartości. Nie mają autorytetów, bo prawie każdy, komu w młodości wierzyli, okazał się już zszargany, nie oszczędzając

nawet św. Jana Pawła II. Jeśli na kogoś nie ma „haków”, to się wymyśli, zmontuje i nikt nie będzie sprawdzał wiarygodności sensacji puszczanej w obieg medialny. To kruszenie punktów oparcia dokonuje się planowo.

„Newsweek” zożydza prof. Andrzeja Kochańskiego – Krajowego Konsultanta w dziedzinie genetyki klinicznej, ma-

nipulując jego wypowiedziami tak, że nie powstydziliby się tego sam Jerzy Urban. Bo Kochański to zarazem ekspert Episkopatu w komisji bioetycznej. Ten sam tygodnik atakuje konserwatywnych prawników z Ordo Iuris, insynuując im powiązania z Moskwą, to prawie tak mocne oskarżenie jak o antysemityzm. Krystyna Janda chce zrobić idiotkę z prof. Marii Ryś, wkładając jej w usta nigdy niewypowiedziane i nienapisane słowa. Bo prof. Ryś to jeden z największych autorytetów w obronie praw rodziny i dziecka. Wcześniej były podłe ataki na prof. Aleksandra Nalaskowskiego i na wielu innych niewygodnych. Bo w systemie dyktatury relatywizmu nie może być żadnych autorytetów, prócz tych wykreowanych przez system, jak podstarzały showman wciąż nazywany „Kubą”.

Ludzi samodzielnie myślących zożydza się i ośmiesza, aby czuć się zwolnionym z konieczności podejmowania z nimi merytorycznej dyskusji. Przez ciągłe ataki i zatrucie życia zmusza się ich do swoistej autocenzury. Na przyszłość mają dziesięć razy się zastanowić zanim coś powiedzą, jeśli nie chcą mieć kłopotów. Temu zastraszeniu ulegają także niektórzy księża i biskupi. Autocenzura działa jak kaganiec. Ludzie powołani do głoszenia Prawdy Bożej stają się niby psy nieme – jak powiedziałby prorok. Bo kto odważy się na taką medialną „ścieżkę zdrowia”, jaką urządzono niegdyś arcybiskupom Henrykowi Hoserowi SAC czy Markowi Jędraszewskiemu?

To nie są łatwe czasy dla świadków Chrystusa. Wymagają autentycznego heroizmu. Ale nie powinno to nas zaskakiwać, skoro w ostatnią niedzielę czytaliśmy słowa Chrystusa: „Jeśli kto chce pójść za Mną, niech się zaprze samego siebie, niech weźmie krzyż swój i niech Mnie naśladuje” (Mt 16, 24). Mimo wszystko przydałoby się jednak w Kościele, jak w pierwszych wiekach, więcej solidarności z tymi, którzy mają odwagę świadczyć. Żeby nie byli sami. Nie można przyglądać się biernie, jak nowy totalitaryzm niszczy ludzi, którzy są dla nas intelektualnym i moralnym oparciem.

henryk.zielinski@idziemy.com.pl

06.09.2020 **idziemy** w numerze:

TEMAT TYGODNIA

Z Dobrą Nowiną w szkole s. 10

Czy zabraknie katechetów? s. 12

NA CZASIE

Ze świata s. 6

Z kraju s. 14

Kolejny kościół meczetem s. 36

Warszawa-Szczecin s. 22

Epidemia samotności s. 23

NASZE SPRAWY

Loty ratujące życie s. 38

Gdy ukąsi żmija s. 43

ZUS ponownie rozpatrzy wnioski s. 44

Program TV s. 47

MOJA WIARA

Jezus Chrystus, Kościół, sakramenty s. 18

W blasku miłości Boga i bliźniego s. 20

Wojsko papieża s. 34

Czarna Madonna z Montserrat s. 42

Wyprawa na Białoruś s. 54

Czytanie nie kończy się na papierze! Najnowsze wiadomości i opinie na stronie www.idziemy.pl. E-wydanie tygodnika można zakupić na stronach: www.eprasa.pl, www.egazety.pl.

Na początku sierpnia przy Komisji powołana została sejmowa Podkomisja stała ds. nowelizacji prawa karnego, w której jest Pan wiceprzewodniczącym. Czym ta podkomisja będzie się zajmować?

Jak wskazuje sama nazwa – sensu largo obszarem zmian w zakresie prawa karnego: w przepisach kodeksu karnego, kodeksu postępowania karnego, ew. przepisów wykonawczych lub wykroczeniowych. Właśnie

fot. archiwum prywatne Piotra Saki

Warto podkreślić, że podkomisja ani posłowie nie są kreatorami tej nowelizacji. My mamy przedłożony projekt rozpoznać od strony prawnej, merytorycznej i formalnej.

W mojej ocenie – „tak” dla zdrowej informacji, „nie” dla pato-edukacji i reklamy, która może zaburzać prawidłowy rozwój społeczny i psychiczny dzieci, jest nieadekwatna do ich wieku, socjalizuje je seksualnie oraz zabiera dzieciom dzieciństwo i niewinność.

Przeciw deprawacji

Z posłem **Piotrem Sakiem** (KP PiS), adwokatem, przewodniczącym Komisji Nadzwyczajnej ds. zmian w kodyfikacjach, rozmawia Radek Molenda

nowelizację w kodeksie karnym zakłada obywatelski projekt „Stop Pedofilii”, dlatego trafił do prac tej Podkomisji.

Uściślijmy, że Podkomisja nie powstała ze względu na ten projekt. To jedna z kilku typowych, tworzonych w trakcie trwania kadencji Sejmu, stałych podkomisji: obok np. podkomisji ds. nowelizacji prawa cywilnego, prawa pracy i kodeksu postępowania administracyjnego. Podkomisja ta docelowo będzie zajmować się każdym przesłanym jej projektem dotyczącym nowelizacji w przepisach karnych.

Dlaczego projekt Fundacji Pro-Prawo do Życia „Stop Pedofilii” trafił do prac Podkomisji?

Projekt zakłada wprowadzenie nowej treści już istniejącego przepisu – art. 200b, który w dotychczasowym brzmieniu zakazuje jedynie publicznego propagowania lub pochwalania zachowań o charakterze pedofilskim. Projektowana zmiana rozbu-

dowuje go i wprowadza nowe typy czynów zabronionych, dotyczących propagowania i pochwalania podejmowania stosunków płciowych przez małoletnich. To, co budzi największe kontrowersje i sprzeciw większości naszej opozycji, to odniesienie części tej nowelizacji do „działań na terenie szkoły lub innego zakładu lub placówki oświatowo-wychowawczej lub opiekuńczej”, a więc chodzi także o wykorzystywanie do tych działań zajęć szkolnych z uczniami.

Zarzuca się temu projektowi próbę zakazu edukacji seksualnej w szkołach.

To totalne nieporozumienie i trzeba obalić mit założycielski, którym próbuje się tę nowelizację atakować.

Ten projekt nie postuluje zakazu edukacji seksualnej, ale penalizację nowych czynów zabronionych, które pod pozorem nauczania – deprawują i demoralizują dzieci.

Zapowiedział Pan, że „Podkomisja będzie w sposób drobiazgowy weryfikowała wszelkie kwestie związane z przedłożonymi jej projektami aktów normatywnych”. Na jakim etapie jesteśmy z projektem „Stop Pedofilii”?

Nazwałbym to prologiem do uwertury. Na sierpniowym posiedzeniu, kiedy Podkomisja powstała, od razu przyjęła do prac wspomniany projekt. Tok tych prac ustala jego przewodniczący poseł Bartłomiej Wróblewski, jednak projekt już jest przedmiotem naszej refleksji, rozmów.

Myszę, że w niedługim czasie powołane zostaną zespoły ekspertów, choćby z Biura Analiz Sejmowych, którzy będą dokonywać oceny projektu pod kątem prawnym. Być może zorganizujemy jego wysłuchanie publiczne. Z pewnością każdy, kto chce, będzie miał możliwość wypowiedzenia się w sprawie tego projektu. Jestem także w stałym kontakcie z dr. hab. Marcinem Warchołem, który jako sekretarz stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości, przedstawiał stanowisko tego resortu w toku I czytania projektu ustawy w Sejmie.

W mojej opinii projekt, co do zasady, jest dobrze skonstruowany. Są jednak sygnalizowane pewne jego mankamenty i drobne niedoskonałości, co jest oczywiste, biorąc pod uwagę, że jest to projekt obywatelski, a nie ekspercki. Można więc spodziewać się pewnych jego korekt i retuszy, np. co do użytej w nim „siateczki pojęciowej”. Tak, by oszlifować te przepisy i móc je dalej prowadzić do dalszych prac legislacyjnych.

Proponowany w projekcie „Stop Pedofilii” nowy zapis art. 200b KK

Art. 200b. § 1. Kto publicznie propaguje lub pochwała zachowania o charakterze pedofilskim, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto publicznie propaguje lub pochwała podejmowanie przez małoletniego obcowania płciowego.

§ 3. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w §2 za pomocą środków masowego komunikowania, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 4. Kto propaguje lub pochwała podejmowanie przez małoletniego obcowania płciowego lub innej czynności seksualnej, działając w związku z zajmowaniem stanowiska, wykonywaniem zawodu lub działalności związanych z wychowaniem, edukacją, leczeniem małoletnich lub opieką nad nimi albo działając na terenie szkoły lub innego zakładu lub placówki oświatowo-wychowawczej lub opiekuńczej, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Szacunek dla osób związanych z ruchem LGBT+ nie oznacza bezkrytycznego akceptowania ich poglądów – podkreślają biskupi w stanowisku, które przyjęli podczas ostatnich obrad KEP.

Biskupi zaznaczają, że Kościół jest otwarty na dialog z każdym człowiekiem dobrej woli, szukającym prawdy. Jako wzór takiej postawy podają papieża Franciszka, który spotyka się z osobami identyfikującymi się z LGBT+, wyciąga do nich życzliwie rękę, wyraża zrozumienie dla skłonności, ale jednocześnie nie unika jasnego przedstawienia nauki Kościoła na ten temat.

Zwracają uwagę, że demokratyczne państwo prawa powinno zadbać o to, aby żadne z podstawowych praw osób związanych z LGBT+ nie stojące w sprzeczności z ludzką naturą i dobrem wspólnym nie było naruszane. Nie do zaakceptowania są więc akty przemocy fizycznej lub wer-

fot. Biuro Prasowe Episkopatu

Episkopat o LGBT

balnej. „Paralelnie do powyższych praw osób związanych z LGBT+ należy podkreślić słuszne oczekiwania całego społeczeństwa, aby były szanowane także prawa innych członków społeczności, w tym zwłaszcza ich uczuć religijnych, uznawanych przez nie zasad moralnych oraz zasad porządku publicznego” – czytamy w stanowisku KEP.

Kościół nie może się zgodzić na rozszerzenie rozumienia małżeństwa i rodziny,

zrównanie praw i przywilejów małżeństw heteroseksualnych i homoseksualnych, na adopcję dzieci w związkach homoseksualnych oraz na przyznanie osobom od 16. roku życia prawa do określenia swojej płci. Stolica Apostolska i papież Franciszek polecają niedopuszczanie do święceń osób, „które praktykują homoseksualizm, wykazując głęboko zakorzenione tendencje homoseksualne lub wspierają tak zwaną kulturę gejowską”.

Idziemy 15 lat!

Z okazji 15-lecia tygodnika „Idziemy” zapraszamy wszystkich naszych Przyjaciół, Współpracowników, Autorów, Reklamodawców, Kolporterów świeckich i Księży, a szczególnie naszych Czytelników, do wspólnego świętowania. Rozpocznemy dziękczynną Mszę Świętą koncelebrowaną pod przewodnictwem bp. Romualda Kamińskiego w katedrze św. Floriana 13 września o godz. 18.00. Po niej wykład na temat: „Media w Kościele – Kościół w mediach” wygłosi o. prof. Dariusz Kowalczyk SJ (Papieski Uniwersytet Gregoriański). W programie przewidziano także wręczenie statuetek „Wstańcie, chodźmy” osobom życia publicznego za odwagę świadczania o prawdzie i podziękowań osobom wspomagającym tygodnik „Idziemy”. Będzie to także możliwość spotkania autorów z czytelnikami.

Zapraszamy sedecznie!

Krzysztof Ziemięć

Początek końca reżimu?

Kiedy kilka dni temu usłyszałem w telewizji, że protestujący na Białorusi ludzie walczą z Rosją i Putinem to... aż zapałem się za głowę. Sympatyczny skądinąd prezenter chyba poszedł w interpretacji o niejeden krok za daleko, albo wrócił dopiero w wakacji, nie uzupełniając wiedzy. Setki tysięcy demonstrantów walczą o wiele, ale na pewno nie walczą z Rosją. To zresztą odróżnia ten protest od wydarzeń, które miały miejsce 6 lat temu na Ukrainie. Ukraińcy jawnie chcieli „do Europy” i za nią, mimo że pozostawała z dystansem, gotowi byli umierać. Uczestnicy białoruskiego sierpnia mówią głośno, że nie chcą ani walczyć z Rosją

ani „iść prosto do Europy” a tym bardziej do Unii Europejskiej. Brak ambicji? Nie. A może dobrane pojęty pragmatyzm! Ludzie na Wschodzie, przez lata spędzone w komunizmie, potrafią umiejętnie czytać, nawet bez odpowiedniego przygotowania, geopolityczną układankę i wiedzą,

że trzeba liczyć głównie na siebie i tak długo jak można, nie narażać się na zbyt wielu frontach. A już na pewno państwu, bez którego, przynajmniej na razie, ich kraj, by nie istniał.

To zresztą upodabnia nieco ten „Białoruski Sierpień” do „naszego” sprzed 40 lat. Wtedy też zdecydowana większość strajkujących, walcząc o godność i lepszy byt, nawet nie myślała, że może jawnie przeciwstawić się komunizmowi, choć czuła, że powoli wyrwa kły zbrodniczego systemu. Białoruś, może nie do końca świadomie, czerpie z doświadczeń i spuścizny „Solidarności”, co zauważa jedna z czołowych szwedzkich gazet

i do czego odwołują się polski prezydent i premier. Jest jednak w zupełnie innej sytuacji niż my w 80. roku. My byliśmy narodem poturbowanym przez stalinizm i gomulkowskiżnę. Jednak narodowa świadomość, symbole, kultura czy język i ten naturalny patriotyzm były przez wieki zakorzenione. Za Bugiem było z tym, z wielu powodów, zupełnie inaczej. Dopiero teraz, od kilku tygodni w wielu oknach, na dachach a przede wszystkim na ulicznych protestach, nad Białorusią powiewa coraz więcej biało-czerwono-białych flag. To kolejny gest narodowego sprzeciwu wobec Łukaszenki, który 21 lat temu zmienił historyczne barwy narodowe, zastępując je radzieckimi zielono-czerwonymi! To dlatego teraz tak wiele osób stara się mówić po białorusku, co jeszcze kilka lat temu było nie do pomyślenia, bo język ten używany był

tylko wśród ubogich i mniej wykształconych warstw.

Obecny reżim robi wszystko, aby opozycyjna symbolika zniknęła z przestrzeni publicznej. Flagi są ściągane, pracownicy służb wchodzą do prywatnych mieszkań. Białorusini jednak

Białoruś, może nie do końca świadomie, czerpie z doświadczeń i spuścizny „Solidarności”.

łatwo się nie poddają. I tym wszystkim zadziwiają świat. Oby skutecznie. A stałoby się tak na pewno gdyby naród Białoruski doświadczył tego,

co było naszym udziałem – czyli roli, jaką wówczas odegrał Jan Paweł II i jego pontyfikat. To jego stała ojcowska obecność, jego słowa, i niemal codzienne czuwanie dawały nam wówczas tę narodową godność i siłę, mimo przewagi przeciwnika. To on był tak naprawdę ojcem duchowym i „Solidarności” i późniejszych zmian w Europie. Patrząc za Bug, nie zapominajmy jak wielka to wartość i jak wielki dar dostaliśmy od Opatrzności.

Autor jest dziennikarzem TVP

W SKRÓCIE

■ **Chrześcijaństwo podczas COVID-19.**

Światowa Rada Kościołów wspólnie z Papieską Radą ds. Dialogu Międzyreligijnego opublikowały dokument zatytułowany „Służyć zranionemu światu w duchu międzyreligijnej solidarności. Chrześcijańskie wezwanie do refleksji i działania w czasie COVID-19 i poza nim”. Jest on zachętą do przemyślenia dotychczasowych i wyznaczenia nowych dróg służenia sobie nawzajem we współczesnych społeczeństwach.

■ **Straty w turystyce.** Z powodu pandemii koronawirusa globalna turystyka poniosła straty rzędu 320 mld dolarów, a 120 mln miejsc pracy jest zagrożonych – poinformował sekretarz generalny ONZ Antonio Guterres.

■ **Powrót Saakaszwili.** Micheil Saakaszwili, były prezydent Gruzji, który obecnie zasiada w ukraińskiej Narodowej Radzie Reform, zapowiedział powrót do gruzińskiej polityki. W październiku w Gruzji mają odbyć się wybory parlamentarne.

■ **Ofiara pandemii.** W wieku 49 lat zmarł w szpitalu w Ammanie były proboszcz rzymsko-katolickiej parafii Jerozolimy, franciszkanin Firas Hijazin. Przyczyną śmierci była infekcja wirusem COVID-19. Kustodia Franciszkanów w Ziemi Świętej poinformowała, że pochodzący z Jordanii zakonnik pracował ostatnio w syryjskim Aleppo.

■ **Egzarcha Białorusi.** Nowym egzarchą Białorusi oraz metropolitą mińskim i zaslawnym został 52-letni biskup borysowski i marinohorski Benjamin – zdecydował Synod Rosyjskiej Cerkwi Prawosławnej. Wcześniej Synod zaakceptował prośbę metropolity Pawła o zwolnienie go ze stanowiska egzarchy.

■ **Uгода z Amerykanami.** Dwa amerykańskie oddziały japońskiego koncernu Honda zobowiązały się do opłacenia w USA ugód o łącznej wysokości 85 mln dolarów. To zwieńczenie kilkudziesięciu postępowań stanowych dot. wykorzystania w pojazdach wadliwych poduszek powietrznych firmy Takata.

■ **Przegrana Polańskiego.** Roman Polański przegrał proces sądowy o przywrócenie go do Amerykańskiej Akademii Sztuki i Wiedzy Filmowej, z której został usunięty w 2018 roku w związku z zarzutami o przestępstwo seksualne.

■ **Zaległe podatki.** Facebook zapłaci we Francji ponad 100 mln euro zaległych podatków. Kwota obejmuje również odsetki karne i jest wynikiem kontroli ostatnich 10 lat działalności firmy przez francuskie służby podatkowe.

REPUBLICANIE WYBRALI

Pierwszego dnia konwencji Partii Republikańskiej delegaci jednomyślnie wybrali urzędującego gospodarza Białego Domu Donalda Trumpa na kandydata w zaplanowanych na 3 listopada wyborach prezydenckich w USA. Wcześniej nominację na wiceprezydenta otrzymał sprawujący ten urząd Mike Pence. „Republikanie idą do przodu zjednoczeni, zdecydowani i gotowi powitać miliony demokratów, niezależnych i każdego, kto wierzy w wielkość Ameryki i sprawiedliwe serca Ameryka-

foto: PAP/EPA/Jessica Koscielniak

nów” – powiedział, przyjmując nominację Trump. Obiecywał, że celem jego nowej kadencji będzie odbicie gospodarcze po epidemii koronawirusa oraz zapewnienie USA bezpieczeństwa.

foto: PAP/EPA/Press Office Of The Holy See

PRZY RELIKWIACH ŚW. MONIKI

W dniu liturgicznego wspomnienia św. Moniki, 27 sierpnia, papież Franciszek udał się z prywatną wizytą do rzymskiej bazyliki św. Augustyna na Polu Marsowym. Ojciec Święty w gronie kilku osób modlił się w kaplicy, w której znajduje się trumna z relikwiami św. Moniki, matki św. Augustyna.

Pierwotnie ciało św. Moniki było złożone w Ostii, gdzie święta zmarła w trakcie podróży do rodzinnej Tagasty w 387 r. W 1162 r. augustianie mieli przetransportować jej doczesne szczątki do Francji i umieścić je w Arouaise niedaleko Arrasu. W 1430 r. przeniesiono je do rzymskiego kościoła św. Tryfona, dzisiejszej bazyliki św. Augustyna.

PREMIER JAPONII
USTĄPI

Premier Japonii Shinzo Abe ogłosił zamiar ustąpienia z urzędu, uzasadniając to problemami zdrowotnymi. Ma pozostać na stanowisku, aż wybrany zostanie nowy szef rządu. 65-letni Abe od dawna cierpi na zapalenie jelita grubego. Premierem Japonii był dwukrotnie: w latach 2006-2007 i od 2012 r.

foto: PAP/EPA/Franck Robichon

fot. PAPIEP/Tatyana Zenkovich

BEZPRAWIE W MIŃSKU

Zdecydowany sprzeciw wobec bezprawnych działań białoruskiego OMON-u przed stołecznym kościołem św. Szymona i Heleny („Czerwonym”) wyraził 27 sierpnia metropolita mińsko-mohylowski abp Tadeusz Kondrusiewicz. „Zgodnie z Konstytucją Republiki Białoruś ludzie mają prawo modlić się, swobodnie wchodząc w tym celu do kościoła i bez przeszkód wychodząc z niego. Blokowanie wyjść ze świątyni i utrudnianie swobodnego wchodzenia i wychodzenia lu-

dzi jest brutalnym pogwałceniem praw ludzi wierzących i wolności wyznania – napisał abp Kondrusiewicz. Niestosowne i sprzeczne z prawem działania powinny zostać zbada- ne, a winnych należy ukarać zgodnie z prawodawstwem Republiki Białoruś – podkreślił przewodniczący Konferencji Episkopatu Białorusi.

Na zdjęciu funkcjonariusze sił specjalnych OMON-u blokują wejście do kościoła świętych Szymona i Heleny.

SOLIDARNI Z LIBANEM

Do niedawna mieszkańcy Libanu zmagali się z wyjątkowo trudną sytuacją gospodarczą w regionie, pandemią koronawirusa i wojną w Syrii. Teraz sytuację spotęgowała eksplozja 2750 ton azotanu amonu w miejscowym porcie. Wybuch spowodował śmierć 190 osób, a rany i ciężkie poparzenia u kolejnych 5 tysięcy. Zniszczona została chrześcijańska dzielnica Bejrutu. W gruzach jest co najmniej 10 kościołów, a 300 tysięcy ludzi zostało pozbawionych miejsca zamieszkania. W akcję pomocy włączyła się papieska organizacja Pomoc Kościołowi w Potrzebie, która zorganizowała transport żywności i środków dezynfekujących, które samolotem wojskowym przetransportowano już do Libanu.

fot. PAPIEP/Nabil Moumzer

Pomoc trwa nadal. Darczyńcy mogą kierować ofiary na konto: Pomoc Kościoła w Potrzebie; NG Bank Śląski o. Warszawa nr 31 1050 1025 1000 0022 8674 7759 i w PKO BP o. Warszawa nr 87 1020 1068 0000 1402 0096 8990. Wpłaty z dopiskiem „Solidarni z Libanem”.

PRZECIWI KORUPCJI

W Jerozolimie przed rezydencją premiera Izraela Benjamina Netanjahu odbyły się demonstracje, których uczestnicy domagali się jego dymisji. Jest już skierowany do sądu akt oskarżenia przeciwko politykowi. Zarzuca mu się oszustwa, przekupstwa i nadużycia stanowiska.

fot. PAP/EPN/Abir Sultan

■ **Dary od Ojca Świętego.** Papież Franciszek przekazał brazylijskim szpitalom niezbędny sprzęt medyczny, w tym także respiratory, do leczenia chorych na Covid-19. Brazylia jest drugim pod względem zachorowań krajem na świecie. Papież podarował też 50 termometrów dla urugwajskiej służby zdrowia.

■ **Otruły opozycjonista.** Lekarze zajmujący się Aleksiejem Nawalnym w berlińskim szpitalu Charite oświadczyli, że dotychczasowe badania wskazują na próbę otrucia rosyjskiego opozycjonisty. W jego organizmie wykryta została obecność toksycznych inhibitorów cholinesterazy. Wcześniej władze rosyjskie i tamtejsi lekarze zaprzeczyli jakoby Nawalny był otruty.

■ **Ulica Sendlerowej.** Komisja do spraw nazewnictwa ulic w Jerozolimie zdecydowała o nadaniu jednej z ulic w tym mieście imienia Ireny Sendlerowej – poinformował na Twitterze Jonny Daniels, prezes fundacji From the Depths. Uratowała ona podczas II wojny światowej 2,5 tysiąca żydowskich dzieci z warszawskiego getta.

■ **Bayer zapłaci.** Niemiecka firma farmaceutyczna Bayer ma zapłacić 1,6 miliarda dolarów, by rozstrzygnąć spory sądowe związane ze stosowaniem „trwałego urządzenia antykoncepcyjnego”, czyli wkładki sterylizacyjnej. Amerykańskie sądy załapała fala roszczeń o odszkodowania w związku z poważnymi skutkami ubocznymi stosowania metalowego implantu. Bayer otrzymała w tej sprawie prawie 39 tysięcy pozwów.

■ **Zabójca zakonnic skazany.** 45-letni mieszkaniec miasta São João de Madeira, w północnej Portugalii, został skazany na 25 lat więzienia za zamordowanie w 2019 r. siostry Antonii Pinho de Guerra. Należała ona do Zgromadzenia Służebnic Maryi Posługujących Chorem i przez 40 lat była pielęgniarką, pracowała poza Portugalią we Włoszech oraz w Hiszpanii.

■ **Chryścianofobia we Włoszech.** Chryścianie we Włoszech postulują pilne utworzenie w tym kraju „Obserwatorium ds. wolności religijnej”. Jest to efektem narastania w tym kraju chryścianofobii. Coraz częściej dochodzi bowiem do aktów wandalizmu, niszczenia figur i krzyży oraz podpala- nia świątyń.

Serwis przygotowany na podstawie PAP, KAI i RV

Anna Meetschen

Powody do życia

Nie od dziś wiadomo, że gdy nie widzi się sensu życia, doskwierają choroby, a najbardziej samotność, ludziom przestaje się chcieć dalej żyć. Zwłaszcza osobom starszym, które nie widzą w tym wszystkim sensu. Zamiast przywrócić im cel życia, zachodnie państwa wybrały drogę na skróty: zapropowały takim osobom zakończenie życia za pomocą samobójstwa wspomaganego.

Temat rozgorzał z całą siłą za sprawą projektu ustawy złożonego w holenderskim parlamencie pod koniec lipca, który rozszerza eutanazję na życzenie dla każdego, kto skończył 75 lat. Projektodawcy ustawy uważają bowiem, że w tym wieku można już uznać życie za spełnione i nie ma co go dalej ciągnąć.

W sierpniu z kolei ogólnokrajowa telewizja holenderska wyemitowała w najlepszym wieczornym paśmie trzy spo-

ty reklamujące eutanazję. Teraz niemiecki biskup luterński z Hanoweru Ralf Meister zaproponował, aby również kościelne instytucje przeprowadzały eutanazję. Stwierdził on, że „pod pewnymi warunkami, wspomagane samobójstwo może być aktem miłosierdzia”. Wypowie-

dzi bp. Meistera wywołały burzę medialną, na którą ostro zareagował niemiecki Episkopat sprzeciwiając się poglądom luterńskiego biskupa. „W praktyce istnieje duże niebezpieczeństwo, że wspomagane samobójstwo stanie się normalną opcją pod koniec życia”, napisali niemieccy biskupi.

W lutym br. Federalny Trybunał Konstytucyjny w Niemczech zniósł zakaz komercyjnego udzielania pomocy w samobójstwie. Tego samego dnia niemiecki Episkopat i Rada Kościoła Ewangelickiego w Niemczech potwierdziły we wspólnym oświadczeniu odrzucenie pomocy w samobójstwie. Okazuje się jednak, że przedstawiciele Kościoła luterńskiego powoli zmieniają zdanie idąc z „duchem czasu” i w tej dziedzinie. Ostro zareagował również kard. Walter Kasper, który stwierdził, że zadaniem Kościo-

ła nie może być pomoc w samobójstwie, „a jedynie towarzyszenie w umieraniu na drodze opracowania godnej ostatniej fazy życia na ziemi. Można to osiągnąć poprzez rozszerzenie i zintensyfikowanie terapii paliatywnej, pracy w hospicjach, usług poradnictwa charytatywnego i diakonического oraz poradnictwa telefonicznego, które z kolei może zapewnić pomoc medyczną, psychologiczną i często praktyczną”. O to samo prosi papież Franciszek, który przy różnych okazjach nawołuje młodych, aby utrzymywali kontakt z osobami starszymi, telefonowali do nich, wysłuchiwali ich, a w miarę możliwości odwiedzali. „Każda z tych osób starszych jest waszym dziadkiem. To wasze korzenie.

Drzewo oderwane od swoich korzeni nie rośnie, nie daje kwiatów i owoców”, mówił Franciszek w tegoroczne wspomnienie św. Anny, babci Pana Jezusa. W ten sposób narodziła się kampania promowana w tych dniach przez Watykańską Dykasterię ds. Świeckich, Rodziny i Życia pt. „Każdy starszy jest twoim dziadkiem”, oznaczona hasztagiem #sendyourhug (prześlij uścisk).

Wszelkie przeprowadzane badania nt. jakości życia dowo-

dzą, że chęć odebrania sobie życia nie wiąże się z wiekiem, ale z lękiem i samotnością. Wykazały to nawet najnowsze badania przeprowadzone przez Uniwersytet Studiów Humanistycznych w Utrechcie na osobach powyżej 55. roku życia, które chciały umrzeć, chociaż nie cierpiały na poważne choroby. Nie było to jednak brane pod uwagę przy składaniu projektu ustawy w holenderskim parlamencie, gdyż bardziej od faktów liczył się z góry przyjęty plan, który rząd chce zrealizować. Okazuje się, że nawet

Chęć odebrania sobie życia nie wiąże się z wiekiem, ale z lękiem i samotnością.

pandemia nie zmieniła w tej kwestii podejścia, a przeciwnie w Niderlandach podczas lockdownu, od połowy marca do połowy maja, zamknięte były kliniki oferujące eutanazję, ale

przez cały ten czas pozostawały otwarte instytucje oferujące opiekę paliatywną.

Jeżeli zatem nie można argumentami wpłynąć na odgórne decyzje, to można chociaż spróbować, że zainteresowanych wspomaganym samobójstwem będzie mniej lub wcale. To zależy od nas. Bo gdyby każdy z nas zainteresował się choć jedną samotną osobą, kliniki eutanazyjne świeciłyby pustkami.

Muzułmanie chcą katedry

Burmistrz Kordoby José María Bellido zaapelował do rządu centralnego w Hiszpanii, aby bronił katolickiej katedry przed ingerencją obcych państw. W tych dniach sułtan Al-Kasimi z emiratu Szardża (Zjednoczone Emiraty Arabskie) zażądał przekazania katedry muzułmanom.

Burmistrz Kordoby przestrzegł polityków przed jałowymi dyskusjami nad własnością publiczną świątyni. Powinni być ostrożni w zajmowaniu stanowisk, „szczególnie, kiedy pojawił się emir obcego państwa i stara się ingerować w politykę

krajową, mówiąc co mamy robić z naszymi dobrami”. Obecne dyskusje nad własnością katedry są wsparciem dla takich roszczeń jakie ma Al-Kasimi. „Jako burmistrz będę bronił naszego miasta i jeśli ktoś przyjdzie z zewnątrz, by mówić, co trzeba robić, to spotka się z zamkniętymi drzwiami. Mam nadzieję, że rząd postąpi podobnie”, powiedział José María Bellido.

Budowa meczetu w Kordobie rozpoczęła się w roku 786. Wykorzystano wcześniejsze budowle chrześcijańskie, w tym kościół św. Win-

centego, męczennika. Kolejni władcy muzułmańscy rozbudowywali świątynię aż zajęła powierzchnię 23 tys. metrów kwadratowych. Była jedną z największych budowli w świecie muzułmańskim. Po rekonkwiescie meczet miał być zburzony, ale ostatecznie został zamieniony na katolicką kate-

drę. Od tego czasu nieprzerwanie opiekuje się nim Kościół katolicki.

W ostatnich latach lewicowe władze Andaluzji podważały własność Kościoła i chciały przejąć budowlę. W 2019 r. świątynię odwiedziło 2 mln osób.

Dawny meczet, katedra w Kordobie

Dariusz Kowalczyk SJ

Z góry czy z dołu?

W refleksji na temat tajemnicy Jezusa Chrystusa wyróżniamy dwie perspektywy: chrystologia odgórna (zstępująca) i chrystologia oddolna (wstępująca). W pierwszej wychodzi się od tajemnicy odwiecznego Syna Bożego, drugiej osoby Trójcy Świętej, aby dojść do Jezusa Chrystusa, prawdziwego człowieka. W drugiej perspektywie wychodzimy od tajemnicy Jezusa Chrystusa, który narodził się w Betlejem i umarł śmiercią krzyżową, by dojść do Jego Bóstwa. Podobne podejścia możemy mieć w przepowiadaniu Kościoła. Można zacząć od człowieka, by dojść do Boga albo na odwrót. Ważne jest, by nie zagubić lub nie osłabić żadnego z tych dwóch wymiarów: Boskiego i ludzkiego. Historia stworzenia i zbawienia jest wszak Bosko-ludzka.

Niektórzy dziś wydają się być krytyczni wobec nauczania Jana Pawła II na temat małżeństwa i rodziny. Twierdzą, że było ono zbyt odgórne, czyli idealistyczne, a tym samym abstrakcyjne, dalekie od konkretnych problemów. Proponują więc nauczanie oddolne, które wychodzi od opisu różnych konkretnych sytuacji. Ten sposób myślenia widać w tym, co zrobiono z Papieskim Instytutem Jana Pawła II dla Studiów nad Małżeństwem i Rodziną. W nowym programie instytutu trudno znaleźć myśl Papieża Polaka, za to dużo jest „nowoczesnej” psychologii i socjologii. Prof. Stanisław Grygiel, który współtworzył instytut 40 lat temu, stwierdził z żalem: „Socjologia, psychologia i tym podobne nauki będą decydowały o tym, jak

i co należy myśleć o małżeństwie i o rodzinie w nowopowstałym instytucie. Postulowałem usunięcie imienia św. Jana Pawła II z tytułu instytutu, ponieważ, jak powiedziałem, nie powinno ono służyć jako listek figowy... Teologia moralna, a także Wojtyłowa antropolo-

gia, zostały usunięte z instytutu, czy znaczy to zatem, że etykę życia osób w małżeństwie będzie się budowało na sondażowych słupkach?”.

Oczywiście, odgórne podejście może pogubić się w nie-realistycznych rozważaniach. Stąd nikt nie neguje potrzeby poznawania i analizowania konkretnych sytuacji „na dole”. Tyle że, z drugiej strony, podejście oddolne wiąże się z ryzykiem, że pozostanie się na dole zapominając w gruncie rzeczy o Bogu i Jego łasce. Innymi słowy, ten kto zaczyna od Boga, winien baczyć, by nie stracić z oczu konkretnego człowieka, a ten, kto zaczyna od człowieka, niech pamięta, że chodzi o to, by dojść do Boga. Ostatecznym kryterium pozostaje tutaj Jezus Chrystus, w którym Bóstwo i człowieczeństwo nie są ani rozdzielone, ani zmieszane. Jezus z Nazaretu przyszedł, aby objawić nam wolę Boga Ojca, a nie najnowsze teorie psychologii i socjologii. Owe teorie mogą pomagać lub przeszkadzać w szukaniu i pełnieniu Bożej woli. Gdyby Jezus był tylko człowiekiem, to prawdopodobnie nie potępiłby rozwodów...

Pytanie, czy zaczynać od góry, czy od dołu, można też odnieść do kwestii młodości. Są tacy, co uważają, iż Kościół nie potrafi mówić do młodych językiem dla nich zrozumiałym. Ale co znaczy „mówić językiem zrozumiałym”? Bo przecież nie chodzi o to, aby duszpasterze starali się przypodobać młodzieży, by udawali kumpli i używali aktualnie modnego slangu. Przypomina mi się tutaj komentarz pewnego internauty: „Młodzi

przychodzą do Kościoła, żeby dowiedzieć się jak żyć. Na co Kościół wbija i pyta: «A jak byś chciał?».

To jest koszmar, kiedy ponadczasowe nauki Boga, zastępują szczenięce fochy. Mówię to jako 22-latek. Sergio, ja nie widzę swojego miejsca w nowoczesnym Kościele”.

Rzeczywiście można czasami dostać mdłości od tej modnej retoryki, jak to księża i biskupi muszą się wiele od młodych nauczyć. Taka retoryka kończy się niekiedy absurdalnymi sytuacjami np. gdy sędziwy kapłan, Adam Boniecki, podpisuje kuriozalne listy w obronie ulicznego chuligana i prymitywnego aktywisty ideologii LGBT, który wymaga, by uważać go za kobietę.

Człowiek został stworzony – jak mówi Księga Rodzaju 2, 7 – „z gliny”. W tej samej

księdze czytamy: „Prochem jesteś i w proch się obrócisz” (Rdz 3, 19). Czytamy też, że Bóg „tchnął w jego [człowieka] nozdrza tchnienie własnego życia. Księga Mądrości stwierdza natomiast, że Bóg „stworzył człowieka ku nie-

zniszczalności” (Mdr 2, 23). Nasza ostateczna ojczyzna jest zatem w niebie, „na górze”. Mamy ku niej kroczyć stąpając twardo po ziemi, „na dole”. W ten sposób staniemy się w pełni ludźmi, ludźmi przebóstwionymi.

dkowalczyk@jezuici.pl
Autor jest profesorem Wydziału Teologicznego Papieskiego Uniwersytetu Gregorianum w Rzymie

Ostatecznym kryterium pozostaje Jezus Chrystus, w którym Bóstwo i człowieczeństwo nie są ani rozdzielone, ani zmieszane.

REKLAMA

COLLEGIUM BOBOLANUM

Uczelnia bliska Tobie!

Papieski Wydział Teologiczny w Warszawie – Collegium Bobolanum

STUDIA DZIENNE:

- Teologia – magisterium, licencjat kanoniczny, doktorat
- Politologia – licencjat

5-LETNIE STUDIA ZAOCZNE W SOBOTY:

- Teologia – magisterium

STUDIA PODYPLOMOWE:

- Duchowość

JEZUICKA SZKOŁA BIBLIJNA
JEZUICKI UNIWERSYTET TRZECIEGO WIEKU
STUDIUM FORMACYJNE DLA PRZEŁOŻONYCH ZAKONNYCH
LEKTORATY JĘZYKÓW BIBLIJNYCH
KURS TRENERSKI

- Wielowiekowa jezuicka tradycja edukacji
- Uczelnia nadaje uprawnienia zarówno państwowe jak i kościelne uznawane na całym świecie
- Studia dzienne bezpłatne • Stypendia socjalne i naukowe
- Dogodny dojazd • Przyjazna atmosfera

www.bobolanum.edu.pl

ul. Rakowiecka 61, Warszawa-Mokotów, tel. 22 542 87 17

foto: BP KEP

Z Dobrą Nowiną w szkole

Z bp. **Markiem Mendiakiem**, ustępującym przewodniczącym Komisji Wychowania Katolickiej Konferencji Episkopatu Polski, rozmawia Piotr Kościński

W tym roku mija trzydzieści lat od przywrócenia lekcji religii w szkołach. Jak Ksiądz Biskup ocenia cały ten okres?

To co wydarzyło się trzydzieści lat temu było dziełem Opatrzności Bożej. Taka okazja, by każdego dnia iść do szkoły i móc docierać z Dobrą Nowiną do ogromnej rzeszy dzieci i młodzieży to jest łaska. Py-

tanie: czy ją dobrze wykorzystaliśmy? Co dobrego udało się nam a co jeszcze wymaga zagospodarowania? Mówiąc najogólniej uważam, że to był i jest dobry czas.

Czy fakt, że lekcje odbywają się z dala od kościołów, nie powoduje ich oddzielenia od praktyk religijnych? W szkole nie można przecież nawet

pytać uczniów choćby o to, czy chodzą na Msze Święte?

30 lat temu zauważyliśmy, że powrót z nauczaniem religii do szkoły wyprowadził katechizowanych z parafii. Opustoszały kościoły, domy katechetyczne. I chociaż wydawało się nam wtedy, że to jest etap przejściowy to jednak okazało się po tych latach, że z trudem przychodzi

nam odbudowywać relacje uczniów z parafią. Próbuje się to czynić przez katechezę wspólnotową organizowaną w parafii: grupy religijne, przygotowanie do sakramentów. Gdy chodzi o praktyki religijne to nauczyciele religii mają swoje sposoby, by zorientować się w praktykach religijnych swoich uczniów. Nie mogą wprawdzie tych praktyk oceniać – to jest oczywiste, ale pytać o nie nikt nam nie zabrania. Może z wyjątkiem przeciwników religii w szkole. Oni najbardziej widzieliby nas w „zakrystii” kościoła.

W roku szkolnym 2019/2020 na lekcje religii w Polsce uczęszczało ogółem 87,6 proc. uczniów. Czy ten odsetek powinien nas cieszyć?

Cieszą nas wszyscy, którzy przychodzą na religię szkolną. Z pewnością każdy proboszcz chciałby, żeby z jego parafii uczęszczało na katechezę 100 proc. dzieci i młodzieży, ale tak będzie dopiero w niebie. Udział w nauczaniu religii jest niezwykle ważnym elementem formacji chrześcijańskiej i ludzkiej. Lekcje religii służą pogłębianiu wiedzy religijnej, ale też wspomagają kształtowanie postaw inspirowanych Ewangelią: wrażliwość na potrzeby i cierpienia bliźnich, tolerancję, zrozumienie, otwartość, służbę... To także uczenie się kultury wyższej, innej od tej, którą nazywamy kulturą masową. Kiedyś Jan Paweł II w liście do artystów napisał, że potrzeba nam nie tylko dobrze przygotowanych hutników, lekarzy i nauczycieli, ale potrzeba również artystów, którzy będą wydobywali piękno i będą kształtować naszą wrażliwość. Po to jest także szkolne nauczanie religii. Nasi uczniowie w szkole muszą wiedzieć, że Kościół od początków swojego istnienia stoi na straży kultury. To jest istotny czynnik życia społecznego.

Lekcje religii w szkołach traktowane są nierzadko „po macoszemu” zarówno przez dyrekcje szkół, jak i innych nauczycieli oraz samych uczniów. Dlaczego tak się dzieje?

W mojej ocenie dzieje się tak dlatego, że brakuje tego właśnie zrozumienia: czym w istocie jest nauczanie religii? Wielu – często nie mając zupełnie o tym pojęcia – widzi w tych działaniach jedynie uczenie katechizmu, surowy przekaz doktryny wiary, a są też i tacy, którzy myślą, że na lekcjach religii dzieci uczą się odmawiania pacierza i ładnego śpiewania pieśni religijnych. Tak, jak inne przedmioty,

religia ma swoją podstawę programową, ma swój szczegółowy program nauczania – warto po te dokumenty sięgnąć, żeby zobaczyć czym w istocie jest nauczanie religii w szkole i czego naprawdę uczą się dzieci.

Katecheci – księża czy siostry zakonne oceniani są zazwyczaj wyżej niż świeccy. Czy rzeczywiście dlatego, że są lepsi, czy po prostu sprzyja temu fakt, że są osobami duchownymi?

Taka teza też nie jest do końca prawdziwa. Pewnie w niektórych środowiskach panuje takie przekonanie, że wystarczy, iż na zajęcia w szkole przychodzi ksiądz czy siostra zakonna i to już jest połowa sukcesu. Ale w Polsce istnieje wiele miejsc, w których katecheci-nauczyciele świeccy są naprawdę fachowcami w tym co robią. Ten obszar posługiwania staje się dla nich wyjątkową misją. Znam bardzo dużo katechetów świeckich – kobiet i mężczyzn, którzy w swoich szkołach mają ogromny autorytet wśród swoich uczniów, także ich rodziców, ale i nauczycieli innych przedmiotów. Nie przypadkiem – tak jest do dzisiaj – rodzice za pośrednictwem dyrektorów szkół zwracają się do Komisji z apelem i prośbą, aby tacy nauczyciele religii mogli być wychowawcami klasy. To jest

znak, że mają do nich zaufanie. Jeszcze z czasów, kiedy zasiadałem jako ekspert w komisjach egzaminacyjnych na kolejne stopnie awansu zawodowego pamiętam z jaką dumą wielu dyrektorów szkół mówiło o zaangażowaniu i pracy swoich nauczycieli religii. Podkreślali nie tylko ich kwalifikacje, stałe doskonalenie się, ale także ich dyspozycyjność, pracowitość, poświęcenie swojego czasu i zdolności dla ucznia i dla szkoły. To były naprawdę budujące świadectwa. Uważam, że z okazji początku roku szkolnego trzeba im za to szczególnie podziękować.

Bywa niestety tak, że katecheci są słabo przygotowani do swojej pracy. Jaki jest tego powód? Co można zrobić, by było lepiej?

Od lat stawiamy pytania o jakość naszego BYĆ w polskiej szkole, tworzymy programy zastanawiając się, czy odpowiadają one wymogom współczesności, kształcimy katechetów (nauczycieli religii) zgodnie z wymogami stawianymi wszystkim nauczycielom w Polsce, pytamy o jakość ich merytorycznego przygotowania – widzimy, że nie każdy z nich otrzymując dyplom powinien znaleźć swoje miejsce w szkole; zauważamy zachowania młodzieży, w jaki sposób pod-

chodzą się do nauczania religii w szkole. Stawiamy pytania: dlaczego tak się dzieje, że – zwłaszcza w dużych miastach – uczniowie masowo rezygnują z zajęć z religii. Zastanawiamy się co będzie z młodzieżą „po pandemii” – jak ją odzyskać?

Nie mogę natomiast zgodzić się z tezą, że katecheci są słabo bądź źle przygotowani do swojej pracy. Doświadczenie w pracy dydaktycznej zdobywa się przez lata. Tak jak inni nauczyciele otrzymują stosowne narzędzia do swojej pracy. Natomiast to jak z nich potem korzystają to już inny problem, jak idą na prowadzone przez siebie zajęcia – tu już dotykamy problemu formacji. Jak zmotywować nauczyciela religii do tego, by nie szczędził trudu, aby jego zajęcia miały rzeczywiście swój urok, blask.

Wiemy, że katechetów jest zdecydowanie za mało. Dlaczego tak się dzieje? Czy chodzi o wynagrodzenie, czy o niewystarczający prestiż tego zawodu?

Zawód nauczyciela jest dzisiaj mało szanowany. Coraz trudniej pracuje się w szkole. Problemy, które w polskiej szkole coraz bardziej się uwidaczniają, pokazują tak naprawdę problemy ludzi dorosłych, myślę tu głównie o rodzicach. A jeśli do tego dojdzie jeszcze brak większego zainteresowania ze strony rodziców i wsparcia okazywanego nauczycielom w szkole, trudno się dziwić, że nie zbyt wielu garnie się do pracy w szkole. Komfort pracy nauczyciela już nie jest taki jak przed laty. Katechetów już nam brakuje, a za kilka lat może się okazać, że nie będziemy w stanie, zwłaszcza w dużych ośrodkach, „obstawić” całego nauczania w szkole.

Młodzież się zmienia, w coraz większym stopniu nastawiona jest na przekaz wizualny, korzysta z mediów, także społecznościowych. Co zrobić, by katecheza, by lekcje religii w szkołach, nadążały za tymi trendami?

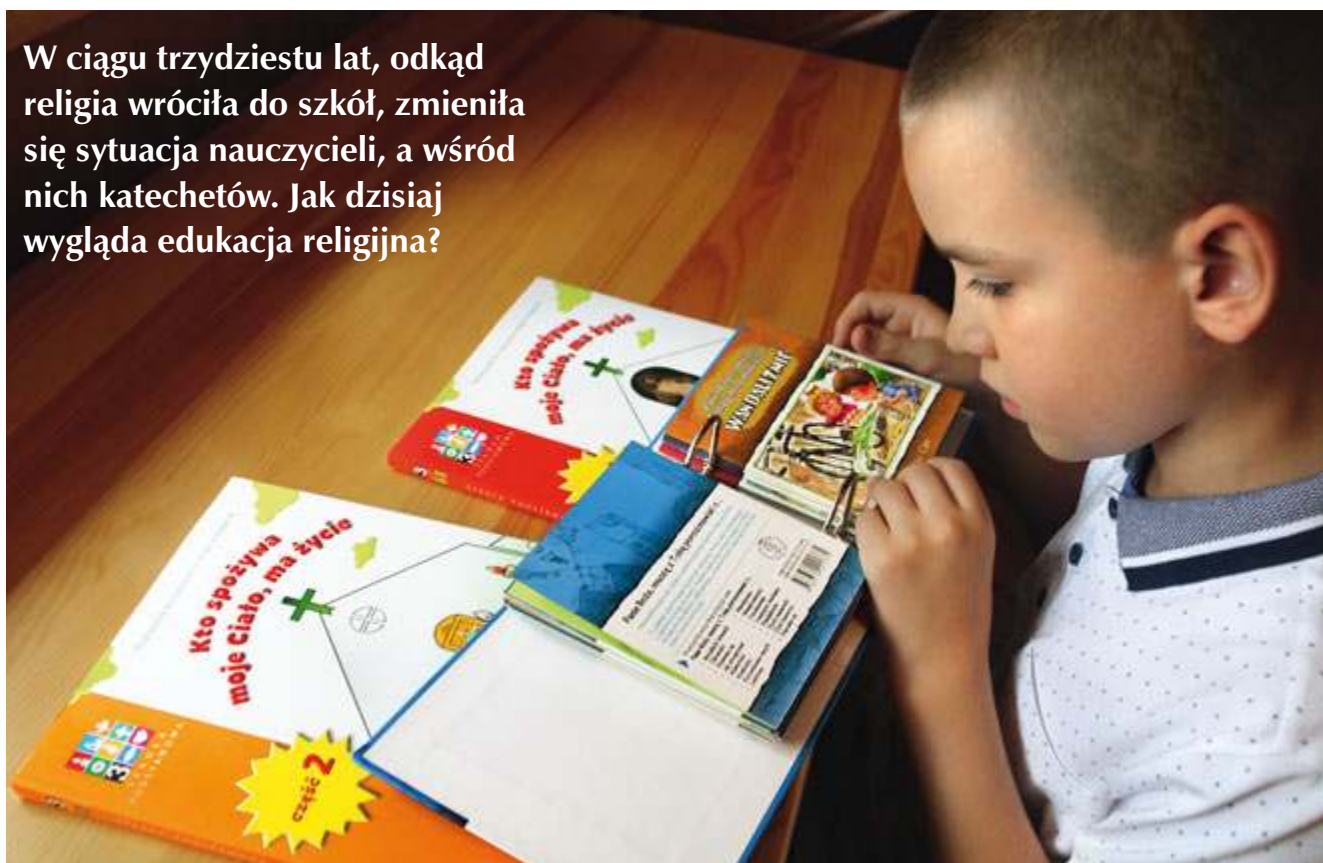
Wydaje mi się, że przestrzenią, którą należy wykorzystać do preewangelizacji i ewangelizacji, są media, także portale społecznościowe. Są one już nie tylko środkiem, za pomocą którego może być głoszona Dobra Nowina, ale wręcz nowym miejscem, środowiskiem głoszenia Ewangelii. Z badań CBOS wynika, że spośród 97 proc. młodzieży, która ma dostęp do internetu, średni czas spędzany przez nich w sieci wynosi trzy godziny dziennie.

Internet stał się dla młodych ludzi ważnym elementem życia, jednym ze środowisk, w którym żyją, tu zawierają znajomości, poszukują informacji i zdobywają wiedzę. Można powiedzieć, że sieć stała się integralną częścią ludzkiego życia.

W ciągu trzydziestu lat, odkąd religia wróciła do szkół, zmieniła się sytuacja nauczycieli, a wśród nich katechetów. Jak dzisiaj wygląda edukacja religijna?

fot. Agnieszka Domańska

Czy zabraknie katechetów?

Agnieszka M. Domańska

Zaczął się rok szkolny. Wreszcie..., jak dodaliby niektórzy. Uczniowie i nauczyciele powoli przyzwyczajają się do nowej rzeczywistości. W szkołach panują nowe zasady, z którymi pewnie nieprędko przyjdzie nam się rozstać. Na razie nauczyciele mogą odetchnąć z ulgą i wrócić do normalnej pracy, choć w związku z epidemią wciąż pozostaje wiele znaków zapytania. W niektórych szkołach dużą niewiadomą była również organizacja lekcji religii w tym roku szkolnym.

WSZYSTKIE RĘCE NA POKŁAD

Dla wielu diecezji lipiec i sierpień wiązały się przede wszystkim z intensywnym poszukiwaniem osób, które podjęłyby się pracy w charakterze nauczyciela religii. Jest kilka powodów takiego stanu rzeczy. Po pierwsze, znaczna część katechetów niebawem osiągnie wiek emery-

talny. Z takim problemem borykają się obydwie warszawskie diecezje. – Lekcje religii wchodziły do szkół trzydzieści lat temu. Wtedy zatrudniono bardzo dużo osób w jednym czasie, więc dzisiaj mamy około 60% katechetów powyżej 50. roku życia. Z każdym rokiem będą odchodzić na emeryturę, a braki kadrowe będą coraz bardziej widoczne – zaznacza ks. Łukasz Przybylski, dyrektor Wydziału Duszpasterstwa Dzieci i Młodzieży Archidiecezji Warszawskiej.

W innych diecezjach, np. w diecezji łomżyńskiej, tego typu trudności jeszcze nie są odczuwalne, ale niektóre już niedługo się z nimi zetkną, co podkreśla ks. dr Marcin Idzikowski, odpowiedzialny za sprawy katechetyczne w diecezji wrocławskiej. – Na tę chwilę jeszcze nie mamy takiego problemu, ale w perspektywie najbliższych pięciu lat może nas do-

tknąć bardzo realnie – wyjaśnia ks. Idzikowski.

Drugą odpowiedzią na pytanie o przyczyny braku katechetów jest... ogólne zniechęcenie do podejmowania pracy pedagogicznej w naszym społeczeństwie. – W szkołach po prostu brakuje nauczycieli i nie dotyczy to tylko nauczycieli religii – podkreśla ks. Piotr Pierzchała, dyrektor Wydziału Nauki Katolickiej Diecezji Warszawsko-Praskiej. Dużą rolę odgrywają tutaj kwestie wynagrodzeń, które otrzymują nauczyciele, szczególnie ci na początku swojej ścieżki zawodowej. Niełatwo jest utrzymać się z pensji nauczycielskiej, a szczególnie, gdy trzeba utrzymać również kilkuosobową rodzinę.

TYLKO CZY AŻ... LEKCJA RELIGII?

Przestrzeń szkoły, zaraz po rodzinie i parafii, jest jednym z trzech najważniejszych środo-

wisk katechetycznych. Statystyki, które prowadzi Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego, pokazują, że na lekcje religii w roku szkolnym 2018/2019 uczęszczało 88% uczniów. Ten wynik powinien cieszyć, ale rzeczywistość jest o wiele bardziej złożona i nie zawsze satysfakcjonująca. O ile w niektórych szkołach religia cieszy się takim samym szacunkiem jak inne przedmioty, o tyle zdarzają się szkoły, gdzie katecheza jest postrzegana jako przedmiot mniej atrakcyjny niż np. język angielski, który później przyda się w pracy.

– Z jednej strony, kiedy wizytuję lekcje religii w poszczególnych szkołach i spotykam się z dyrektorami, słyszę w rozmowach, że religia to ważny przedmiot, który kształtuje postawy moralne uczniów. Z drugiej, zdarza się, że ktoś chce potraktować religię jako przedmiot drugiej kategorii. Nieraz przyczyniają się do tego samorządy, które ze względu

Informacje o studiach teologicznych prowadzonych na Uniwersytecie Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Warszawie: <https://teologia.uksw.edu.pl/rekrutacja>.

Informacje o studiach studiach teologicznych prowadzonych przez Papieski Wydział Teologiczny w Warszawie: <http://www.bobolanum.edu.pl/oferta-edukacyjna/teologia-studia-stacjonarne>; <https://www.pwtw.pl/podyplomowe-studia-teologiczno-katechetyczne/>.

Papieski Wydział Teologiczny daje możliwość studiowania w ośrodkach zamiejscowych: Studium Teologii w Koninie, Instytut Teologiczny w Siedlcach, Studium Teologii w Białymstoku, Instytut Teologiczny w Koszalinie, Instytut Teologiczny w Łodzi, Instytut Teologiczny w Radomiu, Gdańskie Archidiecezjalne Kolegium Teologiczne w Gdyni, Prymasowski Instytut Kultury Chrześcijańskiej w Bydgoszczy.

na oszczędności łączą klasy w ramach niektórych przedmiotów. Wtedy religia staje się dodatkiem do wychowania fizycznego, plastyki, czy muzyki – wskazuje ks. Piotr Pierzchała.

Częstym problemem jest umieszczanie lekcji religii tylko na pierwszych albo ostatnich godzinach, aby uczniowie, którzy nie uczestniczą w tych zajęciach, mogli później zacząć lekcje, albo wcześniej wrócić do domu. Paradoksalnie, takie rozwiązanie zachęca uczniów do... rezygnacji z uczęszczania na religię. – Zdaję sobie sprawę z tego, że trudno jest ułożyć plan dla klasy, w której tylko połowa uczniów uczestniczy w lekcjach religii. Szczególnie, gdy wchodzi w grę także inne przedmioty, jak wychowanie fizyczne, czy lekcje językowe, gdzie klasy są podzielone na grupy. Problem frekwencji na zajęciach jest obecny głównie w szkołach średnich. Z jednej strony rozumiem dyrektorów szkół,

Znaczna część katechetów niebawem osiągnie wiek emerytalny.

ale z drugiej walczyliśmy o to, żeby lekcje religii nie były spychane na sam koniec – podkreśla ks. Łukasz Przybylski. Dodaje również, że najczęściej uczniowie rezygnują z lekcji religii dlatego, że jest nieobowiązkowa. – Gdyby uczniowie mieli do wyboru albo lekcję religii, albo lekcję etyki, jako przedmiot obowiązkowy, na pewno więcej osób uczęszczałoby na nie – wyjaśnia.

ŁUDZIE Z MISJĄ

W obecnych realiach przed katechetami stoją konkretne wyzwania, a najtrudniejszym jest konfrontacja z rosnącą niechęcią wobec osób wierzących, duchownych i Kościoła. Jak podkreśla ks. Piotr Pierzchała, katecheta,

nauczyciel religii musi zmierzyć się z tą sytuacją, pokazując, że ma zupełnie inne doświadczenie swojego spotkania z Panem Jezusem i Kościołem. – Młodzież jest dzisiaj kształtowana w dużym wymiarze przez media. W różne dziedziny życia wkraść się relatywizm moralny i często panuje subiektywne podejście do tego, co jest dobre, chcemy ustalać to przez „głosowanie” – mówi ksiądz Pierzchała. Z kolei ks. Łukasz Przybylski dodaje, że katecheta, jak każdy chrześcijanin, powinien być czytelnym znakiem w swoim środowisku, znakiem człowieka wierzącego i znakiem obecności Pana Boga. – Może się zdarzyć, że na lekcję religii będą przychodziły osoby, które niekoniecznie uważają się za wierzące, ale będą chciały posłuchać, dyskutować,

rozmawiać. Kiedy uczyłem w jednej ze szkół podstawowych, niektórzy rodzice zostawiali wolną rękę swoim dzieciom i uczniowie sami decydowali, czy chcą uczestniczyć w zajęciach. Mimo takiej możliwości, nie rezygnowali – zaznacza ksiądz Przybylski. W takich przypadkach osobowość, otwartość, ale i dobre merytoryczne przygotowanie katechety, toruje drogę do niejednego ucznia.

Czasem w parafiach, czy duszpasterstwach znajdują się osoby, które chciałyby zaangażować się w pracę katechetyczną, ale obawiają się, że zdobywanie kwalifikacji jest trudne i długie. Niepotrzebnie. Najprostszą drogą, aby zostać nauczycielem religii jest ukończenie pięcioletnich studiów teologicznych, na których uzyskuje się tytuł magistra teologii z przygotowaniem teologiczno-katechetycznym. Jeśli ktoś

obronił pracę magisterską z zupełnie innej dziedziny, może wybrać podyplomowe studia teologiczno-katechetyczne, które z reguły trwają trzy lub cztery semestry. Brak przygotowania pedagogicznego nie jest przeszkodą, ale wiąże się ze zwiększoną liczbą przedmiotów psychologiczno-pedagogicznych oraz większą liczbą godzin praktyk, które należy zrealizować w szkole. Czynniki nauczyciele nauczania przedszkolnego mogą zdobyć kwalifikacje, które pozwolą uczyć religii np. tylko w przedszkolu, w ramach rocznych studiów podyplomowych. Jak przyznają sami katecheci, ich praca wiąże się z szeregiem wyzwań, ale przynosi wiele pięknych owoców.

W dyskusji na temat lekcji religii najczęściej umyka jeden bardzo ważny fakt. Przestrzeń szkoły jest przede wszystkim miejscem formacji intelektualnej, dlatego na lekcjach religii przekazywana jest przede wszystkim wiedza, ale nigdy w oderwaniu od wiary.

Ziarno wiary zasiane w człowieku dzięki rodzicom i zaangażowaniu w życie Kościoła, szczególnie swojej parafii, może być rozwijane dzięki wiedzy zdobywanej na lekcjach religii. Gdy w pierwszych latach życia dziecka tego ziarna wiary zabraknie, wtedy szkolne lekcje religii stają się pierwszym miejscem, gdzie uczeń może poznać, kim jest Chrystus i jak wygląda życie wspólnoty Kościoła. Dlatego właśnie praca katechety jest czymś więcej niż jednym z wielu zawodów. To powołanie i misja, którą warto z pełnym zaangażowaniem podjąć. Jeśli rodzice, dyrektorzy szkół, ale i sami nauczyciele religii w ten sposób zaczną postrzegać pracę katechetów, może to być pierwszy krok do rozwiązania trudności, które dziś dotyczą sfer katechezy szkolnej. Tylko zdecydowane pokazanie, że pod różnymi względami praca katechetów to misja naprawdę godna szacunku sprawi, że katechety będą przybywać.

REKLAMA

NAJPOPULARNIEJSZE PODRĘCZNIKI
do nauki religii na rok szkolny 2020/2021,
zgodnie z obowiązującymi Podstawami programowymi

JEDNOŚĆ

DO NOWEJ podstawy programowej

Czekamy na Twoje zamówienie już dziś!
Realizacja w 24h

Zamów bezpiecznie i wygodnie w naszej księgarni internetowej
www.jednosc.com.pl

Wydawnictwo JEDNOŚĆ, tel. 41 349 50 50, sprzedaz@jednosc.com.pl

W SKRÓCIE

■ **Patron społeczników.** Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów przyjęła prośbę z Polski, by ogłosić św. Brata Alberta Chmielowskiego patronem pracowników pomocy społecznej.

fot. BP KEP

■ **Niemowlę w „Oknie Życia”.** Dziecko odnalazły nazaretanki posługujące w Domu Matki i Dziecka Caritas w Bielsku-Białej Lipniku. To drugie maleństwo pozostawione w tej placówce w ciągu 11 lat.

■ **Nowe wezwania.** Konferencja Episkopatu Polski zatwierdziła polskie tłumaczenie trzech nowych wezwań Litani lożańskiej: „Matko miłosierdzia”, „Matko nadziei”, „Pociecho migrantów”.

■ **Sprzeczna konwencja.** Konwencja stambulska jest sprzeczna z konstytucyjną zasadą neutralności światopoglądowej państwa, uderza w prawo rodziców do wychowywania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniami, a użyte w niej terminy burzą polski system prawny – stwierdza prokurator generalny Zbigniew Ziobro w stanowisku skierowanym do Trybunału Konstytucyjnego.

■ **Rondo „Jadźki”.** Oświęcimskie rondo u zbiegu ulic Legionów i Maksymiliana Kolbego, nieopodal byłego niemieckiego obozu koncentracyjnego Auschwitz, nośić będzie imię bohaterki pomagającej tamtejszym więźniom – Heleny Stupki ps. „Jadźka”.

■ **Proboszcz złapał złodzieja.** Pobiegłem za złodziejem, a on porzucił skarbone – mówi proboszcz par. pw. Matki Teresy z Kalkuty ks. Jakub Lechniak. W środku dnia ok. godz. 13 do kaplicy w podpoznańskich Kamionkach weszło dwóch mężczyzn, którzy zdemontowali skarbone na daninę diecezjalną i wybiegli ze świątyni.

■ **Taniej lub za darmo.** Na najnowszej, wrześniowej liście refundacyjnej, znalazły się m.in. szczepionki przeciw grypie – do nosowa dla dzieci od 3 do 5 lat i iniekcyjna dla dorosłych do 65 lat, chorujących na przewlekłe schorzenia. Są na niej po raz pierwszy darmowe leki dla kobiet w ciąży: insuliny, hormony tarczycy, heparyny drobnocząsteczkowe, progesteron. Na liście widnieją też leki dla pacjentów ze schizofrenią, neuroblastomą, niektórymi chorobami autoimmunologicznymi oraz możliwość refundacji dla pacjentów onkologicznych.

fot. PAP/Adam Warżawa

WOLNI I SOLIDARNI

W historycznej Sali BHP Stoczni Gdańskiej w imieniu prezydenta Andrzeja Dudy prezes IPN Jarosław Szarek uhonorował Krzyżami Wolności i Solidarności 41 zasłużonych działaczy opozycji antykomunistycznej z lat 1956-1989. Wśród nich byli członkowie NSZZ „Solidarność”, Komitetu Obrony Robotników, Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża, Ruchu Młodej Polski, oso-

by biorące udział w protestach po wprowadzeniu stanu wojennego.

– Nie ma Solidarności bez wartości i to jest przesłanie Sierpnia’80 i siła Solidarności, a zarazem fenomen i atrakcyjność tego ruchu. Tylko za pośrednictwem wartości można ponosić cierpienia i ofiary, które są państwem udziałem – mówi Jarosław Szarek.

NOWY RZECZNIK EPISKOPATU

Medioznawca, kierownik Katedry Mediów i Komunikacji Społecznej Akademii Ignatianum w Krakowie, a wcześniej kierownik Sekcji Polskiej Radia Watykańskiego o. dr Leszek Gęsiak SJ został wybrany na stanowisko rzecznika Konferencji Episkopatu Polski. Zastąpi on ks. dr Pawła Rytel-Andrianika, który pełnił tę funkcję przez pięcioletnią kadencję. Nowy rzecznik jest jezuitą, doktorem nauk humanistycznych, adiunktem w Instytucie Dziennikarstwa Akademii Ignatianum w Krakowie.

fot. BP KEP

NIEKONIECZNIE BEZSTRESOWO

Bóg jak dobry Ojciec wychowuje nas do wieczności. W procesie wychowania kształtują się nasze cechy, wyrabiają cnoty. Jednak to wychowanie nie musi być bezstresowe. W tym procesie wychowawczym jesteśmy poddawani doświadczeniom, poprzez które mogą się kształtować nasze postawy, weryfikować cnoty. Jak przez to przejść? O tym podczas spotkania Mężczyźni opowie Marcin Gomułka – mąż, ojciec, przedsiębiorca, z żoną prowadzą blog poczatekwiecznosci.pl. Spotkanie odbędzie się 16 września w Kamieniołomie po Mszy Św. w parafii św. Józefa (Podgórze, ul. Zamoyskiego 2, Kraków).

fot. mat. pras.

FORUM DUSZPASTERSKIE

Tegoroczne Forum Duszpasterskie pod hasłem „Zgromadzeni na świętej wieczerzy” odbędzie się w sobotę 19 września 2020 r. Rozpocznie się o godz. 9:30 Mszą Św. koncelebrowaną w kościele pw. św. Rocha w Poznaniu, której przewodniczyć będzie ks. abp Salvatore Pennacchio, nuncjusz apostolski w Polsce. Organizuje je Zarząd Akcji Katolickiej Archidiecezji Poznańskiej, patronatem objął je abp. Stanisław Gądecki. Z uwagi na pandemię w Forum zarówno w kościele, jak i w auli Politechniki Poznańskiej może uczestniczyć 150 osób spełniających warunków dystansu i zasłaniania nosa i ust.

fol. fragment plakat

Wpisowe w wysokości 15 zł można wpłacać na konto w Banku PEKAO S.A. II O/Poznań nr 10 1240 1763 1111 0000 1812 9605. Msza Św. oraz obrady będą transmitowane na żywo przez internet. Link do transmisji on-line zostanie udostępniony w dniu Forum na stronie Archidiecezji Poznańskiej oraz na stronie Akcji Katolickiej Archidiecezji Poznańskiej.

NASI Z KAZACHSTANU

fol. PAP/Jakub Kacmarczyk

85 repatriantów z Kazachstanu wróciło do ojczyzny specjalnym samolotem PLL LOT. Rejs był możliwy dzięki współpracy przewoźnika oraz Ministerstwa Spraw Zagranicznych i Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Repatrianci z Kazachstanu otrzymają pomoc od rządu m.in. zasiłek adaptacyjny, który pozwoli im na utrzymanie w Polsce, a także zasiłek szkolny.

OPERACJA DA VINCI

W Szczecinie zaprezentowano system robotyczny da Vinci, który jest najważniejszym elementem nowo powstałego Klinicznego Centrum Operacji Robotycznych Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie i Samodziel-

nego Publicznego Szpitala Klinicznego nr 2 PUM w Szczecinie. Szpital jest pierwszym ośrodkiem w Zachodniopomorskiem i drugim szpitalem klinicznym w Polsce, w którym chirurdzy będą korzystać z tej innowacyjnej technologii.

fol. PAP/Marcin Bielecki

■ **Zmarł ks. prałat dr hab. Michał Bednarz** – biblista, duszpasterz podziemnej „Solidarności” i opiekun osób internowanych podczas stanu wojennego.

■ **Oblężenie Jasnej Góry.** Pod tym hasłem 26 września o godz. 17 rozpocznie się spotkanie w ramach pielgrzymki mężczyzn do Sanktuarium Matki Bożej Częstochowskiej na Jasnej Górze poświęconej roli mężczyzny w rodzinie. Wśród prowadzących będą: Jacek Pulikowski, Monika i Marcin

Gajdowie, Janusz Wardak i Robert Friedrich „Litza”. Konferencję wygłosi arcybiskup Grzegorz Ryś.

■ **Deficyt w COVID.** Rząd przyjął projekt ustawy budżetowej na rok 2021 z deficytem 82,3 mld zł, co pozwoli zabezpieczyć środki na wzmocnienie rozwoju gospodarki dotkniętej przez COVID-19, m.in. poprzez inwestycje.

■ **Kwarantanna po nowemu.**

Skrócenie okresu kwarantanny do 10 dni oraz rezygnacja z prowadzenia testów w kwarantannie przy braku objawów – to najważniejsze decyzje nowego ministra zdrowia Adama Niedzielskiego dotyczące zasad izolacji i kwarantanny.

■ **Rozśpiewany wrzesień.** Od 4 do 7 września w Opolu odbywać się będzie 57. Krajowy Festiwal Polskiej Piosenki w Opolu. Wszystkie koncerty na żywo będzie można oglądać w Telewizji Polskiej: w TVP1, TVP Polonia oraz TVP Kultura. Dyrektorem artystycznym festiwalu jest Marek Sierocki.

fol. mat. pras.

fol. PAP/Tomasz Waszczuk

■ **Grunwaldkie topory.** W Muzeum Bitwy pod Grunwaldem w Stębarku zaprezentowano znaleziska z tegorocznych badań pól grunwaldzkich, m.in. dwa znakomicie zachowane XV-wieczne topory bojowe, których użyto w największej średniowiecznej bitwie z 1410 roku.

Jacek Karnowski

Potrzeba solidarności

Z okazji okrągłej rocznicy podpisania porozumień sierpniowych TVP Historia przypominała „Robotników’80” – dokument Andrzeja Chodakowskiego i Andrzeja Zajączkowskiego, pokazujący obrady delegacji rządowej z przedstawicielami Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego. Dzieło niezwykle cenne, unikalny zapis historycznego momentu.

Widzimy nie tylko spory i negocjacje, Wałęsę, Walentynowicz, Pieńkowską, Gwiazdę, Lisa, ale także i tytułowych robotników, mówiących o marzeniach, obawach, pragnieniach. Prosto, „po robociarsku”, czasem nieskładnie. Widzimy też fragmenty Mszy Świętej i robotników czekających w kolejce do spowiedzi, przyjmujących Komunię św. Na końcu tryumf, Wałęsa z ukwieconej bramy stoczni im. Lenina ogłasza: „Mamy niezależne samorządne związki zawodowe”.

To ważny dokument, głęboko prawdziwy. Z jednej strony faktyczne powstanie antykomunistyczne, z drugiej zakłęcia o braku chęci do podważania ustroju, pełne szacunku zwracania się per „panie premierze” do Mieczysława Jagielskiego. Postulaty polityczne – wolne związki, prawo do strajku, ograniczenie cenzury, zwolnienie więzionych – są oczywiście na pierwszym planie, ale robotnicy nie ukrywają, że bardzo chcieliby nieco lepiej żyć. Bo w tle widać – poprzez zmęczone twa-

rze, zniszczone kombinezony, spracowane ręce – ciężki los obywateli PRL-u, nędznie zarabiających, udręczonych kolejkami, chamstwem, drobnymi uciążliwościami na każdym kroku. Ale jednocześnie to ludzie z dobrze poukładaną hierarchią wartości, głębo-

ko wierzący, mówiący razem „Zdrowaś Maryjo” i domagający się Mszy Świętej w radiu.

Tyle sobie opowiadamy o „Solidarności”, ale wciąż sobie tego nie opowiedzieliśmy. Gdy niedawno mój kilkuletni syn po obejrzeniu „Wiado-

mości” zapytał mnie: „Tato, co to była ta Solidarność”, potrzebowałem ładnych paru sekund, by się zastanowić i odpowiedzieć: „To

było takie pokojowe powstanie robotników, Polaków, przeciwko komunistom”. Coś powiedziałem, ale przecież niewiele. W sumie nie powiedziałem najważniejszego: to był również zryw przeciwko własnej słabości, przeciwko grzechowi, przeciwko lenistwu i egoizmowi. Bo przecież solidarność to przeciwieństwo egocentryzmu, myślenia tylko o sobie. Być solidarnym to znaczy widzieć więcej niż tylko własny interes. To znaczy wymagać od siebie i dostrzegać innych.

Czy tego właśnie dziś nie potrzebujemy najbardziej? Czy na naszych oczach nie rosną pokolenia tak mocno skupione na własnym „ja” jak nigdy wcześniej? Widać to wszędzie: i w Kościele, i w szkołach, i w rodzinach, w sferze demografii. Wszędzie roszczenia, pretensje, postawa klienta, który domaga się, grozi, zasługuje na więcej, musi dostać to, co najlepsze, reklamuje, zazdrości innym, nigdy nie jest zadowolony, nigdy nie ustąpi. A na drodze zawsze musi wyprzedzić, bo

przecież będzie obrażą jechać wolniej niż się da, choćby zysk z szaleńczego pędu, liczonych w minutach, był tylko iluzoryczny, a niebezpieczeństwo ogromne, również w odniesieniu do innych. Zresztą, w tym jest chyba nie tylko egoizm, ale i jakiś wewnętrzny niepokój, który znajduje ujście w tego typu agresji.

Symbolicznie, na szczycie góry egoizmu wszedł człowiek znany na całym świecie jako symbol „Solidarności” – Lech Wałęsa. Po różnego rodzaju ekscesach słownych w tym roku wybrał temat nowy: walkę z pamięcią o św. Janie Pawle II: „I żeby było jasne, nie papież przewrócił komunizm. Nie przesadzajmy!” – mówił w Gdańsku, ku uciesze lewicy. Nikt i nie może przesłaniać rzekomej wielkości Wałęsy – człowieka, który miał swoje świetne momenty, ale który zawsze też niszczył to, co zbudował. Możliwe, że Wałęsę po prostu zainspirowano w tym kierunku („zadaniowo”?). Skoro walka z Kościołem i z Janem Pawłem II jest dziś w modzie, to co szkodzi, by i pokojowy noblista do niej się włączył? W końcu pamięć o polskim papieżu wciąż jeszcze, gdzieś tam, jest żywa, i utrudnia realizację pewnych planów.

Potrzebujemy solidarności jak nigdy. Tej prawdziwej, chrześcijańskiej, polskiej, przede wszystkim oddolnej, niepolitycznej. Wiele ludzi szuka, rozgląda się, wypatruje. Bo już się duszą w tym klimacie, już nie mogą wytrzymać, i czują, że jeśli czegoś nie zrobimy, to stracimy wszystko. Wszystko, co ważne, stając się masą samotnych jednostek. Można powiedzieć: przestrożka jest. Niestety, pomysłów na razie nie widać. A tu trzeba przede wszystkim pomysłów – i liderów – bo przecież diagnozy już mamy, i ich powtarzanie staje się zajęciem jałowym.

Autor jest redaktorem naczelnym tygodnika „Sieci”

Wrze na Białorusi

Nie ma zgody w Polsce na tego typu narrację i oskarżenia, jesteśmy zdziwieni, rozczarowani i z niepokojem odnotowujemy słowa, które padały z ust prezydenta Białorusi – powiedział wiceminister spraw zagranicznych Marcin Przydacz po spotkaniu z ambasadorem Białorusi Władimirem Czuaszewem, w odpowiedzi na słowa prezydenta Białorusi Aleksandra Łukaszenki, jakoby Polska czyhała na rozpad Białorusi, chcąc zająć Grodno i uczestniczyć w wojnie dyplomatycznej przeciw temu krajowi. – W Polsce nie toczy się żadna debata na temat jakichkolwiek przesunięć granicznych, geopolitycznych. Nie ma żadnych ruchów wojsk – dodał.

Minister Przydacz wezwał też „wszelkie państwa do powstrzymania się od prób wpływania, naciskania na sytuację wewnętrzną na Białorusi”. Podkreślił jednocześnie, że wypracowano już „szereg ułatwień dla osób represjonowanych tak, żeby mogły w trybie pilnym przekraczać granice z Polską”, wielu obywateli Białorusi ma już polską wizę. Premier Morawiecki zapowiedział stworzenie specjalnego funduszu, którego celem będzie wsparcie osób represjonowanych na Białorusi lub ułatwienia przy wjeździe do Polski i dostępie do pracy, stypendia dla relegowanych, pomoc niezależnym mediom i polskim organizacjom pozarządowym wspierającym społeczeństwo obywatelskie na Białorusi.

Tematem tej rozmowy była też kwestia transportu pomocy humanitarnej NSZZ „Solidarność”, który utknął na granicy, a jego kierowca został aresztowany. Ostatecznie pomoc została cofnięta do Polski.

fot. Biuro Prasowe Episkopatu

wił podczas zebrania delegat KEP ds. duszpasterstwa polonijnego bp Wiesław Lechowicz.

UJEDNOLICENIE MODLITW

Biskupi zatwierdzili też normy dotyczące ujednolicenia różnych wariantów modlitw. Przygotowany przez Komisję ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów wykaz ma pomóc usunąć rozbieżności w publikowanych w różnych źródłach tekstach modlitw.

Ujednolicenie dotyczy m.in. modlitwy Pozdrowienia Anielskiego, w której poprawna formuła to „Zdrowaś Maryjo” (nie „...Mario”), „błogosławionaś Ty między niewiastami” (a nie np. „błogosławiona jesteś”). Wśród ujednoliconych formuł znalazła się także mo-

Biskupi na Jasnej Górze

Duszpasterstwo w czasie pandemii, podsumowanie 30-lecia szkolnej katechezy, ochrona dzieci i młodzieży przed wykorzystywaniem seksualnym, stanowisko wobec osób LGBT oraz sprawy dotyczące rodziny, zdominowały 386. zebranie plenarne Konferencji Episkopatu Polski, które odbyło się w dniach 27–29 sierpnia na Jasnej Górze.

O wyzwaniach duszpasterskich Kościoła mówił abp Stanisław Gądecki. Wśród kryzysów, jakich dziś doświadcza Kościół, abp Gądecki na pierwszym miejscu wymienił „kryzys wiary i doświadczenia religijnego”. Zdaniem przewodniczącego Episkopatu bardzo silny jest dziś kryzys rodziny i życia rodzinnego, co stanowi olbrzymie wyzwanie duszpasterskie dla Kościoła. Refleksję nad wpływem pandemii na życie religijne wiernych w ostatnich miesiącach przedstawił abp Wiktor Skworec, przewodniczący Komisji Duszpasterstwa KEP. O stanie polskiej katechezy szkolnej, stosunku do niej młodzieży mówił ks. dr hab. Marian Zając z Katedry Katechetyki Integralnej KUL. Jego zdaniem, „żywym zadaniem jest utrzymanie katechezy w strukturach szkoły, niezależnie od wszelkich trudności jakie tam występują”. Z kolei ks. dr Marek Korgul, sekretarz Komisji Wychowania Katolickiego KEP zauważył, że jakość nauczania katechezy szkolnej jest różna, ale musi być ono dostosowy-

wane do współczesnych potrzeb, zmieniającej się sytuacji społeczno-kulturowej i mentalności. Bp Wojciech Osiał, nowy przewodniczący Komisji Wychowania Katolickiego KEP podkreślał, że w procesie formacji młodego człowieka bardzo ważna jest współpraca z parafią. Ważnym tematem spotkania biskupów była kwestia właściwej odpowiedzi Kościoła na problem wykorzystywania seksualnego w Kościele osób małoletnich przez niektórych duchownych. Prymas abp Wojciech Polak, który jest Delegatem ds. Ochrony Dzieci i Młodzieży z ramienia Episkopatu powiedział, że „oczyszczenie Kościoła jest możliwe tylko na drodze uczciwego rozliczenia przestępstw i wyjaśnienia zaniedbań przełożonych”. Na Jasnej Górze biskupi przyjęli dokument będący stanowiskiem Episkopatu wobec osób homoseksualnych oraz tzw. ruchu LGBT.

Przewodniczący Rady KEP ds. Rodziny bp Wiesław Śmigiel zapoznał biskupów z działalnością Rady oraz Krajowego Ośrodka Duszpasterstwa Rodzin. Sytuację duszpasterstw młodzieży w czasie pandemii omówił bp Marek Solarczyk, przewodniczący Rady ds. Duszpasterstwa Młodzieży.

Abp Stanisław Budzik, przewodniczący Komisji Nauki Wiary KEP poinformował o przyjętych ostatnio dokumentach Komisji, które ostrzegają przed różnorodnymi deformacjami wiary. Na konieczność budowania mostów między wiarą a kulturą wskazał podczas zebrania plenarnego przewodniczący Rady KEP ds. Kultury bp Michał Janocha.

Bp Jerzy Mazur, przewodniczący Komisji Episkopatu ds. Misji poinformował, że polscy misjonarze w czasie pandemii, nie bacząc na zagrożające im niebezpieczeństwo, pozostali na swych placówkach towarzysząc najbardziej potrzebującym.

O stałym zapotrzebowaniu na duszpasterzy z Polski ze strony środowisk polonijnych mó-

dlitwa „O mój Jezu” (fatimski akt strzelisty z modlitwy różańcowej) z formułą „dopomóż szczególnie tym, którzy najbardziej potrzebują Twojego miłosierdzia”. Ujednolicono także tekst modlitwy „O Krwi i Wodo” z kultu Bożego Miłosierdzia, w której potwierdzono jako obowiązującą formułę „... któraś wypłynęła...” (nie „wytrysnęła”).

Konferencja Episkopatu Polski zatwierdziła ponadto polskie tłumaczenie trzech nowych wezwań Litanii loretańskiej. Są to wezwania: „Matko miłosierdzia”, „Matko nadziei”, „Pociecho migrantów”.

WAŻNE WYBORY

Podczas zebrania plenarnego odbyły się również wybory personalne. Metropolita szczecińsko-kamieński abp Andrzej Dzięga oraz biskup pomocniczy poznański Damian Bryl zostali nowymi członkami Rady Stałej KEP. Abp Marek Jędraszewski, metropolita krakowski, będzie współprzewodniczącym Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu Rzeczypospolitej Polskiej i Konferencji Episkopatu Polski. Natomiast członkiem tej Komisji został abp Stanisław Budzik, metropolita lubelski.

O. Leszek Gęsiak SJ, medioznawca, kierownik Katedry Mediów i Komunikacji Społecznej Akademii Ignatianum w Krakowie, a wcześniej kierownik Sekcji Polskiej Radia Watykańskiego, został wybrany nowym rzecznikiem Episkopatu. Zastąpił ks. dr. Pawła Rytel-Andrianika, który pełnił tę funkcję przez pięcioletnią kadencję.

Nowym przewodniczącym Komisji Wychowania Katolickiego KEP został pomocniczy biskup łowicki Wojciech Osiał. Ponadto bp Adrian Galbas SAC został mianowany przewodniczącym Rady ds. Apostolstwa Świeckich, a bp Jacek Jezierski – przewodniczącym Zespołu ds. Kontaktów z Polską Radą Ekumeniczną./KAI, WŚ

Mentalność współczesna,
która nieraz nie potrafi
odróżnić wiary od wierzeń,
próbuje narzucić
chrześcijanom nowy,
wiekom poprzednim
chyba nieznany, rodzaj
zrelatywizowania Jezusa.

o. Jacek Salij

Jeszcze przed ostatnią wojną, kiedy jacyś ludzie próbowali sobie wyjaśnić tajemnicę Osoby Jezusa Chrystusa poprzez umieszczenie Go w tej samej perspektywie, w jakiej widzieli Buddę, Sokratesa, Mahometa czy Gandhiego – wyjaśniali Jego fenomen jako ludzie niewierzący. Mówiąc metaforycznie: sądzili, że księżyc to tylko jedna z lamp ulicznych.

Współczesna poprawność polityczna powiada: „Możecie sobie wierzyć, że Jezus jest waszym Zbawicielem; dokonujecie jednak duchowej agresji przeciwko niechrześcijanom, kiedy mówicie, że On jest Zbawicielem wszystkich”. Mówiąc metaforycznie: wolno wam sądzić, że księżyc jest czymś więcej niż lampą uliczną, jednak musicie wiedzieć, że poza terenem waszej parafii jest on tylko lampą uliczną.

Ludziom tak rozumującym trudno wyjaśnić, że stawiając tego rodzaju żądania, w gruncie rzeczy zakazują nam wierzyć w Jezusa. Bo jeżeli On tylko dla nas, wierzących, jest Synem Bożym, albo jeżeli tylko nas odkupił, to jest On Synem Bożym i Zbawicielem tylko w naszych poglądach, a w rzeczywistości nie jest ani jednym, ani drugim. Poprawność polityczna pozwala nam jedynie na to, żebyśmy mieli jakieś swoje wierzenia o Jezusie.

WIERZYĆ NAPRAWDĘ

Otóż my chrześcijanie zdecydowanie wierzymy, że Jezus Chrystus nie jest zwykłym założycielem religii, kimś na podobieństwo Buddy czy Mahometa. On jest Synem Bożym, przez którego świat został

stworzony, a który dla nas ludzi i dla naszego zbawienia przyjął nasze człowieczeństwo. Przyszedł On do nas nie tylko jako Nauczyciel Bożej mądrości, ale również jako Dawca życia wiecznego. Przez swoją śmierć na krzyżu dokonał odkupienia wszystkich ludzi, a nie tylko swoich wyznawców.

Pismo Święte wielokrotnie przypomina nam, że w Niego należy wierzyć naprawdę! „On prawdziwie jest Zbawicielem świata” (J 4, 42). „Ty masz słowa życia wiecznego! A myśmy poznali i uwierzyli, że Ty jesteś Świętym Boga” (J 6, 69). „Raz jeden ukazał się teraz na końcu wieków na

wierzyli w Jego zmartwychwstanie, podczas gdy to byłoby nieprawdą, taką wiarą ciężko obrażalibyśmy Boga: „A jeśli Chrystus nie zmartwychwstał, daremne jest nasze nauczanie, próżna jest także wasza wiara. Okazuje się bowiem, żeśmy byli fałszywymi świadkami Boga, skoro umarli nie zmartwychwstają, przeciwko Bogu świadczymy, że z martwych wskrzesił Chrystusa” (1 Kor 15, 14n). Podobnie – kontynuując apostoł Paweł – nasza wiara byłaby funta kłaków warta, gdybyśmy wierzyli, że Chrystus obdarza życiem wiecznym, a to nie byłaby prawda: „Jeżeli tylko w tym życiu w Chrystusie nadzieję pokładamy, jesteśmy

Chrystus i Kościół

zglądzenie grzechów przez ofiarę z samego siebie. A jak postanowione ludziom raz umrzeć, a potem sąd, tak Chrystus raz jeden jest ofiarowany dla zglądzenia grzechów, drugi raz ukaże się dla zbawienia tych, którzy Go oczekują” (Hbr 9, 26–28; por. 10, 12–14). W Apokalipsie Chrystus Pan mówi sam o sobie: „Jam jest Pierwszy i Ostatni, i żyjący. Byłem umarły, a oto jestem żyjący na wieki wieków, i mam klucze śmierci i Otchłani” (Ap 1, 17).

Prawda o Chrystusie budziła już w czasach apostoelskich opory ze strony ludzkiej niewiary. Toteż w Nowym Testamencie wielokrotnie poucza się nas, jak mamy się w takich pokusach zachować. „Fundamentu – powiada apostoł Paweł – nikt nie może położyć innego, jak ten, który jest położony, a którym jest Jezus Chrystus” (1 Kor 3, 11). Chrystus Pan – wtóruje Pawłowi apostoł Piotr – „jest żywym kamieniem, odrzuconym wprawdzie przez ludzi, ale u Boga wybranym i drogocennym. (...) Kto w Niego wierzy, na pewno nie zostanie zawiedziony” (1 P 2, 4.6). I jeszcze przytoczmy List do Hebrajczyków: „Jezus Chrystus wczoraj i dziś, ten sam także na wieki. Nie dajcie się zwieść różnym i obcym naukom, dobrze jest wzmacniać serce łaską, a nie pokarmami, które nie przynoszą korzyści tym, co się o nie ubiegają” (13, 8n).

Zarazem chrześcijanie zawsze stanowczo wiedzieli, że my dlatego wierzymy w Chrystusa, bo On naprawdę – a nie tylko w naszych przekonaniach – jest tym wszystkim, co o Nim wierzymy. Apostoł Paweł posunął się nawet do twierdzenia, że gdybyśmy

bardziej od wszystkich ludzi godni politowania” (w.19). Rzecz jednak w tym, że Chrystus naprawdę zmartwychwstał! On naprawdę nas odkupił, naprawdę ma moc obdarzać nas życiem wiecznym!

CO TO ZNACZY, ŻE JESTEŚMY KOŚCIOŁEM?

Ewangelie nie pozostawiają wątpliwości, że Kościół został założony przez Jezusa Chrystusa. Przypomnijmy sobie Jego słowa wypowiedziane do Piotra: „Ty jesteś Piotr [Skalisty], i na tej Skale zbuduję Kościół mój, a bramy piekielne go nie przemogą. I tobie dam klucze królestwa niebieskiego” (Mt 16, 18n). Jezus chciał, żeby Jego Kościół był nowym ludem, ludem Nowego Przymierza – i dlatego na jego ojców wybrał dwunastu apostołów, czym niewątpliwie nawiązał do dwunastu synów Jakuba, patriarchów ludu Starego Przymierza.

Nigdy dość przypominania, że chrześcijaństwo jest jedyną religią, której wyznawcy nazywają siebie Kościołem, czyli Świątynią. Świątynia jest to miejsce szczególnej, zbawczej, życiodajnej obecności Boga wśród ludzi. Właśnie na tym polega świątynność naszej wspólnoty wierzących w Jezusa Chrystusa, że On jest wśród nas obecny realnie i realnie obdarza nas swoimi zbawczymi darami – zgodnie ze swoją obietnicą, że będzie z nami i wśród nas obecny „przez wszystkie dni, aż do skończenia świata” (Mt 28, 20). Kościół jest Jego darem dla nas, abyśmy wszyscy, każdy z nas – niezależnie od tego, w jakim czasie i w jakim kraju żyjemy – mogli się z Nim spotykać bez-

for. xbr

Pozostałości Cezarei Filipowej, gdzie Chrystus nazwał apostoła Szymona Piotrem, czyli skalą, na której zbuduje swój Kościół

pośrednio i żebyśmy mogli bezpośrednio od Niego otrzymywać Jego dary zbawcze.

Jednak to nie jest tak, że Kościół jest instytucją przeznaczoną do pomagania nam tylko w życiu obecnym w naszej drodze do życia wiecznego. Przeznaczeniem i każdego z nas, i całego Kościoła jest życie wieczne. Kościołem jesteśmy my sami, wierzący w Chrystusa i wezwani do życia wiecznego. Ale jesteśmy Kościołem, Świątynią, w trakcie wznoszenia, w trakcie budowy. Ostatecznie Kościołem dopiero się staniemy, dopiero w życiu wiecznym. Apostoł Piotr napisał, że jesteśmy „niby żywe kamienie, [dopiero] budowani jako duchowa Świątynia” (1 P 2, 5). Podobnie pisał apostoł Paweł: „A więc nie jesteście już obcymi i przychodniami, ale jesteście współobywatelami świętych i domownikami Boga – zbudowanymi na fundamentie apostołów i proroków, gdzie kamieniem węgielnym jest sam Chrystus Jezus. W Nim zespалana cała budowla rośnie na świętą w Panu świątynię, w Nim i wy także wznosicie się we wspólnym budowaniu, by stanowić mieszkanie Boga przez Ducha” (Ef 2, 19–22).

Zauważmy: powiedzieć, że wszyscy jesteśmy Kościołem, to byłoby o wiele za mało. Jesteśmy Kościołem... więcej niż wszyscy. Wyjaśnia to List do Hebrajczyków, kontrastując lud Starego Przymierza z ludem Nowego Przymierza: „Nie przystąpiliście przecież do dotykającego i płonącego ognia, do mgły, do ciemności i burzy, ani też do grzmiących trąb. (...) Wy przystąpiliście do góry Syjon, do miasta Boga żyjącego, Jerozalem niebieskiego, do niezliczonej licz-

by aniołów, na uroczyste zebranie, do Kościoła pierwotnych, którzy są zapisani w niebiosach, do Boga, który sędzi wszystkich, do duchów sprawiedliwych, które już doszły do celu, do Pośrednika Nowego Testamentu – Jezusa, do pokropienia krwią, która przemawia mocniej niż [krew] Abła” (Hbr 12, 18–19. 22–24).

To właśnie jest Kościół – a zatem nie tylko my. Kościół to jest sam Pan nasz Jezus Chrystus, kamień węgielny naszej duchowej Świątyni; Kościół to aniołowie i święci, to również nasi przodkowie w wierze, a także ci, których znamy, a którzy już odeszli do Pana. Oby nikt z nas nie znalazł się poza tą Świątynią, w której sam Bóg będzie wszystkim dla wszystkich.

CHRYSTUS MIŁUJE KOŚCIÓŁ

To jeszcze dodajmy, że Pan Jezus swój Kościół kocha. Często w czasie liturgii ślubnej czytany jest fragment Listu do Efezjan: „Mężowie, miłujcie żony, bo i Chrystus umiłował Kościół”. I to jak umiłował: „wydał za niego samego siebie, aby go uświęcić, oczyściwszy obmyciem wodą, które mu towarzyszy słowo, aby osobiście stawić przed sobą Kościół jako chwalebny, nie mający skazy czy zmarszczki, czy czegoś podobnego, lecz aby był święty i nieskalany” (5, 25–27). To jest ostateczny, eschatologiczny cel Kościoła.

Chrystus kocha Kościół, i jest to miłość przemieniająca. To jest trochę tak, jak w małżeństwie: dziewczyna była taka sobie zwyczajna, nawet niespecjalnie urodziwa, ale mąż ją kocha i ona jawnie pięknieje. Po prostu miłość przemienia ku dobremu.

Człowiek kochany pięknieje nie tylko na twarzy, ale również duchowo, wypełnia go radość i chęć życia. Takie są prawa miłości.

Chrystus do tego stopnia kocha Kościół, że nie waha się utożsamić z Kościołem. W tym kontekście przypomnijmy sobie tak znane z Nowego Testamentu obrazy, jak: Kościół jako Ciało Chrystusa czy Kościół jako

Oblubienica Chrystusa. Święty Augustyn był zafascynowany tym, że pod Damaskiem Chrystus zmartwychwstały zapytał swojego prześladowcę: „Szawle, Szawle, dlaczego Mnie prześladujesz?”. Nie zapytał: „Dlaczego prześladujesz moich wyznawców? Dlaczego prześladujesz mój Kościół?” – ale „Dlaczego Mnie prześladujesz?”. Chrystus utożsamia się z Kościołem.

Współcześnie wielką karierę robi powiedzenie: „Chrystus – tak, Kościół – nie”. Zauważmy, że „tak” jest tu powiedziane nie Chrystusowi prawdziwemu, ale jakimś „Chrystusowi” wykreowanemu przez ludzką niewiarę. Chrystus prawdziwy nie tylko ceni Kościół i go kocha, ale sam obdarza nas Kościołem.

Poprawność polityczna pozwala nam jedynie na to, żebyśmy mieli jakieś swoje wierzenia o Jezusie – a On jest Synem Bożym!

ks. Jan Sochoń

Żyć w prawdzie i osiągnąć zapowiedziane przez Chrystusa zbawienie. Oto zasadniczy cel, jaki przyświeca wysiłkom każdego chrześcijanina, wymagający jednakowoż radykalnego heroizmu.

Słowo „radykalny” jest ważne, ponieważ kto chce dążyć do religijnie pojętej doskonałości, musi zdobyć się na tego rodzaju postawę. Oznacza ona całkowite oddanie się Jezusowi, nawet w drobnych sprawach codzienności; głęboką świadomość faktu, że powinniśmy się wzajemnie miłować, czego najbardziej widocznym przejawem będzie przestrzeganie przykazań, normujących relacje międzyludzkie.

ODSZEDŁ ZASMUCONY

Tak właśnie uczynił pewien młodzieniec, bohater opowieści św. Mateusza. Niewiele o nim wiemy. Zapewne był wrażliwym i duchowo dojrzałym chłopakiem, dostrzegającym cel swego życia poza tym, co ograniczone do widzialnej perspektywy. Sporo też musiał słyszeć o Jezusie, skoro do Niego właśnie skierował pytanie dotyczące warunków umożliwiających osiągnięcie szczęścia wiecznego. Nie był też chyba kimś specjalnie grzesznym. Rozumiał, że wierność prawu to znak wierności Bogu i Jego przymierzu z ludźmi. Lecz widocznie taka droga mu nie wystarczała. Być może pogubił się w faryzejskich nakazach i komentarzach, mnożonych przez nich w nieskończoność, odrzucając w końcu skrajny legalizm. Rozwagał: w jaki sposób należy wypełniać wolę Bożą? Czy ścieżka wskazana przez żydowskich nauczycieli jest właściwa?

Co się jednak okazało? Propozycja Mistrza z Nazaretu, by porzucił wszystko, co posiada i rozdał ubogim (a dysponował

sporym majątkiem), przerosła jego aktualne możliwości. Na tyle bowiem zrósł się ze swoim bogactwem, iż uznał je za niezbywalny element własnej osobowości i fałszywie rozpoznanej wolności. Odszedł więc od Jezusa wyraźnie zasmucony i rozczarowany.

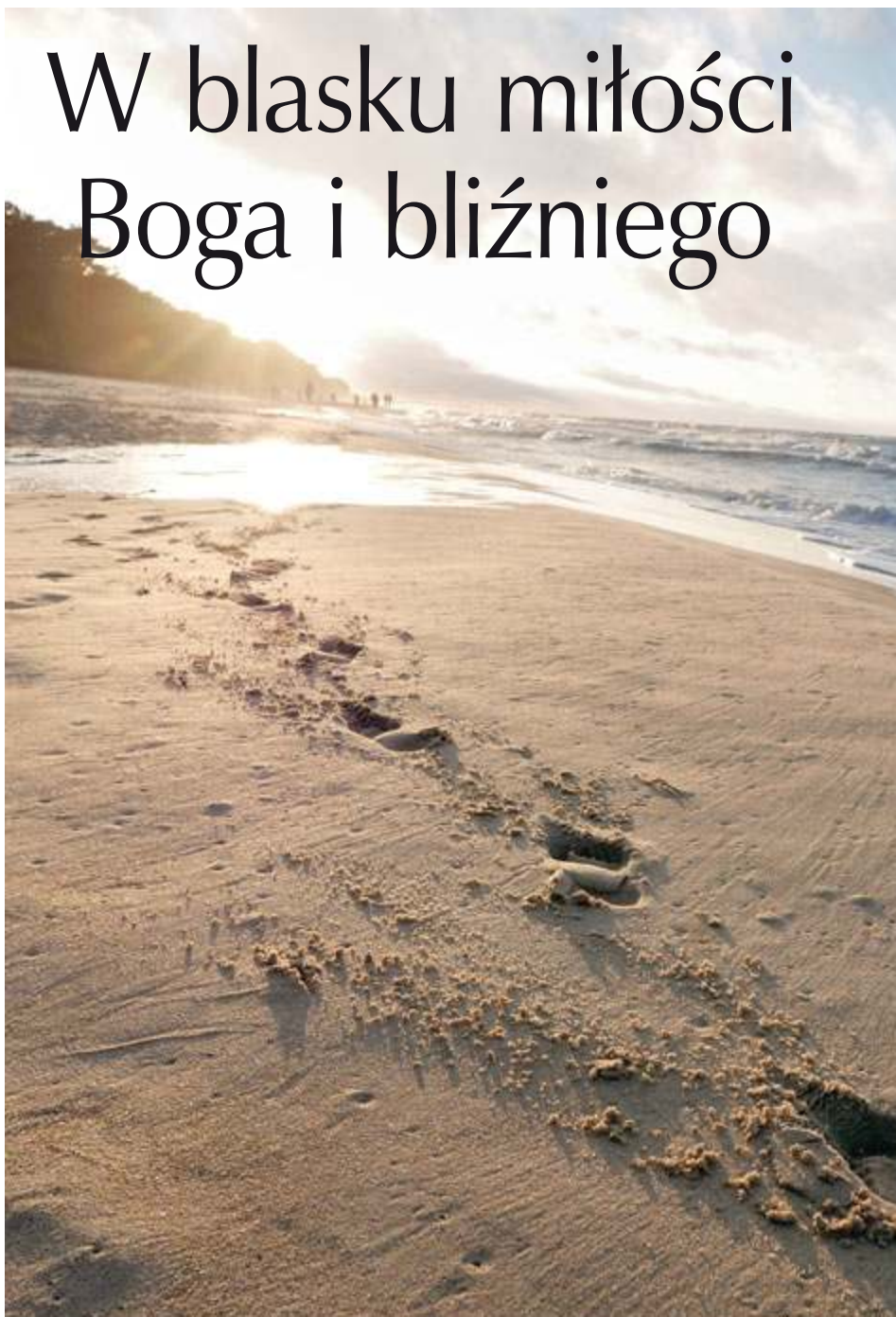
CZY BOGATY MOŻE SIĘ ZBAWIĆ?

Dysponować jak największą ilością dóbr! Czyż to pragnienie nie burzy krwi pod skórą? Kto nie chciałby być osobą majątną. Wygodne życie nie jest wszak czymś nagannym i wcale nie musi blokować dostępu do Boga. Tymczasem słyszymy niespodziane i nieco dziwne stwierdzenie Jezusa, że „bogaty z trudnością wejdzie do królestwa niebieskiego” (Mt 19, 23). Co to właściwie znaczy? Potrze-

bujemy rzeczy materialnych, by po prostu żyć, a i nasze duchowe doświadczenie wzbogaca się dzięki temu, że określone ziemskie wartości pobudzają nas do działania, pogłębiania więzi z ludźmi i ze Stwórcą. Idea ubóstwa, przenikająca obyczajowość Kościoła, czyż może wykluczać chęć otaczania się na przykład pięknymi dziełami sztuki czy umniejszać radość płynącą z kolorytu tokańskich kafli ułożonych w kuchni?

Gdybyśmy ograniczali swoją aktywność tylko i wyłącznie do gromadzenia wartościowych przedmiotów, zbierania dyplomów i nagród, starali się o pochwały i zamieszczali nieprawdziwe treści na Facebooku, by olśniewać najbliższych znajomych, wówczas rzeczywiście dalecy byłibyśmy od ewangelicznego ducha. Kwestia jest poważna, gdyż wiąże się z fundamen-

W blasku miłości Boga i bliźniego

fot. xhz

talną dla chrześcijan nadzieją osiągnięcia wiekustych radości. Uczniowie Jezusa usłyszawszy przestrożę o ludziach dobrze sytuowanych, którym zebrane dobra przeszkadzają w podążaniu ku niebu, z trwogą pytają: kto więc może się zbawić? Istnieje przeto związek między stylem życia a możliwością stanięcia przed obliczem Trójjedynego, który chciałby, żeby wszyscy ludzie znaleźli się po stronie zbawienia, niemniej jednak nikogo nie będzie siłą holował ku bramom raj. Skoro całkowicie szanuje wolność własnych stworzeń, akceptuje, że któreś z nich nagle się zdecyduje na bytowanie poza sferą religijną, chcąc być bliżej ludzi niż Niego. W każdym razie klasyczna wykładnia kościelna nie rezygnuje

Kto kocha, ten na pierwsze miejsce nigdy nie wysuwa samego siebie.

z kategorii piekła, przedkładając, że ci, którzy do samej śmierci żyją w grzechu śmiertelnym, nie mogą liczyć na szczęśliwe ze Stwórcą obcowanie.

Oczywiście, problem wymaga bardziej precyzyjnych ujęć niż tutaj przedstawiam, ale istotne, żebyśmy rozoznali, że rezygnując dla Chrystusa z wielu atrakcji tego świata, niczego istotnego nie tracimy. Stajemy się natomiast prze-zroczyści, jak wymyta szymba. I wówczas to, co po ludzku wydaje się niemożliwe, jest do osiągnięcia. Kiedy bowiem kochamy Boga, to ani wielki dostatek, ani ubóstwo nie stanowią przeszkody na drodze ku wiecznemu szczęściu. I chociaż kruszą się teraz zręby chrześcijańskiej cywilizacji, przekonani jesteśmy, że nie na tyle, by świat stał się bez reszty ateistyczny.

NIEBO BEZ DEMOKRACJI?

Jesteśmy przyzwyczajeni, że za porządek wykonywaną pracę, należy się sprawiedliwa płaca. Jeśli ktoś uczciwie pracuje, spełnia z nadadkiem powierzone mu zadania, powinien oczekiwać od pracodawcy w pełni zasłużonej nagrody. Kto natomiast pracuje mniej, może nawet bez specjalnego zaangażowania, rozumie, że otrzyma nieco niższą zapłatę. Pomimo to Bóg działa w sposób pozbawiony rachujących kalkulacji. Nikogo nie stygmatyzuje, ani z góry nie skazuje na gorsze traktowanie. Jesteśmy przed Nim równi. Czy to oznacza, że w królestwie niebieskim nie ma i nie będzie demokracji, ani stopniowości zasług? Nie jestem tego pewien, ale z ufnością przyjmuję, że Bóg zsyła niezasłużone dary wszystkim ludziom, kocha ich Boską miłością i pragnie, żeby osiągnęli szczęście nieba. Boski plan zbawienia jest zatem „katolicki”, powszechny, nikogo nie wyklucza z własnego porządku.

Dlaczego? Ponieważ nieskończona dobroć i Boże miłosierdzie wysuwają się na pierwszy plan w relacji: Bóg – człowiek. Tej Bożej dobroci nie powinniśmy zazdrościć innym ludziom, ale raczej ją doceniać i cieszyć się nią. W obecnej sytuacji, kiedy pod wpływem światowej pandemii, zmieniają się społeczne krajobrazy życia, kiedy coraz trudniej o pozbawione stresu i niepokojów dni, a środowiska niechętnie religii domagają się jej całkowitego wyniszczenia, przypuszczając, że żaden Bóg (nawet gdyby istniał) nie jest nikomu do niczego potrzebny – ma to niebagatelne znaczenie.

Normy i zasady postępowania wołają, wymachując liberalnymi szturmówkami, nie bacząc na prawo naturalne, tradycję czy prawidła ściśle konfesyjne.

Relatywizm moralny, nihilizm, pluralizm posunięty aż do obojętności, promocja samozadowolenia i bezrefleksyjnego korzystania z dostępnych dóbr – wszystko to sprawia, że świat przestaje być winnicą Bożą, ofiarowaną ludziom przez Stwórcę. Traktowany jest natomiast jako pole swobodnego działania różnych grup interesu, zjednoczonych pasją pomnażania zysków i manipulowania zbiorowościami. Jakby bez znaczenia był fakt, że czynienie dobra to ludzki sposób życia blisko Boga, a życzyliwa więź z innymi ludźmi stanowi trwały element międzypersonalnych relacji. Kto tego nie akceptuje, z własnej woli zbliża się do granic egzystencjalnego obłąd.

KOCHAĆ BOGA?

Co jest naszymu życiu najbardziej przynależne, bez czego właściwie nie byłoby ono ludzkim życiem? Na tak postawione pytanie chrześcijanin odpowiada bez chwili wahania: od zawsze jesteśmy w rękach Boga, który nas pierwszy umiłował. Dzięki temu sami kochamy i potrafimy obdarzać uczuciem inne osoby. Oczywiście, miłość nigdy nie zjawia się jako wydarzenie idealne; jest przygodna, narażona na zranienie, często przynosi ból i wewnętrzny stres. Ale to właśnie świadczy o smaku naszego człowieczeństwa. Nie zostaliśmy zamknięci w złotej hedonistycznej klatce, lecz zaproszeni do budowania świata coraz bardziej godnego Bożego wzoru. Obfitość codziennego doświadczania wyłania się z wysiłku, jaki wkładamy na proces kształtowania samych siebie zgodnie z zaleceniami sumienia.

Mamy tedy kochać, jak najszczerzej, całym sobą. Nade wszystko – Pana Boga, bo ten nakaz jest największym i pierwszym przykazaniem. A w dalszej kolejności miłować bliźniego jak siebie samego. Z tej racji jestem głęboko przekonany, że nasz codzienny sposób życia to wyraz miłości do Boga. A w opisie bardziej wyczerpującym, kochamy Boga, jeżeli: – nasze serce stale jest zwrócone ku Niemu, jakbyśmy bezwiednie oddychali czystym powietrzem, bez najmniejszej drobiny pyłu; – kiedy całkowicie pokładamy ufność w Bogu, pielęgnując nastawienie, by nasze serce nie pragnęło niczego, co przeciwne miłości; – kiedy zachowujemy przykazania, uczestnicząc w liturgii Kościoła, umacniając się życiodajną łaską sakramentów świętych i czynimy to szczerze, bez zgubnej rutyny.

Konsekwencją przestrzegania przez nas przykazania miłości Boga i bliźniego jest trwały wysiłek, by unikać grzechu. Kto kocha, ten na pierwsze miejsce nigdy nie wysuwa samego siebie. Bo wie, że nie jest najlepszym z ludzi...

Marek Jurek

Warszawa-Szczecin

Gdy w marcu 2007 roku Muzeum Narodowe w Szczecinie przejmowało w depozyt „Wielki Łuk” Bernharda Heiligera (1915-95), szczecinianina i jednego z najwybitniejszych rzeźbiarzy powojennych Niemiec, mówiłem na uroczystości (w której braliśmy udział z Norbertem Lammertem, przewodniczącym Bundestagu), że rzeźba to może symbolizować łuk, który zatoczyła historia tego miasta i otaczającej go ziemi. Najpierw polsko-pomorska, potem gryficko-pomorska, niemiecko-brandenburgska (a okresowo nawet szwedzka) i w końcu znowu polska. Wszystkie te warstwy, wraz z kontekstem pogranicza i przejściowego obszaru geopolitycznego, tworzą tożsamość i dzieje Pomorza Szczecińskiego.

Dziś Szczecin to najbardziej kresowe, bo położone już za Odrą, miasto zachodniej Polski. Jego współczesna historia to powrót z emigracji premiera Mikołajczyka, strajki w 1970 i 1980 roku, więc również Porozumienia Szczecińskiego, wieloletnie rządy biskupie bp. Kazimierza Majdańskiego, jego praca nad polskim zakorzenieniem tej ziemi i walka o prawa rodziny, a także – kontynuujące jego dzieło, największe w Polsce, regionalne Marsze Życia. Nieprzypadkowo to w Szczecinie prawie ćwierć wieku temu św. Jan Paweł II wygłaszał prorocze kazanie przeciw niszczeniu kultury życia rodzinnego:

„Rodzina, która, jest pierwszą szkołą cnót społecznych, potrzebnych wszelkim społeczeństwom jest dziś bardzo

zagrożona (...) od zewnątrz i wewnątrz. I trzeba, by o tym zagrożeniu, o własnym losie mówili, pisali, wypowiadali się przez filmy czy środki przekazu społecznego nie tylko ci, którzy – jak twierdzą – «mają prawo do życia, do szczęścia i samorealizacji», ale tak-

że ofiary tego obwarowane prawami egoizmu. Trzeba, by mówiły o tym zdradzone, opuszczone i porzucone żony, by mówiły porzuceni mężowie. By mówiły o tym pozbawione prawdziwej miłości, ranione u początku życia w swej osobowości i skazane na duchowe kalectwo dzieci, dzieci oddawane ustawowo instytucjom zastępczym – ale... jaki dom dziecka może zastąpić prawdziwą rodzinę? Trzeba upowszechnić głos ofiar – ofiar egoizmu i «mody»; permissywności i relatywizmu moralnego; ofiar trudności materialnych, bytowych i mieszkaniowych. «Dlatego też Kościół – słowami adhortacji Familiaris consortio – otwarcie i z mocą broni praw rodziny przed niedopuszczalnymi uzurpacjami ze strony społeczeństwa i instytucji państwowych»”.

Odbiór, jaki kazanie to znalazło w Polsce wtedy i później, świadczy, że dobrze zagośpodarowaliśmy tę ziemię, że przejmując nad nią (najpierw nominalną, potem realną) suwerenność – zapewniliśmy na niej panowanie cywilizacji. A to stanowi obowiązek i potwierdzenie praw każdego narodu.

Wspominam to wszystko, bo właśnie w Warszawie, pod Kordegardą (Krakowskie Przedmieście 15) rozpoczęła się przygotowana przez Piotra Semkę wystawa na temat 75-lecia powrotu Szczecina do Polski. Warto zobaczyć ten kawałek historii, tak ważnej, a tak nieobecnej, bo deformowanej, do tej pory. Miłość do Kresów jest miarą narodowej solidarności.

Abp Kondrusiewicz nie wpuszczony na Białoruś

Dzisiaj, wracając do Mińska, na przejściu granicznym w Kuźnicy Białostockiej nie zostałem wpuszczony na teren kraju. Nie podano żadnej argumentacji dlaczego, mimo że jestem obywatelem Białorusi – powiedział 31 sierpnia w rozmowie z KAI abp Tadeusz

Kondrusiewicz, metropolita mińsko-mohylewski. Dodał, że poinformował o tym pracowników kurii biskupiej w Mińsku, która ma interweniować w jego sprawie. Arcybiskup przez kilka ostatnich dni przebywał z wizytą na Białostocczyźnie.

Ambasador USA o mediach

Pluralizm w polskich mediach już istnieje. Przymusowe rozdrobnienie mediów ograniczy wolność słowa, ponieważ przetrwają tylko państwowe i małe media. To nie jest dobry klimat inwestycyjny, to cenzura – tak ambasador USA w Polsce Goergette Mosbacher skomentowała zapowiedzi przepisów o dekoncentracji sektora mediów.

Projekt ustawy przygotowywanej przez obóz rządzący w Polsce oparty będzie na rozwiązaniach prawnych funkcjonujących od lat we Francji i Niemczech. Sejm procedować go będzie najprawdopodobniej jeszcze jesienią. W koalicji trwa dyskusja, czy nowe przepisy powinny dotyczyć podmiotów i aktywów już obecnych na rynku, czy też nie będą one działać wstecz i odnosić się do wszystkich transakcji rynkowych w przyszłości.

W tej chwili – wbrew słowom ambasadora Mosbacher – trudno mówić o pluralizmie w mediach w sytuacji, gdy większość z nich znajduje się w obcych rękach, a takie koncerny jak Ringer Axel Springer dominują na polskim rynku medialnym. Pani ambasador już wcześniej broniła stacji TVN, która jest własnością amerykańskiego koncernu Discovery, lobbowała na rzecz firmy farmaceutycznej Genentech, która miała kłopot z wpisaniem jednego ze swoich produktów na listę leków refundowanych, a także broniła działalności Ubera w Polsce.

Mosbacher nie jest zawodowym dyplomata, przed nominacją na ambasadora w Warszawie, nie była szefową żadnej placówki dyplomatycznej na świecie, a przez całe życie związana była z biznesem kosmetycznym. Czy to oznacza, że wolno jej więcej?/wś

Napaść na kapłana

W berlińskiej parafii św. Józefa w dzielnicy Wedding nieznany mężczyzna pobił księdza sprawującego 30 sierpnia niedzielą Mszę Świętą. Mężczyzna w pewnej chwili wyszedł z ławki, splunął na posadzkę, po czym podbiegł przed ołtarz i uderzył pięścią 61-letniego księdza. Wykrzykiwał przy tym hasła antyreligijne.

Po uderzeniu księdza napastnik wyrwał kilka kartek z leżącego na ołtarzu Mszału. Gdy do ołtarza podbiegł brat księdza,

napastnik uderzył go Mszałem, po czym zbiegł z kościoła.

Po tym incydencie proboszcz i jego 56-letni brat zostali opatrzeni przez przybyłą na miejsce służbę medyczną. Obaj odnieśli niewielkie obrażenia. Przyczyny ataku bada specjalna komórka nadzoru policyjnego.

Kościół św. Józefa jest w chwili obecnej wykorzystywany jako kościół biskupi ze względu na trwającą przebudowę wnętrza katedry św. Jadwigi. (KAI)

Epidemia samotności

**ks. Stefan
Moszoro-Dąbrowski**

Utrzymywanie „społecznego dystansu” to nowa mantra wyniesiona do gestu higienicznej grzeczności. Można się obawiać, że wprowadzenie takiego paradygmatu w społeczeństwie, które już było fragmentaryzowane, rozpowszechni „epidemię samotności”. Coraz więcej jest gospodarstw domowych jednoosobowych. Wydłużenie długości życia oznacza, że wiele samotnych osób starszych potrzebuje pomocy, podczas gdy mniejsza liczba dzieci utrudnia opiekę nad nimi. Następuje również osłabienie nierodzinnych sieci wsparcia. W wielu osiedlach sąsiedztwo nie jest siecią relacji społecznych, ale amalgamatem obcych, którzy czasami nawet nie zauważają, że sąsiad od wielu dni (lub tygodni!) leży martwy w swoim mieszkaniu. Państwo opiekuńcze może przelać większą emeryturę, ale nie będzie świętować imienin.

Chociaż prawdą jest, że sytuacja kryzysowa związana z koronawirusem ujawniła również oznaki solidarności, to jednak natchnione naleganie na utrzymanie społecznego dystansu roznosi epidemię samotności. Hasło utwierdza w przeświadczeniu, że

Człowiek musi być postrzegany jako ewentualny sojusznik, a nie jako zagrożenie.

zdrowie wymaga teraz zachowania dystansu wobec bliźniego. Kraje zamykają granice. Przestrzeń publiczną jest restrukturyzowana w celu stworzenia dystansu między ludźmi. Maski uniemożliwiają wizualną empatię. Ideałem jest pozostanie w obrębie dwumetrowej bańki. Sama nazwa „bezpieczna odległość” to postrzeganie drugiego jako potencjalnego zagrożenia, które musi być trzymane z dala. Rozumie się, że dystans społeczny ma sens jako środek przejściowy w sytuacji kryzysowej. Jeśli jednak, jak mówią eksperci, musimy nauczyć się żyć z wirusem, podprogowe przesłanie o zachowaniu dystansu może pozostawić ślad w psychice nawet wtedy, gdy szczepionka będzie już dostępna.

Współpraca społeczna wymaga zaufania poza wąskim kręgiem rodziny lub bliskich przyjaciół. Aby pracować, handlować lub uczyć się, trzeba być otwartym na obcych, z obliczonym ryzykiem. Drugi człowiek musi być postrzegany jako ewentualny sojusznik, a nie jako zagrożenie, które należy trzymać na dystans. Zdrowe społeczeństwo tworzy wspólnoty, a to wymaga kontaktu międzyludzkiego w kręgielniach i barach, w kościołach i parkach. Wymaga rozmowy w celu poznania poglądów i potrzeb innych, dzielenia się działaniami, a także wspólnego planowania. Demokracja wymaga aktywnego obywatela, a babcia w domu opieki prawdopodobnie wolałaby raczej ryzykować, byle zobaczyć wnuki, niż pozostać w chronicznej „zdrowej” samotności.

I

Być przyjacielem Boga

**Magdalena
Jaroszewicz**

Warto zadawać sobie ważne pytania, szczególnie te dotyczące Boga,

sensu życia, wydarzeń, doświadczeń, które przeżywamy. Istotne jest jednak gdzie szukamy odpowiedzi. Jak mówi ks. Krzysztof Grzejszczyk, dyrektor Centrum Formacji Rodzin w Zalesiu Górnym, ważnych pytań nie należy zadawać „byłe jak, byłe komu i byłe gdzie”. Również św. Jan Paweł II zachęca nas do świadomego przeżywania życia: „Umieście prawidłowo ocenić to, co jest w was i wokół was! Umieście wartościować, rozróżniać, wybierać!”.

„Dokąd zmierzam?” – to pytanie towarzyszy mi na różnych etapach życia. Czy droga, którą właśnie podążam doprowadzi mnie do nieba, sprawi, że będę szczę-

śliwa, czy raczej pognębi mnie i okaże się, że jestem na bezdrożach, które prowadzą „donikąd” lub w samą przepaść piekła. Naszym celem jest niebo i wieczna przyjaźń z Bogiem, którą warto rozpocząć już teraz!

W Piśmie Świętym znajdziemy tylko kilka zdań o Henochu, ale to, co zostało napisane może być dla nas inspiracją do zaprzyjaźnienia się z Ojcem w niebie. W Księdze Rodzaju czytamy, że Henoch „żył w przyjaźni z Bogiem, a następnie znikł, bo zabrał go Bóg” (Rdz 5, 22–24). Jakże musiała być to zażyła relacja, skoro w Biblii nazwano ją przyjaźnią, a sam „Henoch został przeniesiony, aby nie oglądał śmierci”.

Bóg pragnie być z nami właśnie w takiej bliskiej relacji, towarzyszyć nam w codzienności, iść z nami do pracy, razem odpoczywać, przeżywać wszystkie spotykające nas doświadczenia,

wspólnie cieszyć się życiem. Bezpośrednio mówi o tym Pan Jezus w Dzienniczku św. s. Faustyny Kowalskiej, która tak opisuje jedno ze swych spotkań ze Zbawicielem: „Ujrzałam Jezusa, który mi rzekł te słowa: Oprzyj głowę swoją o ramię Moje i odpocznij, i zaczerpnij siły. Ja jestem zawsze z tobą” (Dz. 498).

Pan Jezus nazywa nas swoimi przyjaciółmi (J 15, 14–15). Jednak przeszkodą w naszej relacji z Bogiem jest życie w grzechu, jak również przestrzenie, które chcemy zachować tylko dla siebie. Niestety w konsekwencji jest to dla nas zgubne. Tylko oddanie się Bogu w 100% daje możliwość wejścia na drogę przyjaźni z Nim, współpracy, słuchania Go, podążania za Jego Słowem, co w konsekwencji przynosi nam szczęście i wolność dzieci Bożych.

W „chodzeniu z Bogiem” z pewnością pomogą nam akty strzeliste, np.: „Jezu, ratuj! Jezu, ufam Tobie, Jezu, Ty się tym zajmij, Z Bogiem

wszystko mogę, Jezu, zmiłuj się nade mną, Matko Boża, módl się za nami, Matko Pomocy Nieustającej, proś Boga za nami”.

Są to krótkie wezwania do Boga, Najświętszej Maryi Panny, aniołów lub świętych, które możemy odmawiać w ciągu dnia. Dzięki temu będziemy trwali w nieustannej obecności Bożej. Do tej formy modlitwy wielką wagę przywiązywali Ojcowie Pustyni. Szczególnie polecali wezwania: „Panie Jezu Chryste, Synu Boga żywego, zmiłuj się nade mną, grzesznikiem”. Jak pisał św. Alfons Maria Ligouri w książce „Droga do świętości, o ewangelizacji duchowych”: „św. Jan Chryzostom mówił, że kto często umacnia się takimi aktami, ten zamyka drzwi szatanowi, nie dopuszczając złych myśli, które szatan mu podaje”.

Przyjaźń z Bogiem, to najlepsze, co może nas w życiu spotkać. W tej relacji, to my jesteśmy zawsze bardziej obdarowani.

I

Epoka krytycyzmu

ODPOWIADA **ks. Marek Kruszewski**

Słowo „wiara” kojarzy mi się z pozbyciem się logiki, zdroworozsądkowego myślenia czy też krytycyzmu. Kiedy słyszę czy czytam słowo „uwierz”, buntuje się moja natura.

Współczesne czasy są epoką wielkiego krytycyzmu i podejrzliwości. Widomym znakiem tego jest „wysyp singli”, młodych ludzi bojących się zaufać drugiemu człowiekowi. Zaufać drugiemu a może i sobie? Krytycyzm i logika są wielką zaletą. Pomagają właściwie wykorzystać i odczytać uczucia. Racjonalizm jest wspaniały, o ile nie stanowi próby skontrolowania świata. Wiele bowiem osób z lęku próbuje skontrolować cały świat zewnątrz, choćby intelektualnie.

W Kościele chwalony jest nieufny Tomasz Apostoł, mimo że został skarcony przez Jezusa za brak wiary. To znak, że naiwność, wiara we wszystkie efektowne cuda, prywatne „objawienia” źle się kojarzy współczesnemu człowiekowi. Wiarą można zgżeszzyć przez nadmiar i przez niedomiar. W praktyce jest tylko mała garstka przesadzających z bezkrytyczną wiarą, większość ludzi przesadza w drugą stronę. Dziś nawet osoby Bogu poświęcone bywają często sceptyczne, krytyczne,

aż po granice cynizmu. Diabeł pod pozorem ostrożności przed naiwnością rozsiewa ziarna podejrzliwości. To już przestaje być trzeźwość ocen i rozsądek myślenia, ale tyrania niewiary. Wszystko się podważa. We wszystko się wątpi. Wszystko jest niepewne. Sceptycyzm wobec dogmatów Kościoła. Sceptycyzm wobec obecnego papieża. Nawet Pismo Święte jest podważane

a Świętą Księgą ludzi stają się wszystkie donosy o ludzkim załamaniu, nieuczciwości i podłości. Kto pisze tę „nową biblię”? Z drugiej strony ciekawe, że ci, którzy boją się ryzyka wiary, sięgają po różne znaki talizmany, amulety na szczęście, obrazki z żydem w sieni, podkowy, oko proroka, słoniki, zajączki machające łapką, czerwoną wstążeczkę, pierścień atlantów. Tutaj włącza się moja podejrzliwość, że nieufność współczesnych ludzi dotyczy tylko tego, co naprawdę Boże i dobre.

My, ludzie wierzący, ufamy Bogu. Wierzymy Bogu. Wierzymy, że Bóg jest Ojcem, Chrystus jest Zbawicielem, że Duch Święty nas nie opuszcza, że można zaufać Pismu Świętemu i Kościołowi, spowiednikowi. Chrystus jednoczy a nie rozbija tysiącami pytań i wątpliwości. W czasie Mszy Świętej słyszymy czasem „oto tajemnica wiary”. Tak, wiara jest także tajemnicą, jest pełna paradoksów, sprzeczności. Jest też łaską. Trzeba się o nią modlić. „Wierzę, Panie, zaradź memu niedowiarstwu” (Mk 9, 24).

xmarekk@o2.pl

Autor jest proboszczem parafii św. Patryka w Warszawie

Ojciec i Pasterz

W poniedziałek 8 września o godzinie 21.00 TVP 1 wyemituje film dokumentalny „Ojciec i Pasterz – Kardynał Stefan Wyszyński”. Jest to unikalny dokument poświęcony osobie i nauczaniu Prymasa Tysiąclecia. Prace nad jego realizacją trwały prawie 3 lata. Twórcy przejechali tysiące kilometrów. Odbyli dziesiątki rozmów. Spotykali się głównie z osobami, które znały Prymasa osobiście. Z czasem te rozmowy rozszerzono także o osoby, które spuścizną Kardynała Prymasa Tysiąclecia zajmują się zawodowo.

Po pokazie specjalnym filmu, jaki odbył się 3 sierpnia w siedzibie Arcybiskupów Warszawskich, z okazji rocznicy urodzin Prymasa, kardynał Kazimierz Nycz powiedział, że jest to jeden z najlepszych filmów jakie o Prymasie powstały. Twórcom udało się bowiem pokazać: „Świętość w normalności i Normalność w Świętości”.

Historycy na pytanie: dlaczego Prymasa nazywamy Prymasem Tysiąclecia? Zwykle odpowiadają, że dlatego, iż przeprowadził Polskę przez Tysiąclecie Chrztu Polski. Jan Paweł II miał całkiem inną odpowiedź: „Bo takiego Prymasa Bóg daje raz na tysiąc lat”.

W filmie zobaczymy także wiele niepublikowanych do tej pory zdjęć archiwalnych zdobytych z różnych źródeł. Między innymi z archiwum Jasnej Góry, archiwum Instytutu Prymasowskiego, archiwum producentów „Świadectwa” o Janie Pawle II, archiwum Watykańskiego i prywatnego archiwum Przemysława Hauser – Schoenich – ambasadora Zakonu Maltańskiego na Antioch, Barbudzie, Grenadzie i w Indonezji. Zostanie również przywołanych wiele fragmentów homilii Prymasa, aby pokazać jak dzisiaj aktualne są jego słowa. Część słów Prymasa wypowiadają przypadkowe osoby, część (dzięki zachowanym na-

foto. kadry z filmu

graniom) sam Kardynał Wyszyński. Zobaczymy także unikalną scenę, kiedy w czasie koronacji Matki Bożej Ludźmierskiej, figurze wypada berło i łapie je Karol Wojtyła. Wtedy Prymas Wyszyński powiedział: „Karolu może to znak, że kiedyś ty będziesz sternikiem Kościoła na Ziemi”.

Tym, co uderza po obejrzeniu dokumentu jest to, że nauczanie Prymasa Tysiąclecia ma wymiar uniwersalny i ponadczasowy. Momentami, możemy odnieść wrażenie, że dzisiaj jest bardziej uniwersalne niż kiedy głosił je Prymas.

Producenci planują pokazy specjalne filmu we wszystkich miejscach związanych z życiem i pracą księdza Prymasa Wyszyńskiego. – Chodzi o to, żeby niezwykła aktualność i mądrość słów Prymasa dotarła do Polaków żyjących tu i teraz – jak powiedział w filmie kard. K. Nycz.

Filmowi towarzyszyć będzie także specjalnie napisana na jego potrzeby piosenka „Czas to miłość” w wykonaniu Aleksandry Smerechańskiej finalistki „Voice of Poland” i Bogusława Chraboty.

Proboszcz parafii św. Rity na Grochowie w Warszawie 7 września ruszy pieszo do Częstochowy, by wypraszać łaski dla tworzącej się parafii i tych, którzy wspierają budowę kościoła.

fot. arch. par. św. Rity

habitu – peregrynują do domów nie tylko miejscowych parafian.

Coraz więcej spraw w parafii zaczyna w sposób szczególny wiązać się z postacią patronki. – Nawet pozwolenie na budowę kościoła dostaliśmy z datą 22 czerwca, a więc w dniu, w którym każdego miesiąca sprawujemy nabożeństwo do św. Rity – mówi ks. proboszcz. Coraz więcej osób informuje o otrzymanych łaskach. – Młodzi ludzie, którzy wcześniej

Patronka spraw najtrudniejszych Irena Świerdzewska

fot. arch. par. św. Rity

**Ks. proboszcz
Andrzej Jakubaszek**

Kościół w tej części dzielnicy Pragi Południe jest pilnie potrzebny. Nową parafię utworzono z części 40-tysięcznej parafii Nawrócenia św. Pawła na Grochowie oraz Bożego Ciała na Kamionku. Wokół powstają nowe osiedla.

– Najpierw przez rok porządkowaliśmy zachwaszczony teren. 18 listopada 2018 r. został poświęcony przez bp. Romualda Kamińskiego krzyż i plac pod budowę, a w maju 2019 r. powstała kaplica. Przed niespełna miesiącem, 13 sierpnia, ruszyła budowa kościoła – mówi ks. Andrzej Jakubaszek, proboszcz parafii św. Rity. Ksiądz Jakubaszek, opuszczając parafię Nawrócenia św. Pawła, gdzie wcześniej był wikariuszem, podarował wiernym pięć tysięcy różańców przywiezionych z Ziemi Świętej. – Bez modlitwy kościół nie powstanie – dodaje.

Początki parafii przypadły w najtrudniejszym, bo pandemicznym czasie. Parafia została erygowana 25 marca tego roku, w uroczystość Zwiastowania Pańskiego. Do pomocy duszpasterskiej skierowano ks. Rafała Paździocha, na stałe pełniącego obowiązki wicedyrektora praskiej Caritas.

W czasie największych obostrzeń sanitarnych z ograniczoną liczbą uczestników liturgii, w niedziele odprawiane było osiem Mszy

Świąt. Dzięki kamerom ofiarowanym przez małżeństwo, które brało tu ślub, Msza Św. niedzielną mogła być transmitowana w internecie. Parafianie przychodzili po Niej, by przyjąć komunię świętą.

– W dni powszednie Msza Św. sprawowana jest o godz. 18, ale kaplica jest otwarta od godz. 9. Przez cały dzień ludzie przychodzą na modlitwę – mówi ks. Jakubaszek.

Obecnie parafia liczy 5,5 tys. mieszkańców. Wśród nich wiele osób to ludzie młodzi z różnych stron Polski, osiedlający się w nowych blokach. Duża część tylko wynajmuje mieszkania. Parafia wciąż się rozbudowuje, większość nowych bloków czeka na lokatorów.

– Mieliśmy już pierwszą komunię świętą, do której przystąpiło dziesięcioro dzieci. Dwie dojrzałe osoby, po prawie rocznym przygotowaniu, przyjęły chrzest, pierwszą komunię św. i bierzmowanie. Trzy pary narzeczonych zawarły małżeństwo. Kaplica jest skromnie urządzona, ale młodzi chcą zawierać tutaj śluby. Pierwsza para niecałe trzy miesiące po erygowaniu ośrodka duszpasterskiego przyjechała na ślub z Izraela – opowiada ks. Andrzej Jakubaszek.

W parafii działa dwunastoosobowa grupa ministrantów prowadzona przez ks. Rafała Paździocha. – Parafianie bardzo chwalili Msze Św., którym przewodniczył ks. Rafał, z homiliami dla dzieci – mówi ks. Jakubaszek. Od września ruszają spotkania „Biblia w codzienności”, z udziałem Małgorzaty Kurzajewskiej, przewodniczki po Ziemi Świętej. Mają być zachętą by Pismo Święte stało się codzienną lekturą.

W kaplicy zwraca uwagę nienaganny porządek. – Panie co drugi dzień sprzątają kaplicę, panowie pomagają w służbie przy ołtarzu. Doświadczam od parafian wiele życzliwości – podkreśla ks. proboszcz. Wspólnym pomysłem było przygotowanie na czas pandemii maseczek z napisem „Drużyna św. Rity”, które rozprawdane są jako cegiełki na budowę kościoła.

Święta Rita przyciąga nie tylko miejscowych parafian. Przyjeżdżają ludzie z drugiej strony Wisły i spod warszawskich miejscowości. W ołtarzu od 22 maja br. znajdują się relikwie św. Rity pierwszego stopnia – fragment kości. Relikwie drugiego stopnia – fragment

fot. arch. par. św. Rity

nie często bywali w kościele, kiedy przyszli do tutejszej kaplicy na Eucharystię, są teraz co niedziela. Po modlitwie za wstawiennictwem św. Rity młody chłopak został uwolniony z uzależnienia od hazardu, jedna osoba uzdrowiona została z raka trzustki, urodziło się czworo dzieci w naszej parafii – wylicza ks. proboszcz. Intencje modlitewne składane są w kancelarii albo napływają drogą mailową.

Teraz patronce powierzana jest budowa kościoła. – Jesteśmy wdzięczni parafiom stale nas wspomagającym: parafii Nawrócenia św. Pawła na Grochowie, Matki Bożej Nieustającej Pomocy na Saskiej Kępie, św. Karola Boromeusza w Warszawie-Las – mówi ks. Jakubaszek. – Na budowę kościoła część grupy moich kolegów kursowych złożyła cegiełkę, wspierają nas osoby indywidualne – dodaje ks. proboszcz. W intencji wszystkich ofiarodawców ks. Andrzej Jakubaszek wraz z ks. Rafałem Paździochem wyruszą po Mszy Św. porannej 7 września do sanktuarium na Jasną Górę, gdzie mają dotrzeć 12 września. – Kościół jest tu bardzo potrzebny chciałbym, by udało się go pobudować szybko – mówi ks. Jakubaszek.

Parafię można wesprzeć wpłacając darowizny na konto:

Parafia św. Rity z Cascii
ul. Żupnicza 27, 03-821 Warszawa
Bank PEKAO SA
Nr konta: 41 1240 6074 1111 0010 9055 3531

W SKRÓCIE

■ Wspomnienie bł. Ignacego

Kłopotowskiego. 7 września o godz. 18, we wspomnienie bł. Ignacego Kłopotowskiego bp Marek Solarczyk będzie sprawował Mszę Św. w praskiej katedrze, ul. Floriańska 3.

■ Konsekracja świątyni w Ostrówku.

Parafia Najświętszej Maryi Panny Matki Kościoła w Ostrówku zaprasza na uroczystość konsekracji świątyni. Bp Romuald Kamiński będzie przewodniczył uroczystej Eucharystii z obrzędem konsekracji 13 września o godz. 11.30.

■ Konsekracja Kościoła św. Krzysztofa

na Bielanych. Uroczystej Mszy Św. i konsekracji kościoła parafialnego 6 września o godz. 11.00 będzie przewodniczył kard. Kazimierz Nycz.

■ Pamięci ofiar praskich katowni NKWD.

Msza Św. w intencji osób zamordowanych i zadreńczonych przez NKWD i UB w katowniach praskich w latach 1944–1954, sprawowana będzie 14 września o godz. 18 w praskiej katedrze, ul. Floriańska 3. W uroczystościach wezmą udział przedstawiciele IPN-u, w związku z pandemią nie będzie wydarzeń towarzyszących corocznemu obchodowi.

■ Dożynki w Lewiczynie. 6 września

o godz. 16.00, w sanktuarium Matki Bożej Pani Ziemi Grójeckiej w Lewiczynie odbędą się Dożynki. Mszę Św. będzie koncelebrował kard. Kazimierz Nycz.

■ Bierzmowanie dla dorosłych. 7 września

o godz. 20.00 w par. św. Kazimierza w Warszawie rozpocznie się cykl katechez dla dorosłych przygotowujących się do przyjęcia sakramentu bierzmowania, potrwa do 9 listopada.

■ **Godziny pracy kurii.** Od 1 września br. Kuria Metropolitalna Warszawska pracuje od poniedziałku do piątku w godzinach 9.00–14.00. W czwartki dodatkowo będzie czynna także w godz. 16.00–18.00.

■ Pielgrzymka rowerowa dla młodzieży.

Wydział Duszpasterstwa Dzieci i Młodzieży zaprasza 26 września na jednodniową pielgrzymkę rowerową „Dookoła Archidiecezji Warszawskiej”, aby uczcić 100-lecie niepodległości Polski. Uczestnictwo w pielgrzymce jest bezpłatne. Informacje i zapisy u ks. Grzegorza Pakowskiego, tel. 694-702-176, email: grzegorzpakowski@gmail.com.

■ Czy chcesz zobaczyć Jezusa? 12 września

w Domu św. Faustyny w Ostrówku odbędą się rekolekcje „Zanurzeni w Słowo”. Organizatorzy zapraszają osoby, które w atmosferze ciszy i skupienia pragną spotkać się z Jezusem w Słowie Bożym. Szczegóły: tel. 29 777 04 92, 730 153 707, zapisy: s.faustyna.ostrowek@gmail.com. Koszt rekolekcji: 85 zł; wpłata zaliczki w wysokości: 50 zł, nr konta: PL 88 1600 1462 1817 7333 6000 0008.

fol. www.bretto.pl

ODPUST W LORETTO

Siostry Loretanki zapraszają do Sanktuarium Matki Bożej Loretańskiej w Loreto na uroczystość odpustową w niedzielę 13 września. Eucharystię o godz. 13.00 będzie sprawował abp Salvatore Pennacchio, Nuncjusz Apostolski w Polsce. Liturgię Mszy Świętej poprzedzi od godz. 9.00:

modlitwa różańcowa, przedstawienie jubileuszowe o historii Zgromadzenia, konferencja formacyjna, którą wygłosi ks. Szymon Mucha, koncert muzyczny w wykonaniu Orkiestry Koncertowej Victoria, po Mszy Św. koronka do Bożego Miłosierdzia.

PERŁA BAROKU

fol. Wojciech Mann

XIII edycja Międzynarodowego Festiwalu Perła Baroku – Koncerty Mistrzów odbędzie się w dn. 7-10 września w Bazylice

św. Trójcy przy ul. Kościelnej 2 w Kobyłce. 7 września godz. 19.15 – J.S. Bach – sonaty na skrzypce i klawesyn w wykonaniu duetu Martyna Pastuszka-Anna Firlus, 8 września godz. 19.15 – Wibrafon dźwięki przestrzeni – wystąpi perkusistka Kasia Kadłubowska, 10 września o godz. 19.15 – Muzyka bez granic IV – Ennio Morricone, autorski projekt Anny Szarek, twórczyni i dyrektor Festiwalu Perła Baroku. Telebim i miejsca siedzące będą ustawione przed bazyliką. Bezpłatne wejściówki pod numerem tel. 737 169 961 w pon.- pt. 10-16. Patronat medialny objął tygodnik „Idziemy”.

fol. Biuro Prasowe Jasnej Góry

Z KAMIONKA NA JASNĄ GÓRĘ

37. Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Maryi Matki Kościoła dotarła na Jasną Górę 25 sierpnia. Prawie 40-osobową grupę wprowadził ks. Dariusz Szczepaniuk, kanclerz kurii warszawsko-praskiej. Kierownik pielgrzymki ks. Rafał Goliński planuje na przyszły rok ustanowienie w ramach pielgrzymki nowych grup.

AWARIA CZAJKI

W Warszawie doszło do ponownej awarii kolektora odprowadzającego ścieki do oczyszczalni „Czajka”. Władze Warszawy nie poinformowały władz wyższych o awarii. – Po awarii dwukrotnie odmówiono nam kontroli – powiedział Przemysław Dąca prezes Wód Polskich. Minister Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej Marek Gróbarczyk zarzucił prezydentowi R. Trzaskowskiemu, że nie zastośował się do zaleceń resortu dotyczących

fot. PAP/Łezek Szymański

budowy rurociągu awaryjnego. Jak zapowiedział, sprawa zostanie skierowana do prokuratury.

ROZCHNICZKA GETTA

fot. ks. Paweł Kłys

Na łódzkim cmentarzu żydowskim odbyły się uroczystości związane z 76. rocznicą likwidacji Litzmännstadt Getto. W międzyreligijnej modlitwie udział wzięli bp Ireneusz Pękal-ski oraz przedstawiciele łódzkiego oddziału Polskiej Rady Ekumenicznej. – W rocznicę upamiętniającą likwidację Getta warto pomyśleć w jaki sposób ten proces się zaczął.

Holokaust był czymś unikalnym i nie można pomyśleć, że był inny – nowy. Jednak nie oznacza to, że nie można się czegoś nauczyć od holokaustu w naszych czasach – mówił podczas uroczystości Michael Schudrich, Rabin Polski. Pod pomnikiem upamiętniającym likwidację Getta przez ocalałych zapalono znicze./xpk

ROWERAMI DO MARYI

Anna Grela od wielu lat pielgrzymuje ze swoimi najbliższymi służąc śpiewem pątnikom Pieszej Pielgrzymki Łódzkiej na Jasną Górę. W tym roku z powodu obustrzeń w pandemii postanowiła z najbliższymi zorganizować rowerową pielgrzymkę na Jasną Górę. – Ten czas od 21 do 26 sierpnia jest zarezerwowany tylko i wyłącznie dla Maryi, żeby jej podziękować za zdrowie i nasze życie. Nie wyobrażaliśmy sobie, żeby w tym roku mogło być inaczej – tłumaczy Grela./xpk

fot. Adam Stelegowski

11 września z sanktuarium św. Faustyny przy ul. Żytniej wyruszą dwie trasy Ekstremalnej Drogi Krzyżowej. Pierwsza: Białe-Czerwona im. Matki Bożej Patronki Żołnierzy Września, prowadzi przez miejsca upamiętniające walki, m. in. cmentarz wojenny w Palmirach do Twierdzy Modlin (47 km). Druga: Karmazynowa św. Anasztazji (79 km), wyruszy przez sanktuarium MB Tęskniącej, sanktuarium o. Stanisława Papczyńskiego w Górze Kalwarii, w kierunku sanktuarium MB Fatimskiej w Górkach k. Garwolina.

ks. Paweł Kłys

■ **Organy Archikatedry.** W ramach XXVII Międzynarodowego Festiwalu Muzyki Organowej 13 września o godz. 16.00 wystąpi z koncertem Stefan Kagl, miejsce: archikatedra św. Jana, ul. Świętojańska 8. Patronat medialny tygodnik „Idziemy”.

■ **„Krzyż święty nade wszystko”.** Wystawę pod tym tytułem, przygotowaną na podstawie obrazków z kolekcji Marii Parzuchowskiej, będzie można obejrzeć w górnej części Bazyliki św. Krzyża, ul. Krakowskie Przedmieście 3, od 7 do 21 września.

■ **Warsztaty bibliodramy.** Bibliodrama „Szukając drogi prawdy życia” odbędzie się w Dobrym Miejsce, ul. Dewajtis 3, wejście A, w dniach 12-13 września. Szczegóły i zapisy: <http://dobremiejsce.org/>. Warsztaty poprowadzi jeden z pionierów bibliodramy w Polsce – ks. prof. UKSW dr hab. Romuald Jaworski.

■ **Spektakl muzyczny „Pieśń nad Pieśniami”.** Spektakl odbędzie się 10 września o godz. 19.00 w auli im. bł. ks. J. Popiełuszki, Dobry Miejsce, ul. Dewajtis 3, wejście B (miejsca nienumerowane – liczba miejsc ograniczona) Bilety: bezpłatne wejściówki, dostępne na Evenea.

■ **Wernisaż wystawy ikon.** 8 września, godz. 17.00 w Muzeum Archidiecezji Warszawskiej, ul. Dziekania 1, odbędzie się wernisaż wystawy „Zbliż się. Siła i kruchość się spotykają. Ikony Pauliny Krajewskiej”. W spotkaniu weźmie udział bp Michał Janocha.

■ **Pożegnanie łączniczki AK.** 26 sierpnia w kościele Matki Bożej Częstochowskiej na Bródnie pożegnano łączniczkę batalionu AK „Parasol” Annę Mizikowską ps. „Grażka”, uczestniczkę powstańców walk na Woli i w Śródmieściu. Jedną z ostatnich osób biorących udział w legendarnej obronie Pałacyku Michla.

■ **Koronawirus u Niepokalanek.** Prywatna Szkoła Podstawowa nr 4 im. bł. Marceliny Darowskiej prowadzona przez Zgromadzenie Sióstr Niepokalanego Poczęcia NMP na Ursynowie zamknięta do odwołania. Powodem jest zakażenie siostry dyrektora. Placówka prosi, aby rodzice komunikowali się mailowo z sekretariatem szkoły: poczta@szkolaniepokalanek.com.

■ **Ulica Lecha Kaczyńskiego później?** Prezydent Warszawy Rafał Trzaskowski po raz kolejny przesunął termin złożenia wniosku o nadanie jednej ze stołecznych ulic imienia Lecha Kaczyńskiego. Rozmowy z radnymi na temat inicjatywy nazwy ulicy mają odbyć się jesienią.

■ **Mniejsze wpływy z biletów ZTM.** Ponad 180 mln zł mniej wpłynęło do stołecznej kasy ze sprzedaży biletów komunikacji miejskiej w minionym półroczu, niż w analogicznym okresie 2019 r. – wynika z informacji ZTM.

Kursy przedmałżeńskie

W obydwu warszawskich diecezjach ruszyły tradycyjne przygotowania do sakramentu małżeństwa. Publikujemy informacje o kursach rozpoczynających się w parafiach we wrześniu.

W ARCHIDIECEZJI WARSZAWSKIEJ

- 7 września: par. św. Szczepana w Raszynie o godz. 19; par. św. Anny w Piaszynie i parafia św. Józefa Oblubieńca NMP na Kole w Warszawie o godz. 20
- 8 września: par. Dobrego Pasterza na Ulrychowie w Warszawie o godz. 19.30
- 10 września: par. św. Niepokalanego Poczęcia NMP w Górze Kalwarii o godz. 19; par. św. Maksymiliana Kolbego w Warszawie o godz. 20
- 11 września: par. św. Józefa Oblubieńca NMP na Osiedlu Staszica w Pruszkowie o godz. 19.30
- 13 września: par. Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa w Warszawie o godz. 9

W DIECEZJI WARSZAWSKO-PRASKIEJ

- 5 września: par. Przemienienia Pańskiego w Miłosnej godz. 9; par. św. Stanisława w Postoliskach godz. 16
- 6 września: par. św. Stanisława w Sienicy godz. 10
- 7 września: par. MB Częstochowskiej w Wołominie godz. 19; par. św. Hieronima w Warszawie godz. 19; par. NMP Matki Pięknego Miłości w Warszawie godz. 19; par. św. Jana Chrzciciela w Ceglówce godz. 19,
- 8 września: par. św. Włodzimierza w Warszawie godz. 18.30
- 9 września: par. MB Różańcowej w Warszawie o godz. 19.15; par. Narodzenia NMP w Mińsku Mazowieckim godz. 19; par. św. Jana Chrzciciela i Stanisława BM w Poświętnem godz. 19; par. św. Izydora w Markach godz. 19
- 11 września: par. Najczystszej Serca Maryi w Warszawie godz. 18.30; par. św. Ojca Pio w Warszawie godz. 19; par. MB Nieustającej Pomocy w Warszawie godz. 19.15
- 12 września: par. św. Łukasza w Warszawie godz. 19.30
- 13 września: par. Świętej Trójcy w Kołbieli godz. 19

oprac. Patryk Lubryczyński

for. Agnieszka M. Domańska

DOŻYNKI W STANISŁAWOWIE

Diecezjanie dziękowali za tegoroczne owoce pracy rolników, sadowników i hodowców podczas Diecezjalnych Dożynek 30 sierpnia w parafii św. Jana Chrzciciela i św. Stanisława BM w Stanisławowie. Uroczystej Eucharystii o godz. 11 przewodniczył bp Marek Solarczyk, homilię wygłosił bp Romuald Kamiński, ordynariusz diecezji. Przy ołtarzu nie zabrakło pięknych wieńców, choć w tym roku nie odbył się tradycyjny dożynkowy konkurs.

W kazaniu biskup Kamiński zwrócił uwagę na postawę wdzięczności, którą powinniśmy przyjmować każdego dnia. – Bóg doskonale zna nasze słabości. Najwspanialsza forma, jaka powinna być przez nas praktykowana to postawa uwielbienia, potem dziękczynienia, prośby i przeproszenia – podkreślił biskup ordynariusz. Nawiązując do słów Ewangelii z dnia bp Kamiński przypomniał, że chrześcijanie, jako dzieci Boże, powinni patrzeć na rzeczywistość oczyma Bożymi. – Wtedy chrześcijaństwo i Ewangelia, będą w nas autentyczne. Nie będziemy tylko osobami, które nauczyły się żyć w kulturze chrześcijańskiej – zauważył biskup Kamiński.

– Celem dożynek jest podniesienie wartości pracy rolnika, szacunku dla chleba powszedniego oraz wdzięczność Panu Bogu za

chleb. Św. Jan Paweł II mówił „Starajmy się tak postępować i tak żyć, by nikomu w naszej Ojczyźnie nie brakło dachu nad głową i chleba na stole, by nikt nie czuł się samotny, pozostawiony bez opieki.” Dziękujemy dziś za to wszystko – przypomniał diecezjalny duszpasterz rolników, ks. prałat Władysław Szymański.

for. Agnieszka M. Domańska

Na zakończenie bp Solarczyk poświęcił wieńce dożynkowe, a ks. Bronisław Janiszewski, proboszcz parafii w Stanisławowie i dziekan dekanatu stanisławowskiego, podziękował za trud włożony w wykonanie wieńców. Głos zabrała również Kinga Sosińska, wójt Gminy Stanisławów. Uroczystość uświetnił koncert orkiestry dętej.

Agnieszka M. Domańska

for. Agnieszka M. Domańska

Odprawy katechetyczne

fol. arch. tygodnika „Idziemy”

W diecezji warszawsko-praskiej

W diecezji warszawsko-praskiej, w praskiej katedrze, 28-29 sierpnia odbyła się w dwóch podzielonych grupach odprawa katechetyczna. W sobotę 29 sierpnia Mszy Św. przewodniczył bp Marek Solarczyk.

Eucharystię koncelebroowali ks. Piotr Pierchala i ks. Mariusz Czyżewski z Wydziału Nauki Katolickiej Diecezji Warszawsko-Praskiej oraz kapłani katecheci.

– Obok doświadczenia i mądrości, wynikających z przepracowanych lat, ciągle potrzebna nam wrażliwość serca – powiedział

w homilii bp Marek Solarczyk. – Łatwiej jest mówić uczniom o tym co Bóg kiedyś powiedział, niż co chce powiedzieć dzisiaj – zauważył nauczający katechezy w szkole od 28 lat biskup. – Obyśmy mieli w sobie taką troskę jak św. Jan Chrzciel. Niech to będzie wzór naszej posługi i wyjątkowe zaproszenie: byśmy chcieli przygotować drogi pod to co Bóg będzie chciał objawiać naszym wychowankom. Niech taki będzie ten rok, nasza posługa, nasza misja w Kościele, w naszej diecezji, wśród na-

szych wychowanków, kolegów i koleżanek w szkole – dodał.

Ks. dr. Radosław Mazura wykładowca Uniwersytetu Szczecińskiego wygłosił wykład „Wirtualna katecheza?”. Prelegent zachęcał katechetów, by spojrzeć na obecny czas pandemii jak na klasyczną sytuację kryzysową, z której można wyjść mocniejszym i dojrzałym. Jak zaznaczył, wirtualna katecheza nie zastąpi bezpośredniego kontaktu, ale można doszukać się w tych zastępczych rozwiązaniach i pozytywnych aspektach. Kontakt mailowy z uczniami może być okazją do zaistnienia dla tych, którzy obawiali się publicznie wypowiadać. – Najważniejsze jest zadbanie o dobre relacje, które w czasie pandemii, zarówno między uczniami jak i rodzicami, mogą być zaburzone. Nie neguję zdobywania wiedzy, ale sensem katechezy jest doprowadzenie do wytworzenia więzi z Chrystusem – zauważył prelegent. Zachęcał do innowacyjności, integrujących prac, korzystania z mediów społecznościowych, które w czasie pandemii nabierają szczególnego znaczenia. Zwrócił uwagę na zagrożenia wynikające z wirtualnej katechezy: jak brak możliwości głębszego wyjaśnienia tematu, pomieszenie informacji z opinią, radykalizację przekazu.

W czasie spotkania bp Solarczyk wręczył misje kanoniczne 14 nowym katechetom. W diecezji warszawsko-praskiej w minionym roku szkolnym katechezy nauczało ok. 550 osób świeckich, 100 siostr i 200 kapłanów. Dane statystyczne dotyczące bieżącego roku są w trakcie opracowywania./is

W archidiecezji warszawskiej

Odprawa katechetyczna odbyła się 29 sierpnia w Świątyni Opatrzności Bożej w Warszawie w dwóch grupach: dla kapłanów oraz dla osób świeckich i siostr zakonnych. Kardynał Nycz przypomniał, że wprowadzenie religii do szkół nie spotkało się z pozytywną reakcją ze strony dyrektorów czy nauczycieli, ale z czasem – w trosce o wychowanie młodego pokolenia – zaczęto coraz żyliwiej patrzeć na katechetów. – To było wielkie wydarzenie i dzisiaj nie można dyskutować na temat tego czy wprowadzenie religii do szkół było słuszne. Lepiej zadać sobie pytanie: co jeśli by nas nie było w szkole? – mówił metropolita warszawski.

Lekcje religii dają szansę na wprowadzenie młodych w głębię wiary. – Dlatego – kontynuował kard. Nycz – warto, jak najlepiej wykorzystać relację wychowawczą z młodzieżą. Kiedy pandemia odebrała nam dostęp do młodych zostaliśmy właściwie bezrobotni – dodał.

Metropolita warszawski życzył katechetom, aby w nowym roku nie byli zmuszeni do prowadzenia lekcji on-line, ponieważ „to co ważne, powinno zostać w nauczaniu bezpośrednim”. Jednocześnie kard. Nycz – w kontekście wizytacji i bierzmowań przełożonych z powodu pandemii na jesień – przypomniał o zasadach sanitarnych oraz prosił o ich dalsze przestrzeganie.

– To co się dzieje w ostatnich tygodniach, czyli wzrost zachorowań, nie tylko w Polsce, ale w ogóle w Europie, jest znakiem ostrzegawczym, by nie ryzykować, bo także kościół może być i bywa miejscem, gdzie można się zarazić lub zarazić innych. Nie jesteśmy zwolnieni z przestrzegania zasad sanitarnych, a czasem odnosi się wrażenie, jakbyśmy uważali, że miejsce sakralne zwalnia z wszelkiej ostrożności i roztropności – podkreślił.

Katecheci wysłuchali wykładu inauguracyjnego „Katecheta zdalny – katecheta zdolny”, który wygłosili ks. dr Tomasz Kopiczko

oraz dr Aneta Rayzacher - Majewska. Prelegenci omówili wyzwania, które stanęły przed katechetami w momencie przejścia na nauczanie zdalne, ponieważ nie wszystko da się przekazać w sposób on-line.

– Wielkim wyzwaniem w nauczaniu zdalnym jest troska o życie sakramentalne, a więc przygotowanie do pierwszej Komunii, spowiedzi czy bierzmowania. Potrzeba większego zaangażowania rodziców, które jest możliwe i czasami przynosi bardzo pozytywne efekty – podkreślali prowadzący wykład.

W czasie spotkania ks. Łukasz Przybylski, dyrektor Wydziału Duszpasterstwa Dzieci i Młodzieży, wręczył dekrety nowym dekanalnym duszpasterzom dzieci i młodzieży, zasłużeń katecheci otrzymali dyplomy. Omówił również plan pracy katechetycznej w nowym roku szkolnym.

W minionym roku szkolnym w archidiecezji warszawskiej katechizowało ok. 600 osób świeckich, 250 kapłanów, 200 siostr zakonnych. Dane te podlegają aktualizacji. W obydwu warszawskich diecezjach brakuje katechetów./is

ŻEGNAMY KAPŁANA

Ks. prałat Tadeusz Wojdat zmarł 27 sierpnia w Szpitalu Czerniakowskim w Warszawie, po długiej chorobie nowotworowej. Przeżył 79 lat, z czego 55 lat w kapłaństwie. Był organizatorem, budowniczym, wieloletnim proboszczem parafii Wniebowstąpienia Pańskiego na Ursynowie.

Urodził się 21 listopada 1940 roku we wsi Jastrzębia k. Radomia, w diec. sandomierskiej. Świecenia kapłańskie przyjął 27 maja 1965 r. z rąk kard. Stefana Wyszyńskiego. Pracował jako wikariusz w parafiach: Długiej Kościelnej, Sobikowie i parafii Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Pyrach. W latach 1975-1984 był proboszczem par. św. Zofii Barat w Grabowie. W 1980 roku Prymas Wyszyński zlecił ks. Wojdatowi mi-

się utworzenia na Ursynowie pierwszej parafii. Ks. Wojdat w czasach, kiedy la-

tami trzeba było zabiegać o pozwolenie na wzniesienie świątyni, a potem z mozołem zdobywać materiały budowlane, poświęcił się temu zadaniu całym sercem. Przez wiele lat był asystentem kościelnym Akcji Katolickiej, opiekunem wspólnot: Dzieci Specjalnej Troski, Anonimowych Alkoholików, Chóru, Caritas Parafialnej, Towarzystwa Przyjaciół KUL, członkiem Wspólnoty „Żywego Różańca”. Wypracował bardzo dobre relacje w władzami samorządowymi. Z Urzędem Dzielnicy Warszawa Ursynów współorganizował koncerty i wystawy. W czerwcu 2012 roku przeszedł na emeryturę i jako rezydent służył parafii, w której 28 lat był proboszczem. Uroczystości pogrzebowe z udziałem kard. Nycza zaplanowano na 2 września w miejscowym kościele, a złożenie ciała na cmentarzu parafialnym w Pyrach.

REKLAMA

**DOBRE SŁOWO
NA FALI**

SŁUCHAJ NAS ONLINE

www.radiowarszawa.com.pl

**Cykl audycji
Dwie trzecie godziny**

**poniedziałek godz. 18.20
Przewodnik historyczny**

**wtorek godz. 18.20
Boskie CV / W ogrodzie Ewy**

**środa godz. 18.20
Artyści wiary /
Artyści fotografii**

**czwartek godz. 18.20
Dom spokojnej starości**

**piątek godz. 18.20
Złością czy miłością**

Mało kto wie, że w głównym ołtarzu Bazyliki Mniejszej św. Jakuba w Piotrkowie Trybunalskim od 500 lat znajduje się cudowny obraz Zaśnięcia Najświętszej Maryi Panny, który do najstarszej piotrkowskiej świątyni ofiarowała w 1520 roku królowa Bona.

skiej Munificentissimus Deus (Najszczodroblivszy Bóg). Wynika z tego, że obraz namalowany na początku XVI wieku przedstawia prawdę wiary potwierdzoną przez Kościół dopiero w XX wieku.

Obraz Zaśnięcia Matki Bożej uznano za cudowny za sprawą wydarzeń związanych z potopem szwedzkim. – W 1657 roku Szwedzi oblegając Piotrków mieli za zadanie zniszczyć i okraść farę. Gdy weszli do świątyni ukazała im się Matka Boża, co sprawiło, że wystraszeni uciekli i odstąpili od zniszczenia kościoła. Tak świątynia i cudowny obraz Matki Bożej nie uległy zniszczeniu – wyjaśnia ks. prałat Grzegorz Gogol, kustosz Bazyliki Mniejszej św. Jakuba w Piotrkowie Trybunalskim.

Wniebowzięta od 500 lat

tekst i zdjęcie
ks. Paweł Kłys

Parafia św. Jakuba Apostoła w Piotrkowie Trybunalskim została erygowana w XII wieku. Murowaną świątynię, w stylu romańskim, wzniesiono w końcu XII wieku, następnie przebudowano w stylu gotyckim, a obecny jej wygląd pochodzi z wieku XIV. Pierwsze wzmianki historyczne o wyjątkowości tej świątyni związane są z rokiem 1435, kiedy to w Piotrkowie zwołano zjazd duchowieństwa pod przewodnictwem Zbigniewa Oleśnickiego, który przyznał małoletniemu Władysławowi Jagielle prawo do tronu. To wydarzenie zapoczątkowało zwyczaj zwoływania synodów do piotrkowskiej fary. Pierwszy z nich został zwołany w 1456 roku przez arcybiskupa Wojciecha Wężyka, aby zaradzić sporom o dziesięcinę pomiędzy szlachtą a duchowieństwem. Tym samym piotrkowska fara zapisała się w historii jako jedna z najważniejszych świątyń w Rzeczypospolitej XV-XVII wieku, będąc miejscem zjazdów duchowieństwa i możnowładców z całego kraju. Przybywali do niej królowie i biskupi, by podej-

mować decyzje ważne dla państwa i polskiej Kościoła.

W 1520 roku do fary piotrkowskiej przybyła także królowa Bona, która ofiarowała do świątyni bezcenny dar – obraz Zaśnięcia Najświętszej Maryi Panny. Pokaznych rozmiarów obraz (270cm x 180cm) został namalowany prawdopodobnie w małopolskim warsztacie na początku XVI wieku. Malowidło można podzielić na dwie części. W dolnej części widzimy centralnie namalowaną Maryję w otoczeniu apostołów. Jest to nawiązanie do apokryfu opowiadającego o zaśnięciu Najświętszej Maryi Panny, w którym uczestniczyli wszyscy apostołowie przybyli specjalnie na ten moment. Natomiast w górnej części znajdują się dwie postacie – Jezus, który zabiera swoją matkę Maryję z ciałem i duszą do nieba. Scenie tej towarzyszą zastępy anielskie.

Ukazana jest tu prawda zawarta w dogmacie o Wniebowzięciu Najświętszej Maryi Panny ogłoszonym przez papieża Piusa XII dnia 1 listopada 1950 roku w konstytucji aposto-

skim. – Cuda, które miały miejsce przed wizerunkiem Matki Bożej, zostały potwierdzone przez powołaną przez władze kościelne komisję historyczną, która po zbadaniu cudów i łask doświadczanych przez przybywających do piotrkowskiej fary orzekła, że obraz ten słynie łaskami, czego zewnętrznym wyrazem są srebrne sukienki wotywno uroczyscie nałożone na obraz – tłumaczy ks. Gogol.

28 września 2019 roku najstarszy kościół Piotrkowa Trybunalskiego pw. św. Jakuba Apostoła decyzją ojca świętego Franciszka został podniesiony do godności bazyliki mniejszej. Jest to druga bazylika mniejsza w archidiecezji łódzkiej.

W tym roku mija dokładnie 500 lat obecności łaskami słynącego obrazu Zaśnięcia Matki Bożej w piotrkowskiej farze. Podobnie jak przed wiekami, tak i dziś wierni przybywają do najstarszej świątyni miasta, aby pokłonić się swojej Matce i prosić Ją w różnych intencjach – o czym świadczą zapiski w księdze cudów w piotrkowskiej bazylice.

W OBRONIE NIEBA

Muzeum Niepodległości w Warszawie oraz Stowarzyszenie Historyczne Cyta-
dela zapraszają do Galerii Brama Bielańska
na wystawę poświęconą polskim lotnikom
biorącym udział w Bitwie o Anglię. Ekspo-
zycja będzie dostępna dla zwiedzających do
27 września.

Wystawa „Tak niewielu w heroicznej obro-
nie nieba nad Anglią. Polacy w powietrznej
kampanii w 1940 roku”, została podzielona
na dwie części. W pierwszej „Bitwa o An-
glię”, zostały zaprezentowane pamiątki po
lotnikach. Wśród eksponatów znalazły się
m.in. wyposażenie pilota myśliwskiego do
lotów z okresu Bitwy o Anglię, oryginalny pas-
port polski z 1939 roku, który otrzymywali
polscy podróżujący oraz francuska skórzana
pilotka Casque Airele typ 11, która znajdo-
wała się na wyposażeniu wykorzystywanym
przez polskich pilotów we Francji w 1940 r.

W drugiej części, o nazwie „Współcze-
sność”, możemy zobaczyć np. oryginal-
ne wyposażenie do lotów pilota samolotu
Lim-1 (Mig 15) z lat 50. XX wieku oraz drą-
żek sterowy samolotu myśliwskiego MiG.
Tytuł wystawy nawiązuje do przemówienia
Winstona Churchilla z 20 sierpnia 1940 roku.

W Bitwie o Anglię Luftwaffe straciło
ponad 1700 samolotów, kilka tysięcy osób
personelu lotniczego. Lotnictwo myśliw-
skie RAF zestrzeliło 1400 samolotów resz-
tę naziemna obrona przeciwlotnicza. Straty
RAF wyniosły 900 samolotów, 600 zostało
uszkodzonych, poległo 515 pilotów. W Bi-
twie o Anglię wzięło udział 2937 lotników
pochodzących z 14 krajów całego świata. Pi-
loci spoza Wielkiej Brytanii stanowili 20%
ogólnej liczby pilotów, co czwarty był Pola-
kiem. W Bitwie o Anglię walczyło łącznie
145 doświadczonych i zaprawionych w bo-

foto: fragment plakatu

jach lotników polskich – 79 lotników w róż-
nych dywizjonach RAF, 32 w 302. Dywizjonie
Myśliwskim i 34 w 303. Dywizjonie Myśliw-
skim. Do tej liczby należy doliczyć również
kilkaset osób polskiego personelu naziem-
nego. W sumie 79 polskich pilotów odniosło
zwycięstwa powietrzne nad Luftwaffe w cza-
sie trwania Bitwy o Anglię.

f

Nad Wisłą, na Urzeczu

Państwowe Muzeum Etnograficzne
w Warszawie zorganizowało wysta-
wę „Nad Wisłą, na Urzeczu”, która opo-
wiada o nadwiślańskim Urzeczu, zani-
kającym mikroregionie etnograficznym,
o którym większość mieszkańców War-
szawy rzadko kiedy słyszała. Opowieść
o tym miejscu widziana jest z perspek-
tywy pamięci i zbiorów jego współcze-
snych mieszkańców.

W sercu Mazowsza usytuowany jest
mikroregion Urzecze. To wąski, czter-
dziestokilometrowy pas ziemi nad Wi-
słą, który bezpowrotnie oddaje miej-
sce nowym zabudowaniom i odchodzi
w przeszłość. – Dawne części mikrore-

gionu etnograficznego zwanego Urzeczem
– Saska Kępa, Zawady, Siekierki, okoli-
ce mostu Południowego – ulegają urba-
nizacji, procesom migracyjnym, nowocze-
sności. Postanowiłem sięgnąć do pamięci
mieszkańców współczesnego Urzecza, by
zachować resztki jego tożsamości – tłu-
maczy pomysłodawca i kurator wystawy
Mariusz Raniszewski.

Prezentowana w Państwowym Mu-
zeum Etnograficznym w Warszawie wy-
stawa koncentruje się na historii mówionej
współczesnych Łurzyków, pamiętają-
cych dawne zwyczaje, obrzędy i kultu-
rę materialną. Prezentuje archiwalne
i współczesne fotografie Urzecza i jego
mieszkańców, nagrania z opowieściami
o życiu na Urzeczu, filmy, stroje, przed-
mioty codziennego użytku i narzędzia słu-
żące np. do obróbki drewna. Będzie czyn-
na do 11 kwietnia 2021 r.

f

„Balladyna w teatrze”

Nowa wystawa „Balladyna w teatrze”,
którą można oglądać w Kordegar-
dzie Galerii Narodowego Centrum Kul-
tury do 13 września, prezentuje znane
inscenizacje sceniczne dramatu Juliu-
sza Słowackiego od stycznia 1868, gdy
po raz pierwszy został odegrany w Kra-
kowie, po współczesność. – Przypomi-
namy kilkanaście najważniejszych, naj-
głośniejszych przedstawień „Balladyny”
w historii. Pokazane zostały afisze, pro-
gramy, fotografie, projekty scenograficz-

ne, a nawet kostium i rekwizyty realiza-
cji, które poruszyły swoich współczesnych
– mówi dyrektor Narodowego Centrum
Kultury, prof. Rafał Wiśniewski. Ekspo-
zycja, przygotowana we współpracy z In-
stytutem Teatralnym im. Zbigniewa Ra-
szewskiego i Muzeum Teatralnym Teatru
Wielkiego, poprzedza dziewiątą odsłonę
„Narodowego Czytania”, w którego or-
ganizacji Narodowe Centrum Kultury
od kilku lat wspiera Kancelarię Prezy-
denta RP/wś

foto: Narodowe Archiwum Cyfrowe

Co grozi ludzkości?

Mirosław Winiarczyk

foto: Warner Bros Poland

Po wakacjach na ekrany kin wchodzi nowy repertuar filmowy. Na przełomie sierpnia i września, po przerwie spowodowanej epidemią, pojawiają się premierowe wysokobudżetowe produkcje amerykańskie. „Tenet”, zrealizowany z wizualnym rozmachem, szpiegowski dreszczowiec z gatunku fantastyki, wszedł na ekrany 26 sierpnia, równocześnie na świecie i w Polsce. Film Christophera Nolana zrealizowany został na zasadzie kombinacji wątków z wszelkich możliwych utworów sensacyjnych, szpiegowskich i fantastycznych – od obrazów z Jamesem Bondem, sensacji z okresu zimnej wojny, po rozmaite produkcje klasy B. Nolan, autor znakomitej „Dunkierki”, wycisnął jednak na tym filmie piętno autorskie. Niektóre wątki utworu wydają się bardzo aktualne. Reżyser swobodnie prowadzi akcję w czasie, mnożąc kolejne niewiadome i często myląc tropy.

Czarnoskóry agent amerykański, funkcjonariusz CIA z niewiadomymi powiązaniami, zwany Protagonistą, zostaje wpłątany w dziwną intrygę. Wpada na trop szajki, posiadającej klucz do tajemniczej broni, przesyłanej przez ludzi z przyszłości, którzy uniknęli katastrofy. Walka toczy się o uniknięcie zagłady ludzkości, a śledztwo prowadzi bohatera do rosyjskiego oligarchy, który po ucieczce z Rosji zajmuje się na Zachodzie handlem bronią i innymi nielegalnymi interesami. Przy złowrogim Andrieju Satorze, owym diabolicznym przestępcy, przeciwnicy Jamesa Bonda, w stylu Dr No czy Goldfinger, wydają

się zabawnymi, subtelnymi barankami. Protagonista prowadzi z Satorsem makabryczną grę w celu wydarcia z jego rąk tajemnicy kontroli nad światowymi zasobami broni jądrowej oraz zdobycia kodu dostępu do tajemniczej broni, mogącej przynieść ludzkości zagładę. Nic nie jest tu proste i oczywiste. Widzom nasuwają się pytania. Jakie wywiady biorą udział w tej grze? Kim jest Neil, wspólnik głównego bohatera? Jaką rolę odgrywa Kate, żona Satora?

Na końcu seansu jesteśmy podniesieni na duchu, jednak nurtuje nas poczucie, że nie dowiedzieliśmy się wszystkiego o niepewnych losach naszej planety. Czy grozi nam wojna jądrowa, czy coś w rodzaju zarazy? Film jest nieco za długi, w kilku momentach akcja niebezpiecznie zwalnia, a dialogi stają się napuszone i drętwe. Ratuja go świetne role aktorskie, zwłaszcza drugoplanowe. Brytyjski aktor i reżyser Kenneth Branagh, często występujący w ekranizacjach sztuk Szekspira, błyszczy na ekranie w roli diabolicznego Satyra. Tylko odtwórca roli Protagonisty wydaje się nieco drętwy. Ale mamy takie czasy, że herosi w amerykańskich utworach sensacyjnych muszą być grani przez kolejne czarnoskóre gwiazdy, niezależnie czy mają one talent i charyzmę. U bohatera „Tenetu” charyzmy nie widzimy.

„Tenet”; USA, Wielka Brytania, Kanada; 2020; reżyseria i scenariusz: Christopher Nolan; aktorzy: John David Washington, Robert Pattinson, Elizabeth Debicki, Kenneth Branagh, Michael Caine i inni; dystrybucja: Warner Bros Poland

Imieniny Kochanowskiego

Bohaterem 9. Imienin Jana Kochanowskiego, interdyscyplinarnego pikniku organizowanego przez Bibliotekę Narodową w Ogrodzie Krasińskich, był w tym roku pisarz, publicysta i miłośnik jazzu, ikona polskiego świata artystycznego lat 50. XX w. Leopold Tyrmand.

Literacki piknik Biblioteki Narodowej został zorganizowany po raz pierwszy w 2012 r. Od tego czasu odbyło się już osiem edycji wydarzenia, a obchodzenie imienin Jana z Czarnolasu stało się swojego rodzaju tradycją.

Na Imieninach Jana Kochanowskiego zabrzmiał jazz, pojawili się autorzy najpoczyt-

foto: PAP/Marcin Obara

niejszych polskich powieści kryminalnych, a zaproszeni artyści, warsawianin i biografowie Tyrmanda, a także jego syn Matthew Tyrmand, przybliżyli atmosferę powojennej Warszawy. W pikniku wzięło udział ponad sześćdziesiąt najciekawszych polskich wydawnictw. Nie zabrakło również stałych punktów programu m.in. meczu poetyckiego, czyli aktorskich pojedynków na interpretację wierszy oraz „Pieśni świętojańskiej o Sobótce”, w tym roku przygotowanej przez Kuba Więcek Trio we współpracy z Pauliną Przybysz.

Podczas Imienin Jana Kochanowskiego po raz kolejny wystąpił Teatr Improwizowany Klancyk, tym razem z autorską interpretacją „Złego” Tyrmanda.

Obecny rok ogłoszony został przez Sejm RP Rokiem Leopolda Tyrmanda. W maju minęła setna rocznica jego urodzin.

I

KONKURS

Autor, na co dzień egzorcysta, zaznacza, że zło bierze się z pokus i odejścia od planu Bożego, dlatego w obliczu pokusy ze złym nie należy prowadzić dialogu. Należy za to oddać się Słowu Bożemu – jak Jezus podczas kuszenia na pustyni. On także egzorcyzmował za pomocą Słowa. W miejsce ezoteryki, wróżb, duchowości Wschodu czy systemów imitujących religię ks. Pasqualino Di Dio proponuje w książce „W mojej walce Ty walczy, Panie”, wydanej przez Esprit, czterotygodniowy program wewnętrznej przemiany. Uzdrawieni z duchowych ran będziemy potrafili przebaczyć samym sobie i bliskim, wyzłocić się od zła i zyskać radość życia, która płynie ze Zmartwychwstania. Wśród czytelników, którzy 7 września między godz. 13 a 13.15 zadzwonią pod nr 22 512 00 95 i odpowiedzą na pytanie: **Kto powiedział: „Niech odpocznie miłosierdzie Twoje we mnie”?** – rozlosujemy trzy egzemplarze książki. Odpowiedź na pytanie konkursowe nr 35: „Odwrócenie się od zła budzi odrazę w głupcach” (Prz 13,19). Zwycięzcom gratulujemy!

UZUPEŁNIENIE

W numerze 32. z 9 sierpnia opublikowaliśmy artykuł Doroty Lekkiej „Prawdziwy obraz” o wspólnocie Vera Icon. Zamieszczone przy tekście zdjęcie z wystawy jest autorstwa Marleny Wąsowskiej, a grafiki Artura Wąsowskiego. Za pominięcie autorów zdjęć przepraszamy.

Upadek Państwa Kościelnego – którego w tym roku przypada 150. rocznica – zapoczątkował odchodzenie od wymiaru świeckiego posługi Piotrowej. I choć w tym procesie powstało Państwo Watykańskie, którego głową jest papież, to sama forma sprawowania władzy coraz bardziej traciła charakter państwowy.

Reperkusje wciąż bardzo świeckiego spojrzenia na posługę papieską daje się jeszcze odczuć wśród Włochów, zwłaszcza rzymian. Są to uczucia nam nieznane, gdyż w naszej kulturze nie wykształciło się nawet na poziomie języka rozróżnienie między papieżem a „pontifeksem”, jak to ma miejsce w języku włoskim (il Papa i il Sommo Pontefice) czy angielskim (the Pope i the Supreme Pontiff). Najwięcej zmian zewnętrznych zaszło w minionym stuleciu, a silny impuls ku temu dał Sobór Watykański II. Jan XXIII zniósł bacio al piede, zwany również bacio della pantofola, czyli pocałunek stopy/buta papieża. W naszych czasach Franciszek odchodzi od baciamento, czyli pocałunku pierścienia Rybaka. Jan Paweł I zaś zrezygnował z koronacji tiarą triregno, która symbolizowała świecki wymiar władzy papieża. Już Paweł VI kazał sprzedać swoją tiarę i pozyskane w ten sposób środki przeznaczyć na pomoc ubogim. Zmianę tę podtrzymali wszyscy jego następcy, a Benedykt XVI dodatkowo zniósł ją z herbu. Apostolski wymiar posługi Piotrowej rozwinął mocno Jan Paweł II, który zabronił gwardzistom klękania przed nim w czasie wchodzenia na uroczystości w bazylicę, a wprowadził klękanie na moment konsekracji, tłumacząc, że „tylko przed Panem Bogiem należy klękać!”. Zrezygnował również z lektyki, której zwolenników wciąż jednak można spotkać. Współczesnej młodzieży trudno uwierzyć, że pocałunek i lektyka, zwyczaj sięgające starożytności, jeszcze sto lat temu były praktykowane wobec papieża.

GUARDIA DO KASACJI

Jednym z mało znanych w Polsce wymiarów rezygnacji z charakteru świeckiego

WOJSKO PAPIEŻA

Anna Artymiak

Z dawnych Papieskich Korpusów Militarnych pozostała dziś Gwardia Szwajcarska i Żandarmeria Watykańska

fol. xlv

posługi Piotrowej było rozwiązanie w 1970 r. przez Pawła VI ostatnich Papieskich Korpusów Zbrojnych. Papież na ogłoszenie tej decyzji wybrał setną rocznicę upadku Państwa Kościelnego; od tego wydarzenia właśnie mija pół wieku. Do kasacji poszły Guardia Nobile i Guardia Palatina d'Onore, które wiązały się z ceremoniałem orszaku papieskiego. Ostała się jedynie Papieska Guardia Szwajcarska, a Żandarmeria Watykańska została przekształcona w Centralne Biuro Ochrony (Ufficio Centrale di Vigilanza) i poddana pod zwierzchnictwo Gubernatoratu Państwa Miasta Watykańskiego. Gwardziści wraz z żandarmami jako jedyni wszyscy zachowali pracę, choć członkowie rozwiązanych korpusów pełnili służbę honorową bez uposażenia.

Swoją decyzję Paweł VI zakomunikował w Liście do sekretarza stanu kard. Jana Villota. Wyraził w nim wolę, by zgodnie ze wskazaniem Soboru Watykańskiego II „uczynić wszystko, by to, co otacza Następcę św. Piotra, jasno wyrażało charakter religijny jego misji, inspirowanej wyraźną linią ewangelicznej prostoty”. Argumentował ją tym, że „Nasze, chociaż bardzo zasłużone, istniejące do dziś w służbie Stolicy Świętej Korpusy Zbrojne nie odpowiadają już potrzebom, dla których zostały powołane”. Papież odszedł od zbrojnego charakteru Państwa Watykańskiego. A gwardziści szwajcarscy broń palną podczas warty zamienili na halabardę. Słynne scioglimento dei Corpi armati pontifici wiązało się z nieuchronnymi zmianami historycznymi na świecie. A same państwo w tym nowym kontekście powróciło do swojej pierwotnej apostolskiej roli. Do przeszłości odszedł bezpowrotnie papież jako możnowładca w kategoriach czysto politycznych.

Z tego okresu transformacji i zmian przeszła do legendy rzekoma prośba Pawła VI, który miał zawołać: „Zostawcie mi przynajmniej Gwardię Szwajcarską!”. On sam, będąc wcześniej substytutem w Sekretariacie Stanu, a następnie doprowadzając do ukończenia Soboru Watykańskiego II, zapoczątkowanego przez jego bezpośredniego poprzednika Jana XXIII, miał wyrobioną konkretną nową wizję Kurii Rzymskiej i posługi w Pałacu Apostolskim, wprowadzając ich reformę. On także m.in. zmienił kolor obić mebli z czerwonego na beżowy. Silny charakter reprezentacyjny, państwowy przeszedł na rzecz wyraźnego duchowego wymiaru „ewangelicznej prostoty”, co prowadziło też do reorganizacji samego orszaku papieskiego.

MOMENTY CHWAŁY

Dziennik watykański „L'Osservatore Romano” z 16 września 1970 r. na pierwszej stronie opublikował list Pawła VI oraz

w krótkim artykule wspominał historię i momenty chwały wszystkich papieskich korpusów.

Powołana w 1801 Guardia Nobile wywodzi się z najstarszego z Papieskich Korpusów Zbrojnych Guardia d'Onore di Sua Santità (Guardia Honorowa Jego Świątobliwości), od motu proprio Pontificalis domus z 28 marca 1968 r. zwana il Corpo della Guardia Palatina Pontificia. Została powołana w 1485 r. przez Innocentego VIII jako Guardia dei Cavalleggeri. Razem z Cavalieri di Guardia di Nostro Signore, zwanymi potocznie Lance spezzate, ustanowione zostały przez senat i lud rzymski w 1555 r. ku czci Pawła IV. Stanowiły zarodek Guardia Nobile del Corpo di Nostro Signore, ustanowionej 11 maja 1801 r. przez Piusa VII. Od tamtego czasu do rozwiązania podlegała ona organizacyjnie i administracyjnie kardynałowi sekretarzowi stanu, a ze względu na podział służby – prefektowi Pałacu Apostolskiego (dziś prefekt Domu Papieskiego). Pełniła służbę honorową podczas uroczystości papieskich o charakterze reprezentacyjnym. Gdy mowa o Sacco di Roma, dziś wspomina się jedynie heroizm gwardzystów szwajcarskich, którzy uprowadzili Klemensa VII bezpiecznie do Zamku Anioła; śmierć poniosło wtedy 147 z 189 członków gwardii. Ale nikt specjalnie nie wspomina, że Cavalleggeri, widząc, że papież znalazł bezpieczne schronienie w zamku, dołączyli do innych w obronie Grobu Apostołów i wszyscy ponieśli śmierć.

Natomiast Guardia Palatina d'Onore została utworzona w 1850 r. przez Piusa IX z połączonych dwóch korpusów: Milizii Urbana oraz Civica Scelta, które liczyły kilka wieków historii. Ostatni ich regulamin sformułował Pius XI w 1934 r. Składała się z dwóch batalionów wolontariuszy liczących ok. pięciuset członków. Ich służba wiązała się z „obroną i ozdobą osoby Ojca Świętego oraz jego zamieszkania”. Również podlegała kardynałowi sekretarzowi stanu i była do dyspozycji prefekta Pałacu Apostolskiego. Guardia Palatyńska równie chlubnie zapisała się w wielu burzliwych okresach historii Rzymu XIX i XX w., chociażby w 1870 r. w obronie resztek Państwa Kościelnego czy podczas II wojny światowej, kiedy to ponownie korpus wrócił do swojego zaangażowania militarnego, zbrojnie ochraniając granice Państwa Watykańskiego. W jej szeregi zwiększone do 1425 członków zostało zaciągniętych wielu rzymskich Żydów, by uchronić ich przed deportacją.

Na mocy paktów laterańskich Guardia Palatyńska pełniła służbę w Bazyli-

ce św. Jana na Lateranie oraz w innych strefach eksterytorialnych Państwa Watykańskiego. W 1966 r. z okazji dorocznego święta 26 grudnia Guardia Palatina została odznaczona złotym medalem soboru za wzorową służbę podczas Soboru Watykańskiego II.

Rozwiązana Guardia Palatyńska była symbolem przywiązania i wiernej służbie papieżowi i Kościołowi w mrocznych czasach walki. „Obecny czas, gdy sprawy ludzkie i boskie wydają się prawie mieszać, wzburzone porywem rozwoju materialnego, jakby Bóg był nieobecny we współzawodnictwie narodów i spotkaniach rządzących, gdy inteligencja i wola zderzają się na stromym gruncie zamiarów i żądań; obecny czas wymaga wiernego przywiązania zakorzenionego i uporządkowanego we wnętrzu duszy” – w tych wzniosłych słowach podczas audiencji specjalnej w 1942 r. Pius XII podkreślał wartość służby gwardzystów. A Paweł VI w swojej pierwszej audiencji dla tej formacji odwołał się do duchowej spuścizny tradycji wiernej straży Następcy św. Piotra: „charakter wojskowy waszej profesji symbolizuje inną, tę realną, i jak nigdy konieczną w naszych czasach: służbę wojskową katolicką, która bardzo potrzebuje tych, którzy ją pełnią ze szlachetnością ducha, prestiżem społecznym, wierną harmonią, hojnym posłuszeństwem, niezwykłą odwagą”.

MUNDUR NA GARNITUR

Spuściznę gwardzystów kontynuuje powołane przy Stolicy Apostolskiej rok po słynnym rozwiązaniu Papieskich Korpusów Zbrojnych Associazione SS. Pietro e Paolo (Stowarzyszenie Świętych Piotra i Pawła). Jego członkowie, wyłącznie mężczyźni, wspierają gwardzystów i żandarmów w służbie podczas uroczystości papieskich. Najstarsi byli gwardziści szwajcarscy pamiętają wspólną z nimi służbę.

Do dziś zachował się podział, iż Papieska Guardia Szwajcarska podlega Sekretariatowi Stanu, a Żandarmeria Watykańska Gubernatorowi Państwa Miasta Watykan. Żandarmi wrócili do swojej poprzedniej nazwy w 2002 r., za pontyfikatu Jana Pawła II, ponieważ ta z roku 1970 w niewystarczający sposób oddawała złożoność zadań i funkcji, jakie pełnią. Dziś również najbliższe ochraniający papieża nie pojawiają się w uroczystych mundurach, a jedynie w garniturach, jak ma to obecnie miejsce na świecie w przypadku wszystkich służb chroniących głowy państw.

noklazzmu, a potem tymi dokonanyimi przez muzułmanów. Pokazuje wielkość i głębię kultury oraz sztuki Bizancjum.

Czy zawsze „kuratela” państwa muzułmańskiego była zagrożeniem dla sztuki w chrześcijańskich kościołach?

Konstantynopol jest drugim Rzymem, stolicą imperium Bizantyjskiego, które trwało najdłużej w dziejach świata: od czasów Konstantyna Wielkiego, czyli od ok. 330 r. aż do roku 1453 – do czasów ostatniego z rodu Konstantyna XI, ścignętego przez Turków. Konstantynopol był jednym z najpiękniejszych miast Europy a w swoim czasie również największym, posiadał setki świątyń, Chora jest jedną z nich. Po zdobyciu miasta przez Turków świątynie zostały zniszczone albo

Jaka jest historia Chory?

Na początku VI w. zbudowano w Konstantynopolu kościół poza murami – stąd nazwa Chora. Został on włączony do miasta przez cesarza Teodozjusza II, który powiększył Konstantynopol. Świątynia pełniła także funkcję klasztoru i hospicjum dla chorych i dla pielgrzymów. Po trzęsieniu ziemi, które dotknęło Konstantynopol, cesarz Justynian – budowniczy Hagii Sophii, odbudował zniszczoną Chorę. Niestety, później jak dziesiątki świątyń w imperium, podzieliła ona smutny los rewolucji ikonoklazzmu – zniszczono cały wystrój Chory, świątynia podupadła. Za czasów dynastii Komnenów w XII w. została podźwignięta z ruin, ale jej najwspanialszy rozkwit nastąpił po zakończonej okupacji łacińskiej, kiedy Bizancjum przeżywało wielki kryzys. Chociaż

Kolejny kościół meczetem

Z bp. **Michałem Janochą**, profesorem historii sztuki, rozmawia Irena Świerdzewska

Miesiąc po przekształceniu Hagii Sofii w meczet ten sam los spotyka kościół Najświętszego Zbawiciela w Chora w Istambule, z cennymi mozaikami i freskami. Dlaczego tak się dzieje, skoro w Turcji meczetów nie brakuje?

Podobnie jak w przypadku przekształcenia Hagii Sophii, powodem jest silny proces islamizacji. Zmiana statusu świątyni chrześcijańskiej na meczet jest w oczach muzułmanów wyrazem tryumfu półksiężyca nad krzyżem. Nie chodzi tutaj o potrzeby religijne muzułmanów. Jest to decyzja polityczna.

Czy można powiedzieć, że w Chora znajdują się mozaiki piękniejsze od tych znajdujących się w Hagii Sophii?

Mozaiki w Hagii Sophii powstawały przez wieki, zachowały się fragmentarycznie. Ale co, to się zachowało jest genialne. W Chora mamy wielki, jednolity i dobrze zachowany zespół mozaik początku XIV w. – z późnego okresu Bizancjum. Jednocześnie są tam wspaniałe freski z tego okresu, którymi ozdobiony jest cały pareklezjon. Chcąc poznać sztukę późnego Bizancjum należałoby przede wszystkim wejść do Chory i pozwolić się porwać pięknu. To jest wielka encyklopedia sztuki bizantyjskiej, podsumowanie wysiłków artystycznych i teologicznych, bo sztuka jest nośnikiem teologii wielu pokoleń.

To, co można zobaczyć w Chora stanowi ułamek splendoru sztuki bizantyjskiej, który szczęśliwie ostał się przed zniszczeniami iko-

Anastasis – zstąpienie do otchłani, fresk w konsze apsydy pareklezjonu

zamienione na meczety. Taki los spotkał na pierwszym miejscu Hagie Sophię. Większość wspaniałego bizantyjskiego dziedzictwa została zniszczona.

W czasach Atatürka w latach międzywojennych w nowoutworzonym państwie tureckim po upadku Imperium Osmańskiego nastąpił proces laicyzacyjny. Wtedy to wiele zabytkowych świątyń zamienionych wcześniej na meczety, przekształcono w muzea, odsłonięto zatynkowane freski, mozaiki. Tak się stało z Hagie Sophią, z Chorą, z dziesiątkami dawnych świątyń, które posiadały wartość historyczną i artystyczną.

Bizancjum było w cieniu swojej dawnej świetności, to jednocześnie przeżywało ogromny rozkwit sztuki, co wiązało się z panowaniem dynastii Paleologów. Powstanie mozaik wiąże się z panowaniem cesarza Andronika II Paleologa, humanisty, a przy tym człowieka głębokiej wiary. Fundatorem mozaik jest Teodor Metiochites, człowiek niezwykle, wybitny uczony, filozof, poeta, matematyk. Na dworze Andronika II pełnił funkcję wielkiego logotety. Dziś byśmy powiedzieli – ministra finansów i gospodarki. Był jedną z najbogatszych osób w cesarstwie. Teodor Metiochites odnowił i rozbudował świątynię Zbawiciela

Pieszczota Maryi – mała Maryja ze św. Joachimem i św. Anną, mozaika w narteksie wewnętrznym

fol. xhz

o narteks, czyli przedsionek i egzonarteks, czyli przedsionek zewnętrzny. Od południa dobudował, jako miejsce swojego spoczynku, kaplicę, a ściślej pareklezjon, czyli jakby kaplicę przylegającą do głównego kościoła. Świątynię ozdobił wspólnym zespołem mozaik i fresków, które powstały w ciągu pięciu lat: między 1315 a 1320 rokiem. Po abdykacji cesarza w 1328 roku Metochites został skazany na konfiskatę dóbr i wygnanie. Po dwóch latach mógł wrócić do Konstantynopola. Został mnichem w ufundowanej przez siebie Chorze i tutaj, jako brat Teoleptos, dokonał żywota.

Jak ozdobiono pareklezjon?

Ponieważ była to kaplica grobowa tematyka fresków dotyczyła eschatologii. W konse absydy zachowało się słynne Anastasis, czyli zstąpienie Chrystusa do otchłani, skąd wyprowadzani są Adam i Ewa. Temat malowany był od tysiąca lat, ale artysta nie-

znany z imienia, nadał mu niezwykłą dynamikę i rozmach. Na sklepieniu pareklezjonu znajduje się temat Sądu Ostatecznego, chociaż od czterech wieków znany w Bizancjum, to w Chora niesłychanie ekspresyjny i rozbudowany. Namalowano też sceny cudów Chrystusa, postaci świętych. Tak powstała wielka opowieść o czasach ostatecznych, ze zmartwychwstaniem Chrystusa w centrum.

W pozostałej części świątyni widać mozaiki, układające się w opowieść historii dziejów zbawienia.

Zaczyna się historią apokryficzną z Proteoewangelii Jakuba i z Ewangelii Pseudo-Mateusza, czyli historia zwiastowania na-

Zmiana statusu świątyni chrześcijańskiej na meczet jest w oczach muzułmanów wyrazem tryumfu półksiężyca nad krzyżem.

rodzin Maryi, narodzin samej Matki Bożej, jej dzieciństwa aż po historię dobrze nam znane z Ewangelii ze zwiastowaniem, Bożym Narodzeniem. Dalej przedstawione są dzieje Chrystusa, nauczanie, dokonywanie cudów. W kopułach umieszczonych na krańcach wewnętrznego narteksu mamy postać Maryi z Dzieciątkiem a więc obraz Tajemnicy Wcielenia, w otoczeniu 12 Apostołów; po drugiej stronie Chrystusa Pantokratora otoczonego przez 24 proroków i postacie starotestamentalne. W tych kopułach koncentruje się teologia wcielenia i odkupienia. Postacie Maryi i Chrystusa umieszczone po lewej i prawej stronie w kopułach, nawiązują do ikon nieistniejącego templonu czyli przegrody ołtarzowej. Piękna jest scena nosząca nazwę „Pieszczota Maryi”, gdzie św. Joachim i św. Anna tulą maleńką Maryję. Ta mozaika bywa przez zwiedzających błędnie interpretowana jako przedstawienie Maryi z Józefem i Jezusem. W Kościele wschodnim ani w ikonach ani w kulcie nie ma przedstawień Świętej Rodziny.

Czym charakteryzują się mozaiki w Chora?

Widać w nich ogromny rozmach, niezwykłą predylekcję do detali zarówno architektury jak i strojów, czym właśnie odznaczała się ostatnia faza sztuki bizantyjskiej. Przemawia przez nie głębokie uduchowanie i humanizacja. Mówimy czasem o renesansie Paleologów. Tam wszędzie czuje się antyk. Jest to antyk przekształcony, ochrzczony, można powiedzieć: przebóstwiony. Można ten okres reprezentowany przez mozaiki, freski, porównać do momentu kiedy ognisko wybucha nagle wielkim płomieniem, żeby za chwilę zgasać; i to jest właśnie ten płomień. Mozaiki w Chora wyrastają z całej tysiącletniej tradycji ikonografii chrześcijańskiej, a ich specyfika i piękno tkwią właśnie w szczegółach interpretacji, natchnionej elegancji oraz w niezwykłym bogactwie programu ikonograficznego. To jeden z największych zachowanych zespołów bizantyjskich mozaik, arcydzieło epoki Paleologów.

Czy mozaiki i freski z Chora będziemy mogli oglądać już tylko na reprodukcjach w albumach i w internecie?

Nie wiemy jaka będzie decyzja tureckich władz. Może poza czasem modlitwy wyznawców islamu, świątynia będzie jednak dostępna dla turystów. Być może na ten czas mozaiki będą odsłaniane. Pozostaje mieć taką nadzieję. No cóż, sztuka pozostaje bezbronna.

Zaśnięcie Matki Bożej, mozaika w naosiu (świątyni)

fol. xhz

Do zadań Lotniczego Pogotowia Ratunkowego należy: wykonywanie lotów do wypadków i nagłych zachorowań, pomoc ofiarom, transport pacjentów wymagających opieki medycznej pomiędzy zakładami opieki zdrowotnej, lotniczy transport medyczny poza granice kraju oraz transport ofiar wypadków lub nagłych zachorowań, do których doszło poza granicami do Polski.

Od listopada 2016 roku Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Lotnicze Pogotowie Ratunkowe funkcjonuje pod nazwą Lotnicze Pogotowie Ratunkowe. W czasie wakacji, poza bazami stałymi, w których stacjonują śmigłowce (jest ich w kraju dwadzieścia jeden) uruchamiana jest baza sezonowa w Koszalinie. – Baza funkcjonuje od 2004 roku. To miejsce idealne jeśli chodzi o lokalizację, ponieważ znajduje się w centrum Pomorza Środkowego. Ponadto mamy tam odpowiednie zaplecze w postaci lotniska, pomieszczenia na bazę, bliskość szpitala i wsparcie władz samorządowych – wyjaśnia Justyna Sochacka, rzecznik prasowy Lotniczego Pogotowia Ratunkowego.

Na lotnisku Okęcie zlokalizowany jest Samolotowy Zespół Transportowy. Wyposażony jest w dwa samoloty Piaggio P.180 Avantii, które realizują transporty międzyszpitalne na dłuższych odcinkach, w kraju i poza nim. – Obecnie trwa realizacja umowy na zakup dwóch nowych samolotów. Statki powietrzne są właśnie produkowane, a ich dostawa przewidziana jest na przyszły rok – dodaje Justyna Sochacka. Baza samolotowa i cztery bazy śmigłowcowe pełnią dyżur całodobowy w Warszawie, Wrocławiu, Krakowie oraz Gdańsku.

Żałoga śmigłowca Lotniczego Pogotowia Ratunkowego składa się z pilota, członka załogi HEMS (*Helicopter Emergency Medical Service*), czyli ratownika medycznego lub pielęgniarki/pielęgniarskiego systemu, lekarza systemu – mówi Łukasz Chałupka, pilot. Dowódca śmigłowca HEMS musi legitymo-

wać się doświadczeniem nie mniejszym niż 1000 godz. nalotu dowódczego, w tym min. 500 godz. jako dowódca na śmigłowcach – Lotnicze Pogotowie Ratunkowe tworzy obecnie ponad 700 osób: piloci, ratownicy medyczni, pielęgniarze, lekarze, mechanicy, administracja – wymienia Justyna Sochacka.

WYPADKI I NAGŁE ZACHOROWANIA

Statystyki policyjne lub prowadzone przez Pogotowie Ratunkowe to nie tylko cyferki, to ludzkie dramaty. – Nie można jednoznacznie określić, które wezwania są najtrudniejsze. Każde wezwanie jest na swój sposób trudne, bo dotyczy czyjejś tragedii. Śmigłowce Lotniczego Pogotowia Ratunkowego w lotach do zdarzeń: wypadków, nagłych zachorowań, są dysponowane w tzw. miejsca przygodne, czyli gdzie śmigłowiec prawdopodobnie nigdy wcześniej nie lądował i możliwe, że nigdy później już nie wyląduje. Stwarza to sporo zagrożeń i ryzyko, które analizuje załoga, po to, aby wykonać swoją misję na jak najwyższym poziomie bezpieczeństwa. Trudności mogą wynikać

z kwestii związanych z wykonywaniem operacji lotniczej, ale również ze stanem pacjenta, którego transportujemy – tłumaczy Justyna Sochacka.

Jak postąpić w sytuacji, gdy jesteśmy świadkami zdarzenia drogowego, panuje ogromne zamieszanie, nie wiadomo jeszcze, ilu jest poszkodowanych? Mamy prawo wezwać pomoc LPR czy zadzwonić na Pogotowie Ratunkowe? – Należy oszacować liczbę osób poszkodowanych, ocenić parametry życiowe, a następnie wykonać telefon pod numer 999. Koniecznie trzeba poinformować o takim zdarzeniu pogotowie. Dopiero mając pewność, że wezwaliśmy właściwe służby, możemy zająć się dalszym udzielaniem pomocy poszkodowanym. Świadek zdarzenia nie może wezwać Lotniczego Pogotowia Ratunkowego. Łączy się z dyspozytorem medycznym, który po zebraniu wywiadu dysponuje karetkę/karetki, śmigłowiec/śmigłowce lub to i to – wyjaśnia Justyna Sochacka.

Lotnicze Pogotowie Ratunkowe wykonuje najwięcej lotów do wypadków i nagłych zachorowań. Najczęściej są to loty do poszkodowanych w wypadkach komunikacyj-

fot. Filip Modrzejewski

nych, czy takich, które doznały udaru mózgu lub zawału mięśnia sercowego. – W roku 2019 było to prawie 10500 wezwań. Pozostałe loty to transporty międzyszpitalne – 1455 – podsumowuje Łukasz Chałupka. Odmówienie przyjęcia zgłoszenia możliwe jest w przypadku braku warunków meteorologicznych do startu śmigłowca oraz w przypadku niedostępności lub usterki statku powietrznego – dodaje. Co się dzieje w przypadku odmówienia przyjęcia zgłoszenia? Jak wtedy wygląda pomoc poszkodowanym? – Wówczas pomocy poszkodowanym udzielają naziemne zespoły ratownictwa medycznego – wyjaśnia Justyna Sochacka.

W misjach HEMS Lotnicze Pogotowie Ratunkowe używa jednego typu śmigłowców. Jest to śmigłowiec EC 135/H135. Każdy wyposażony jest w taki sam sprzęt medyczny do transportu pacjentów. W śmigłowcu znajdują się jedne nosze. Zespół HEMS jest w stanie rozpocząć proces leczenia od mo-

mentu przylotu na miejsce zdarzenia, oraz szybko przetransportować chorego do Szpitalnego Oddziału Ratunkowego. – Maksymalna prędkość z jaką poruszają się śmigłowce to około 300 km/h. Jest to prędkość względem ziemi, zależna od kierunku i siły wiatru, jednak średnio latamy ok. 220 km/h – wyjaśnia Łukasz Chałupka.

Są sytuacje, w których lądowanie śmigłowca jest niemożliwe. – Miejsce lądowania śmigłowca musi spełniać określone wymiary. Dla śmigłowców EC 135 jest to 25x25 metrów wolnej przestrzeni w dzień oraz 25x50 metrów w nocy. Oczywiście pilot wybierając miejsce do lądowania bierze również pod uwagę wysokość przeszkód – wyjaśnia Łukasz Chałupka. Miejsce do lądowania, szczególnie w nocy, powinno być odpowiednio zabezpieczone przez jednostki straży pożarnej. – Każdego roku przeprowadzamy wiele szkoleń określających zasady zabezpieczania miejsca do lądowania śmigłowców w nocy. Od 2019 roku realizujemy też misje

Każde wezwanie jest na swój sposób trudne, bo dotyczy czyjejś tragedii.

przy użyciu gogli nocnego widzenia. W takiej sytuacji nie jest wymagane zabezpieczenie miejsca lądowania przez strażaków – tłumaczy pilot. W dzień miejsce zdarzenia nie musi być zabezpieczone przez jednostki straży pożarnej. Wyboru miejsca do lądowania dokonuje dowódca śmigłowca – dodaje rzecznik prasowy. Śmigłowce Lotniczego Pogotowia Ratunkowego do nagłych zdarzeń są dysponowane przez dyspozytorów medycznych.

TRZY MINUTY

Tyle wystarczy, by załoga śmigłowca Lotniczego Pogotowia Ratunkowego ruszyła na ratunek potrzebującym, ale muszą być spełnione konkretne warunki. – W ciągu dnia w przypadku lotów do 60 km od bazy start następuje w trzy minuty od przyjęcia wezwania. Następnie dołot do miejsca zdarzenia i lądowanie w bezpiecznym miejscu, jak najbliżej pacjenta. Jeśli lądowanie w bezpośredniej bliskości zdarzenia nie jest możliwe np. ze względu na zwartą zabudowę, załoga medyczna jest dowożona do pacjenta drogą naziemną np. przez straż pożarną lub osoby prywatne. Następuje udzielenie medycznych czynności ratunkowych na miejscu i decyzja o ewentualnym transporcie drogą lotniczą do szpitala – tłumaczy Justyna Sochacka.

Ratownicy, lekarze i piloci, którzy na co dzień biorą udział w akcjach ratowniczych, które u pacjentów kończą się czasami śmiercią, gdyby zaszła taka potrzeba, mogą liczyć na wsparcie psychologa. W Lotniczym Pogotowiu Ratunkowym funkcjonuje Zespół Wsparcia Psychologicznego, który oferuje taką pomoc. – Psychologowie i psychoterapeuci służą pomocą w różnych sytuacjach, mogą też zorganizować wsparcie w miejscu zamieszkania – wyjaśnia Justyna Sochacka.

NIE TYLKO PRACA

– Zgodnie z mottem LPR: „naszą misją jest niesienie pomocy medycznej wszystkim, którzy jej potrzebują”. Ale mamy również świadomość swoich ograniczeń, jesteśmy tylko ludźmi i czasem, mimo ogromnych starań, nie wszystkich da się uratować – mówi Justyna Sochacka. Co daje najwięcej satysfakcji? – Zdecydowanie najwięcej satysfakcji daje nam np. skuteczna resuscytacja, kiedy „przywracamy kogoś do żywych”, świadomość, że pomogliśmy, podziękowania, które płyną od osób, którym udzieliliśmy pomocy, które były w bardzo poważnym stanie, a właśnie wyszły ze szpitala o własnych siłach – dodaje.

Dzień Ratownictwa Medycznego przypada 13 października. Patronem ratowników medycznych i Dni Ratownictwa Medycznego jest św. Gerard.

WSPÓLNOTA MODLITWY

Wrefleksji nad Ewangelią spróbujmy skupić się na ostatniej części tego fragmentu, gdzie Jezus mówi nam o gromadzeniu się „w Jego imię” i zgodnym proszeniu w jakiejś intencji modlitwowej. Słowa te są zachętą do modlitwy przeżywanej w łączności z innymi osobami.

Temat wspólnej modlitwy jest nam znany z niektórych sytuacji. Pierwsza, która się nasuwa, to wspólne gromadzenie się na sprawowanie Ofiary Mszy Św., szczególnie niedzielnej czy świątecznej. Możemy łatwo zaobserwować osoby, które udają się do świątyni według wyznaczonych godzin w ciągu dnia, aby razem z innymi przeżywać udział w Eucharystii, wspólnie słuchać słowa Bożego, przystępować do Komunii św. – ale także we wspólnocie wielbić Boga i przedstawiać swoje intencje. Modlitwa w wyznaczonych godzinach porządku dnia jednocy także członków wspólnot zakonnych czy przeżywających drogę formacji, np. w seminarium czy na drodze życia konsekrowanego.

Nie zawsze łatwo o taką wspólną modlitwę. Wielość zajęć tak nieraz układa indywidualny porządek dnia, że bardzo trudno znaleźć możliwości wspólnego spotkania, nawet członkom rodziny. Różne godziny pracy czy zajęć szkolnych, wyjazd do innego miasta na studia lub do miejsca pracy – to wszystko powoduje, że czas bycia razem jest często ograniczony do minimum, co nie daje możliwości do pogłębiania wzajemnych relacji, a także do wspólnej modlitwy. Jeśli domownikom trudno się spotkać, to pewnie jeszcze trudniejsza jest to sprawa dla innych osób.

Słowo Chrystusa zachęca do szukania możliwości łączenia się z bliźnimi w modlitwie. Taka wspólnota ma bardzo ważny wymiar świadectwa wiary, co jest szczególnie istotne w kontekście rodzinnym, jako element wychowania dzieci, wprowadzania ich w życie wiary. Dzieci nie tylko powinny uczyć się pierwszych modlitw w rodzinnym domu, ale powinny być świadkami modlitwy rodziców. Uwzględniając ich wiek, powinny stawać się stopniowo uczestnikami wspólnej modlitwy w domu oraz wspólnego uczestnictwa we Mszy Św. niedzielnej i świątecznej. Tak mogą się uczyć z przykładu rodziców, że modlitwa jest ważną częścią życia człowieka wierzącego.

Możemy dostrzec także inne sytuacje, w których łączenie się we wspólnej modlitwie jest pięknym świadectwem wiary: dla krewnych, sąsiadów, członków tej samej wspólnoty formacyjnej czy modlitwowej – dla każdego, kto zaobserwuje sytuację wspólnoty osób kierujących do Boga swe słowa uwielbienia, dziękczynienia czy prośby, słowa modlitwy.

Szukajmy możliwości przeżywania czasu modlitwy także we wspólnocie z innymi!

Ks. Jan Krupka

Autor jest kapłanem diecezji łomżyńskiej, kapłanem opactwa benedyktynek w Łomży.

XXIII NIEDZIELA ZWYKŁA

6 września 2020

Czytanie z Księgi proroka Ezechiela
33, 7–9

Tak mówi Pan: „Ciebie, o synu człowieczy, wyznaczyłem na stróża domu Izraela, po to, byś słysząc z mych ust napomnienia, przestrzegał ich w moim imieniu. Jeśli do występnego powiem: «Występny musi umrzeć» – a ty nic nie mówisz, by występного sprowadzić z jego drogi – to on umrze z powodu swej przewiny, ale odpowiedzialnością za jego śmierć obarczę ciebie. Jeśli jednak ostrzegłeś występного, by odstąpił od swojej drogi i zawrócił, on jednak nie odstępuje od swojej drogi, to on umrze z własnej winy, ty zaś ocaliłeś swoją duszę”.

Psalm responsoryjny
95, 1–2. 6–9

Refren: Słyszając głos Pana, serc nie zatwardzajcie.

Przyjdźcie, radośnie śpiewajmy Panu,
wznosmy okrzyki ku chwale Opoki naszego zbawienia.
Stańmy przed obliczem Jego z uwielbieniem,
z weselem śpiewajmy Mu pieśni.

Przyjdźcie, uwielbiajmy Go, padając na twarze,
zegnijmy kolana przed Panem, który nas stworzył.
Albowiem On jest naszym Bogiem,
a my ludem Jego pastwiska i owcami w Jego rękę.

Obyście dzisiaj usłyszeli głos Jego:
„Niech nie twardnieją wasze serca jak w Meriba,
jak na pustyni w dniu Massa,
gdzie Mnie kusili wasi ojcowie,
doświadczali Mnie, choć widzieli moje dzieła”.

Czytanie z Listu świętego Pawła do Rzymian
13, 8–10

Bracia: Nikomu nie bądźcie nic dłużni poza wzajemną miłością. Kto bowiem miłuje bliźniego, wypełnił Prawo. Albowiem przykazania: „Nie cudzołóż, nie zabijaj, nie kradnij, nie pożądaj” i wszystkie inne – streszczają się w tym nakazie: „Miłuj bliźniego swego jak siebie samego!”. Miłość nie wyrządza zła bliźniemu. Przeto miłość jest doskonałym wypełnieniem Prawa.

Aklamacja przed Ewangelią: Alleluja, alleluja, alleluja.
W Chrystusie Bóg pojednał świat z sobą,
nam zaś przekazał słowo jednania.

Słowa Ewangelii według świętego Mateusza

18, 15–20

Jezus powiedział do swoich uczniów: „Gdy brat twój zgrzeszy przeciw tobie, idź i upomnij go w cztery oczy. Jeśli cię usłucha, pozyskasz swego brata. Jeśli zaś nie usłucha, weź z sobą jeszcze jednego albo dwóch, żeby na słowie dwóch albo trzech świadków oparła się cała sprawa. Jeśli i tych nie usłucha, donieś Kościołowi. A jeśli nawet Kościoła nie usłucha, niech ci będzie jak poganin i celnik. Zaprawdę, powiadam wam: Wszystko, co zwiążecie na ziemi, będzie związane w niebie, a co rozwiążecie na ziemi, będzie rozwiązane w niebie.

Dalej, zaprawdę, powiadam wam: Jeśli dwóch z was na ziemi zgodnie o coś prosić będzie, to wszystko otrzymają od mojego Ojca, który jest w niebie. Bo gdzie są dwaj albo trzej zebrani w imię moje, tam jestem pośród nich”.

KALENDARIUM LITURGICZNE

Poniedziałek, 7 września

Wspomnienie bł. Ignacego Kłopotowskiego, prezbitera albo wspomnienie dowolne św. Melchiora Grodzieckiego, prezbitera i męczennika

Czytania mszalne: 1 Kor 5, 1–8; Ps 5, 5–7. 12; Łk 6, 6–11

Wtorek, 8 września

Święto narodzenia Najświętszej Maryi Panny

Czytania mszalne: Mi 5, 1–4a albo Rz 8, 28–30; Ps 13, 6; Mt 1, 1–16. 18–23

Środa, 9 września

Wspomnienie dowolne św. Piotra Klawera, prezbitera albo wspomnienie bł. Anieli Salawy, dziewicy

Czytania mszalne: 1 Kor 7, 25–31; Ps 45, 11–12. 14–17; Łk 6, 20–26

Czwartek, 10 września

Czytania mszalne: 1 Kor 8, 1b–7. 10–13; Ps 139, 1b–3. 13–14b. 23–24; Łk 6, 27–38

Piątek, 11 września

Czytania mszalne: 1 Kor 9, 16–19. 22–27; Ps 84, 3–6. 12; Łk 6, 39–42

Sobota, 12 września

Wspomnienie dowolne Najświętszego Imienia Maryi

Czytania mszalne: 1 Kor 10, 14–22; Ps 116, 12–13. 17–18; Łk 6, 43–49

foto: PAP/EPA/EPN/Vatican Media Handout

Z NAUCZANIA PAPIEŻA FRANCISZKA

DZIELMY SIĘ TYM, CO POSIADAMY

W obliczu pandemii i jej konsekwencji społecznych, wielu osobom grozi utrata nadziei. Pandemia uwypukliła bowiem i pogłębiła problemy społeczne, zwłaszcza nierówności. W dzisiejszym świecie, bardzo niewielu ludzi niezwykle bogatych posiada więcej, niż cała reszta ludzkości. Nierówności społeczne i degradacja środowiska naturalnego idą w parze i mają to samo źródło: grzech żądzy posiadania i panowania nad naszymi braćmi i siostrami, nad przyrodą i samym Bogiem. „Na początku Bóg powierzył ziemię i jej bogactwa wspólnemu zarządzaniu ludzkości, by miała o nią staranie”. Rzeczywiście, ziemia istniała wcześniej niż my i została dana przez Boga „całemu rodzajowi ludzkiemu” (KKK, 2402). I dlatego naszym obowiązkiem jest dopilnowanie, aby jej owoce dotarły do wszystkich, a nie tylko do niektórych. W celu zapewnienia, by to, co posiadamy, wносиło wartość do wspólnoty, „władza polityczna ma prawo i obowiązek – ze względu na dobro wspólne – regulować słuszne korzystanie z prawa własności” (KKK, 2406).

Pierwsze wspólnoty chrześcijańskie, które, podobnie jak my, przeżywały trudne czasy, świadome, że tworzą jedno serce i jedną duszę, wszystkie swoje dobra przekazywały do wspólnego użytku, dając świadectwo wylanej na nich obfitej łaski Chrystusa (por. Dz 4, 32–35). Oby wspólnoty chrześcijańskie XXI wieku odzyskały tę wrażliwość. Jeśli troszczymy się o dobra, które daje nam Stwórca, jeśli dzielimy się tym, co posiadamy, tak aby nikomu nie brakowało, to wówczas doprawdy możemy wzbudzić nadzieję na odrodzenie zdrowszego i bardziej sprawiedliwego świata.

Podczas audjencji generalnej, 26 sierpnia

DO POLAKÓW

Serdecznie pozdrawiam wszystkich Polaków. Drodzy bracia i siostry, dziś Kościół w Polsce obchodzi uroczystość Czarnej Madonny z Częstochowy. Nosząc w sercu żywe wspomnienie mojej wizyty w tym Sanktuarium, cztery lata temu, przy okazji Światowego Dnia Młodzieży, jednocześnie się dziś z tysiącami pielgrzymów, którzy gromadzą się tam razem z Episkopatem Polski, aby zawierzać siebie samych, rodziny, naród i całą ludzkość Jej matczynej opiece. Módlcie się do Najświętszej Matki, aby wstawiała się za nami wszystkimi, a zwłaszcza za tymi, którzy na różne sposoby cierpią z powodu pandemii, i niech przyniesie im pocieszenie. Proszę, módlcie się także za mną. Niech Bóg wam błogosławi!

Podczas audjencji generalnej, 26 sierpnia

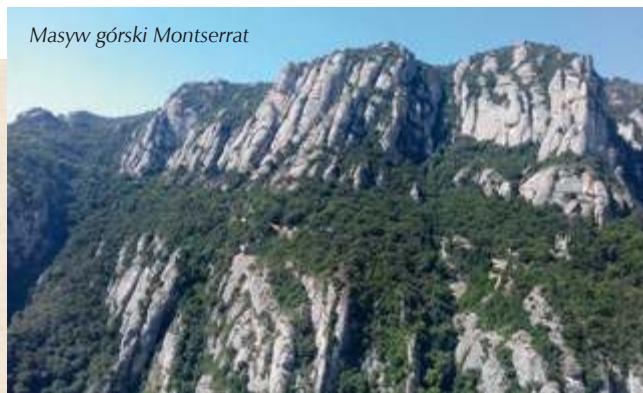
JUBILEUSZ ZIEMI

1 września, przypada Światowy Dzień Modlitw o Ochronę Świata Stworzonego. Od tego dnia do 4 października, będziemy obchodzić wraz z naszymi chrześcijańskimi braćmi z różnych Kościołów i tradycji, Jubileusz Ziemi dla uczczenia ustanowienia 50 lat temu Dnia Ziemi. Z zadowoleniem przyjmuję inicjatywy promowane w różnych częściach świata, a wśród nich dzisiejszy koncert w katedrze w Port-Louis, stolicy republiki Mauritius, gdzie niestety niedawno doszło do katastrofy ekologicznej.

Po modlitwie „Anioł Pański”, 30 sierpnia

Polska ze wswoją maryjnością nie jest wyjątkiem. W Europie znajdziemy też inne narody, które uznają Maryję za swoją Królową i Panią. Katalońskie sanktuarium Montserrat wykazuje wiele analogii do naszej Jasnej Góry.

Masyw górski Montserrat

Czarna Madonna z Montserrat

tekst i zdjęcia Erwin Jan Kozłowski

Katalonia to historyczna kraina na Półwyspie Iberyjskim, która pozostając od XV w. w granicach Królestwa Hiszpanii, ma obecnie statut regionu autonomicznego. Katalończycy, dziesięciomilionowy naród, podkreślają własnym językiem, kulturą i tradycją odrębność od reszty państwa. Stolica regionu najbardziej kojarzy się z klubem piłkarskim FC Barcelona. Spośród tamtejszych sanktuariów wyjątkowym miejscem kultu maryjnego jest Montserrat, położone 40 km na północ od katalońskiej stolicy.

Nazwą Montserrat określamy zarówno klasztor, jak też pasmo górskie, na któ-

Herb opactwa

rym wznosi się ośrodek kultu. Ów masyw górski, ciągnący się 10 km, jest zbudowany głównie z konglomeratów i zlepieńców powstałych przed 50-35 mln lat w niewielkim ówczesnym Morzu Katalońskim. Tutaj nasuwa się pierwsza geologiczna analogia. Przecież nasza Jura Krakowsko-Częstochowska była również niegdyś dnem morza, a dzisiaj jednym z jej szczytów jest Jasna Góra. Montserrat sięga jednak wyżej – do 1237 m n.p.m. (szczyt Sant Jeroni). Dzięki temu, jadąc do klasztoru, masyw wyrasta na naszych oczach już kilkanaście kilometrów, zanim zaczniemy się wspinać licznymi serpentynami po zboczach w stronę sanktuarium. Z daleka sprawia imponujące wrażenie, gdyż skały przez wieki ulegały silnej erozji i wieńczące je poszarpane szczyty nasuwają skojarzenie z zębami piły. Nazwę Montserrat tłumaczy się jako „postrzępioną górę” lub „przepiłowaną górę”.

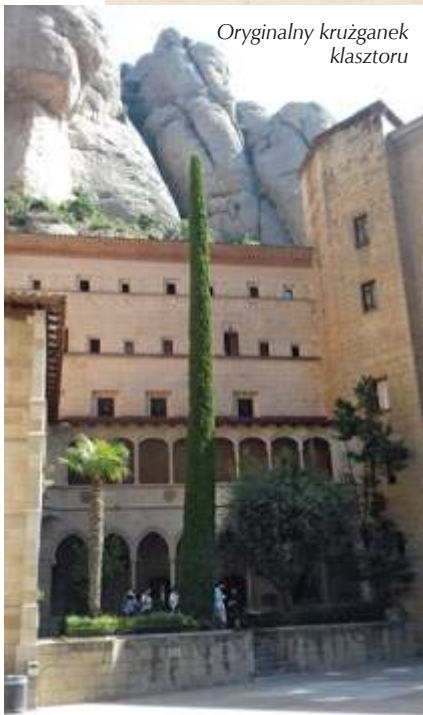
W tak malowniczej scenarii, mniej więcej na wysokości 700 m n.p.m., został założony na skalnej półce klasztor. Osiedlili się tu benedyktyni, na wzór Monte Cassino. Rozbudowali klasztor, ustanawiając opactwo, które w 2025 r. będzie obchodzić milenium istnienia. W jego herbie widzimy piłę przeznającą szczyt góry, co jest dosłownym odniesieniem do nazwy masywu. Dzisiaj do opactwa można wjechać drogą asfaltową, koleją zębatą lub kolejką linową albo dotrzeć, jak od wieków robili to pątnicy, jednym z czterech szlaków pieszych. Niestety, obecny klasztor jest prawie w całości, za wyjątkiem fragmentu XV-wiecznego krużganka, rekonstrukcją z XIX w. Katastrofą dla klasztoru były wojny napoleońskie, kiedy to Francuzi obrabowali, sprofanowali i zburzyli klasztor. Dzięki cudownej opiece Matki Bożej nad tym miejscem kult religijny przetrwał.

Kult Maryi związany jest z czczoną od wieków drewnianą figurką. Madonna zasiada na tronie i na kolanach trzyma Dzieciątka Jezus. Oboje mają korony na głowach. Maryja trzyma w ręku kulę ziemską na znak, że swą miłością obejmuje cały świat. Dzieciątko dzierży w dłoni sosnową szyszkę – symbol życia wiecznego. Obecnie cudowna figurka wyeksponowana jest wysoko w prezbiterium, ponad ołtarzem, na specjalnym balkonie. Umieszczono

ją za szkłem. Wierni mogą dostać się do niej osobnym wejściem z wewnętrznego dziedzińca, aby choć przez chwilę dotknąć kuli ziemskiej, którą trzyma Piękna Pani. Przez wycięty otwór w szybie każdy może to uczynić, zanosząc do Maryi swoje prośby. Spotkanie z Maryją odbywa się na oczach zgromadzonych w bazylice wiernych, którzy widzą w górze na balkonie pielgrzymów adorujących figurkę.

Katalończycy nazywają ją La Moreneta, czyli Czarnulka, co brzmi nieco poufale i nas Polaków może razić. Ale jednocześnie nasuwa kolejne podobieństwo do naszej Czarnej Madonny – zarówno obraz, jak i drewniana rzeźba poddane były działaniu dymu licznych świec i lampek, osadzających warstwę sadzy na wizerunkach. Ponadto Madonna z Montserrat miała być przez szereg lat ukryta w grocie (jedną ze ścieżek można dotrzeć do upamiętniającej ten fakt kaplicy) z obawy przed Maurami. Odnaleziona w 810 r., zapoczątkowała publiczny kult w tym miejscu i stała się celem pielgrzymek. Początki polskiego ośrodka pątniczego na Jasnej Górze są, co prawda, o pięć wieków późniejsze, ale powstanie naszego obrazu, tak jak katalońskiej rzeźby, tradycja przypisuje tej samej osobie: św. Łukaszowi. Na dodatek Morenetę na Półwyspie Iberyjski miał przywieźć sam św. Piotr.

Oryginalny krużganek klasztoru

Tak jak dla Polaków jasno-górska Czarna Madonna stała się ucieczką i symbolem narodowej tożsamości, zwłaszcza w okresie zniewolenia i powstań narodowych, tak dla Katalończyków tym samym była La Moreneta. Katalonia początkowo była samodzielnym hrabstwem, ale związała się na trwałe z Aragonią, a na-

La Monareta

stępnie została pozbawiona dawnych praw i odrębności. Dla większości Katalończyków stan zniewolenia, w jaki ostatecznie popadła ich ojczyzna w 1714 r., trwa już 300 lat. Przez cały ten okres klasztor benedyktynów opiekujących się Czarną Panią był centrum religijnym Katalonii, podtrzymującym ducha narodu i jego aspiracje.

To tutaj Ignacy z Loyoli, późniejszy założyciel Towarzystwa Jezusowego i święty Kościoła rzymskokatolickiego, przeżył swoją noc nawrócenia. Tutaj też wspomniany jest XIX-wieczny misjonarz Kuby, św. Antoni Maria Claret, spowiednik królowej

Izabelli II i kaznodzieja Katalonii. Sanktuarium na tle innych hiszpańskich ośrodków zajmowało czołową rolę i gościło pielgrzymujących doń władców: Izabellę Kastylijską w XV w. czy też cesarza Karola V Habsburga, jej wnuka.

Leon XII ogłosił Matkę Bożą z góry Montserrat Patronką Katalonii. Nieprzypadkowo akt papieski ogłoszony został nie w święto Narodzin Matki Bożej, czyli 8 września, ale trzy dni później, 11 września 1881 r. Data ta ma wymiar symboliczny, gdyż tego dnia jest obchodzone święto narodowe Katalonii. Upamiętnia ono największą klęskę Katalończyków, czyli zdobycie Barcelony przez wojska króla Filipa V, który bezwzględnie podporządkował ten kraj Hiszpanii. Tym sposobem podkreślił się narodowy, kataloński charakter sanktuarium. I to jest kolejne podobieństwo do polskiej Częstochowy, gdzie wizerunek Czarnej Madonny został ukoronowany papieskimi koronami 8 września 1717 r.

Narodowy charakter katalońskiego sanktuarium być źródłem problemów w kolejnych trudnych okresach, jakimi była wojna domowa w Hiszpanii (1936-1939) oraz późniejszy czas rządów frankistowskich. Chociaż sam gen. Franco reprezentował siły prokatolickie, to jednocześnie zwalczał wszelkie oznaki katalońskiego nacjonalizmu. Montserrat i La Moreneta sprawdziły się jako duchowe serce narodu, jak królująca na Jasnej Górze Czarna Madonna w okresie komunistycznej indoktrynacji. Siostrzane pokrewieństwo obu sanktuariów odnajdujemy na jednej z dekoracji na ścianie wewnętrznego dziedzińca, w którego krużgankach ustawia się kolejka do spotkania z katalońską Czarnulką. Widzimy tu wypisane nazwy innych maryjnych sanktuariów na całym świecie. Wśród nich widnieje też Częstochowa (zapisano: Czenstochowa).

Grażyna Rybak

GDY UKĄSI ŻMIJA

Dziecko biegające po łąkach i lasach może doznać ukąszenia przez żmiję zygzakowatą (*Vipera berus*), jedyny jadowity gatunek w naszym kraju. Wbrew temu, co pokazują filmy przygodowe, ratunkiem nie jest wysysanie jadu. Może ono zmniejszyć ilość jadu o 50-90 proc., ale zwiększa też ryzyko zakażenia u pokąsanego – i ratującego, zwłaszcza przy zranieniach jamy ustnej. Główną zasadą pierwszej pomocy jest zadbanie o bezpieczeństwo ratownika, aby mógł skutecznie pomóc. Nacinanie skóry i wyciskanie jadu może przyspieszyć przedostanie się toksyn do krwi, bo ból przyspiesza krążenie.

Objawy każące podejrzewać ukąszenie dziecka przez żmiję to nagły ból i zaczerwienienie. W miejscu ukąszenia widoczne są dwa symetryczne ślady po zębach jadowych, oddalone od siebie o około 1 cm. Tuż po ukąszeniu narasta ból, obrzęk i zasinienie. Co należy robić?

Natychmiast wezwij zespół ratownictwa medycznego (ZRM) i przekaz informacje dotyczące miejsca zdarzenia i podejrzenie ukąszenia przez żmiję. Ogólnoustrojowe objawy zatrucia jadem żmii – stan zagrożenia życia – mogą wystąpić 7-20 minut po zdarzeniu, a maksymalne stężenie jadu we krwi po 0,5-4 godz.

Ostrożnie sprawdź teren, mimo że najczęściej żmija natychmiast ucieka i ponowne pokąsania są rzadkie, ale warto być czujnym.

Unieruchom pokąsanego, aby zwolnić wchłanianie jadu, a ukąszoną kończynę ustaw poniżej poziomu serca. Nie zaleca się okładania miejsca ukąszenia lodem.

Rozmawiaj z poszkodowanym, by ograniczyć jego niepo-

kój, który przez szybszą pracę serca mógłby przyspieszyć wchłanianie jadu.

Oceniaj stan dziecka: tętno, skórę, oddechy. Informuj ZRM o szybkiej akcji serca, bąblach pokrzywkowych, trudnościach w oddychaniu – to pierwsze ob-

jawy reakcji ogólnej! Pozycja półsiedząca ułatwia oddychanie. Obecnie nie zaleca się zakładania opasek uciskowych powyżej ukąszenia, bo mogą one wywołać martwicę kończyny. Opaskę zaleca się tylko wtedy, gdy transport do szpitala zajmuje ponad 30 minut. Trzeba wtedy okresowo kontrolować, czy kończyna nie blednie z niedokrwienia.

Tylko ZRM może ochronić przed wstrząsem anafilaktycznym, który zagraża życiu – poprzez natychmiastowe podanie domięśniowo adrenaliny i założenie kaniuli dożylną do podawania płynów. Wtedy dopiero bezpieczny jest transport do szpitala, gdzie ukąszony otrzyma antytoksynę przeciw jadowi żmii. Preparat należy podać jak najszybciej, w przypadku dzieci nawet przy wystąpieniu łagodnych objawów, gdyż dziecko dostaje względnie dużo jadu w przeliczeniu na masę ciała. Antytoksynę produkuje się przez immunizację koni jadem żmii, dlatego zawiera ona białko końskie, które także może wywołać reakcję alergiczną. Dlatego lekarze zawsze indywidualnie rozważają wskazania i przeciwwskazania do podania antytoksyny.

Jad może wywołać skążę krwotoczną, hemolizę krwi, przez co doprowadza do uszkodzenia nerek. Zatrucia jadem wystąpią tylko w ok. 10-30 proc. przypadków, a śmierć dotyczy mniej niż 1 proc. pokąsanych. Każdy ukąszony wymaga obserwacji w szpitalu co najmniej przez 24 godziny, zwłaszcza że u dzieci wstrząs może wystąpić nawet 16 godzin po ukąszeniu mimo braku objawów miejscowych.

Autorka jest lekarzem pediatrą

Grecki, stalowowolski, grodzisko-mazowiecki

dr hab. Tomasz Korpysz

Po odcinkach, w których przywoływałem przykłady przymiotników od nazw miejscowych, które są dla dzisiejszych odbiorców zaskakujące, ale mają uzasadnienie historyczne, warto przypomnieć ogólne współcześnie obowiązujące zasady regularnego tworzenia takich wyrazów pochodnych. Zanim jednak do tego przejdę, muszę napisać jeszcze przynajmniej o jednej grupie trudniejszej i mniej typowej.

Spójrzmy na kilka przymiotników odnoszących się do państw i mających ogólne znaczenie „pochodzący z X, związany z X” typu: *francuski, grecki, gruziński* czy *szwedzki*. Odpowiednie nazwy państw to: *Francja, Grecja, Gruzja i Szwecja*, zatem oczekiwanymi, regularnymi przymiotnikami od nich utworzonymi byłyby formy typu **francjański* /**francjowski*, **grecjański* /**grecjowski*, **gruzjański* /**gruzjowski* i **szwecjański* /**szwecjowski*. Tymczasem zgodne z normą, powszechnie używane są przecież zupełnie inne wyrazy pochodne. Tłumaczy się to tym, że podstawą derywatów są w tym przypadku nie nazwy państw, ale nazwy ich mieszkańców: *Francuz – francuski, Grek – grecki, Gruzin – gruziński* i *Szwed – szwedzki*.

Dotychczas w ogóle nie pisałem o nazwach wieloczłonowych jako podstawach do tworzenia przymiotników. A przecież wśród nazw geograficznych niemało jest zwłaszcza połączeń dwuwyrazowych. Może się więc pojawić uzasadnione pytanie o to, jakie są w tym przypadku zasady. Czy przymiotnik złożony zawiera oba człony takiej nazwy złożonej, czy też tworzy się go jedynie od jednego z jej elementów (a jeśli tak, to od którego)? Jak się okazuje, częściowo jest to zależne od tego, jakie części mowy i w jakiej kolejności składają się na daną nazwę, ale ważną rolę odgrywają też czynniki historyczne i zwyczajowe.

Jeśli chodzi o najliczniejsze nazwy złożone z przymiotnika i rzeczownika (w tej właśnie kolejności), to co do zasady utworzony od nich przymiotnik także jest złożony: zawiera oba elementy w wyściowym porządku oraz cząstkę je łączącą i – rzecz jasna – odpowiedni przyrostek. Oto kilka typowych przykładów: *Jelenia Góra – jeleniogórski*, *Nowa Ruda – noworudzki*, *Nowy Targ – nowotarski*, *Stalowa Wola – stalowowolski*, *Stare Babice – starobabicki*, *Zielona Góra – zielonogórski*. Rzecz jasna, nawet od takiej reguły są wyjątki, np. *Książę Pole – książęski*.

Inaczej jest w przypadku znacznie rzadszych nazw złożonych z dwóch przymiotników: najczęściej przymiotnik pochodny tworzony jest jedynie od pierwszego członu, np.: *Biała Piska, Biała Rawska* czy *Biała Szlachecka* – bialski, *Czarna Białostocka* – czarniański. Nie jest to jednak zasada w pełni regularna: chociażby od nazwy *Wysokie Mazowieckie* tworzy się przymiotnik złożony *wysokomazowiecki*. Niekiedy spotykane są obie formy, np. od nazwy *Biała Podlaska*: *bialski* i *bialskopodlaski*.

W przypadku nazw dwuelementowych, w których pierwszy jest rzeczownik, a drugi przymiotnik, najczęściej przymiotnik pochodny tworzy się jedynie od członu rzeczownikowego, np.: *Kamień Pomorski – kamieniecki*, *Kazimierz Dolny – kazimierski*, *Krosno Odrzańskie – krosnieński*, *Ostrowiec Świętokrzyski – ostrowiecki*, *Sępólno Krajeńskie – sępoleński*, *Ustronie Morskie – ustronieński*. Istnieje jednak grupa takich nazw, o których tworzy się przymiotnik złożony, w którym element rzeczownikowy oddzielony jest od elementu przymiotnikowego łącznikiem, np.: *Grodzisk Mazowiecki – grodzisko-mazowiecki*, *Ostrów Wielkopolski – ostrowsko-wielkopolski*, *Tomaszów Mazowiecki – tomaszowsko-mazowiecki*. Ze względów praktycznych (takie formy są niewygodne w użyciu) coraz częściej są one zastępowane przymiotnikami prostymi, odpowiednio: *grodziski, ostrowski* i *tomaszowski*.

ZUS ponownie rozpatrzy wnioski

Edyta Pisarczyk-Kulon

Po 20 września 2020 roku ZUS ponownie rozpatrzy wnio-

ski o zwolnienie ze składek za okres marzec – maj 2020 roku. Chodzi o przedsiębiorców, którzy złożyli wnioski w terminie, czyli do 30 czerwca 2020 roku, a mimo to ZUS odmówił zwolnienia z opłacania składek.

Zgodnie z ustawą z 24 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o delegowaniu pracowników w ramach świadczenia usług oraz niektórych innych ustaw, która w tym zakresie wejdzie w życie 20.09.2020 r., zwalnia się z obowiązku opłacania należnych składek wykazanych w deklaracji rozliczeniowej za marzec, kwiecień i maj 2020 r., także wówczas, gdy składki te zosta-

ły opłacone lub na poczet tych składek ZUS zaliczył z urzędu nienależnie opłacone składki.

Ponowne rozpatrzenie wniosków dotyczy płatników, którzy na wskazany dzień zgłosili do ubezpieczeń społecznych poniżej 10 ubezpieczonych, będą mogli uzyskać umorzenie w wysokości 100 procent składek należnych oraz zgłosili do ubezpieczeń społecznych od 10 do 49 ubezpieczonych, będą mogli uzyskać umorzenie w wysokości 50 procent składek należnych.

Opłacone składki lub zaliczone z urzędu nienależnie opłacone składki ZUS rozliczy samodzielnie. Jeżeli w związku z umorzeniem składek powstanie nadpłata, to zostanie ona zaliczona na poczet przyszłych składek lub będzie podlegać zwrotowi na wniosek płatnika. O zwrot nadpłaty będzie można wystąpić do ZUS po ustale-

niu wysokości umorzenia tj. po 20.09.2020 r. Jeżeli płatnik składek nie złoży wniosku o zwrot środków, ZUS nadpłatę zaliczy na poczet składek bieżących.

Zwolnieniu z obowiązku opłacenia, podlegają należne składki wykazane w deklaracji rozliczeniowej za marzec, kwiecień i maj 2020 roku znane na dzień ponownego rozpatrzenia wniosku o zwolnienie z opłacenia składek.

Składki na ubezpieczenia społeczne za styczeń – grudzień 2020 roku wynoszą miesięcznie 1431,48 zł, a bez składek na dobrowolne ubezpieczenie chorobowe 1354,64 zł. Kwoty te opłacają samozatrudnieni, którzy nie są uprawnieni do ulg i opłacają składki na ubezpieczenia społeczne od podstawy nie niższej niż 60 procent prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego.

Składki na ubezpieczenia społeczne za styczeń – grudzień 2020 roku wynoszą miesięcznie 609,14 zł, a bez składek na dobrowolne ubezpieczenie chorobowe 590,03 zł. W tej wysokości mają obowiązek opłacać składki samozatrudnieni na ubezpieczenia społeczne od preferencyjnej podstawy nie niższej niż 30 procent kwoty minimalnego wynagrodzenia.

Dla wszystkich samozatrudnionych składka na ubezpieczenie zdrowotne w 2020 roku wynosi 362,34 zł.

Od 1 stycznia 2020 r. minimalne wynagrodzenie za pracę wynosi 2600,00 zł. Roczna podstawa wymiaru na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w 2020 roku może wynosić maksymalnie 156810,00 zł. Miesięczna podstawa wymiaru składek na dobrowolne ubezpieczenie chorobowe nie może przekroczyć miesięcznie 13067,50 zł.

Autorka jest radcą prawnym

Fot. PAP/Tytus Zmijewski

PIŁKARSKIE ZAKRĘTY

Mariusz Jankowski

Koniec wakacji był dla kibiców piłki nożnej wyjątkowo ciekawy i gorący za sprawą jednego człowieka. Nazywa się Messi. Leo Messi. Piłkarz wybitny. Ktoś, kto w ostatniej dekadzie nieustannie był na ustach ludzi związanych z futbolem. I właśnie on, tuż przed finiszem kariery, znalazł się na wyjątkowo ostrym zakręcie. Trzeba pamiętać, że zaczął w niego wchodzić już kilka miesięcy temu, bo w Barcelonie problemy piętrzą się od dawna. To, co stało się w połowie sierpnia, zszokowało jednak piłkarski świat. Właśnie od bolesnej klęski z Bayernem w Lidze Mistrzów Argentyńczyk nie mógł się pozbierać. Tamta porażka była kropłą, która przelała czarę goryczy. Messi w tak trudnej sytuacji nie był chyba nigdy w życiu. I mam wrażenie, iż będzie mu niezwykle trudno wyjść z tych turbulencji obronną ręką, bez względu na to gdzie i jak długo będzie jeszcze grał w piłkę. Jest on geniuszem futbolu, ale znalazł się w sytuacji wyjątkowej. Być może świetna postawa na boisku wystarczy, by znów stanął na nogi, ale czy znów będzie w stanie zachwycać? Dziś chyba nikt nie może być tego pewny.

W zupełnie innym nastroju wyjechał na zasłużone wakacje Robert Lewandowski. Triumf jego klubu w Lidze Mistrzów oznacza, że kapitan reprezentacji Polski osiągnął kolejny ważny cel. On na szczęście nie musi radzić sobie z wychodzeniem z zakrętów. Znów pokazał, że w historii polskiej piłki nożnej zajmuje miejsce wyjątkowe. Robert jest kimś, kto nieustannie stawia sobie nowe wyzwania i potrafi im sprostać. Jestem przekonany, iż Lewandowski nie powiedział jeszcze ostatniego słowa. Z kapitana biało-czerwonych niezmiennie możemy być dumni. Za to za nasze ligowe kluby kolejny raz musimy się wstydzić. Najbardziej niestety za mistrza Polski. Nie miałem złudzeń, nie spodziewałem się, że Legia awansuje do fazy grupowej Ligi Mistrzów. Nie mogę jednak pojąć jak warszawski klub mógł pożegnać się z rozgrywkami w taki sposób. Na Łazienkowską przyjechała Omonia Nikozja. Bardzo przeciętny klub. I jakby tego było mało, ta przeciętna cypryjska drużyna nie musiała robić wiele, by Legię ograć. Zagrała przyzwicie, na miarę swoich średnich możliwości. I co? Wystarczyło. Jak to wytłumaczyć? Nie wiem. Nie umiem, nie potrafię. Za to znów jest mi wstyd. Klubowa piłka niezmiennie wyjść z zakrętu nie potrafi. A za plecami Polski w rankingu UEFA jest... Liechtenstein, czyli kraj wielkości Malborka, kraj, w którym profesjonalnych rozgrywek po prostu nie ma. Nic dodać nic ująć.

Author jest dziennikarzem TVP

Wymarzony prezent

Ostatni dzień 96. Mistrzostw Polski w lekkiej atletyce obfitował w niespodzianki. W biegu na 800 m pierwszy na metę dotarł Krzysztof Różnicki. Pierwszy w karierze seniorski tytuł mistrza Polski to wymarzony prezent na siedemnaste urodziny, które zawodnik świętował dzień wcześniej.

Bez poparcia?

Nowe stowarzyszenie, które będzie reprezentowało tenisistów, stworzyli Novak Djokovic i Vasek Pospisil. Organizacja pod nazwą Professional Tennis Players Association (PTPA) ma być niezależna od istniejącej ATP. Nowej inicjatywy nie popiera część tenisistów, w tym Roger Federer i Rafael Nadal.

Fot. PAP/EPA/Jason Stransky

Krok do dziewięćdziesiątki

Lewis Hamilton umocnił się na pozycji lidera F1, wygrywając piątą z siedmiu rund rozegranych w tym sezonie. Triumf na torze o Grand Prix Belgii to 89. zwycięstwo w karierze Brytyjczyka.

Fot. PAP/EPA/John Thys / Pool

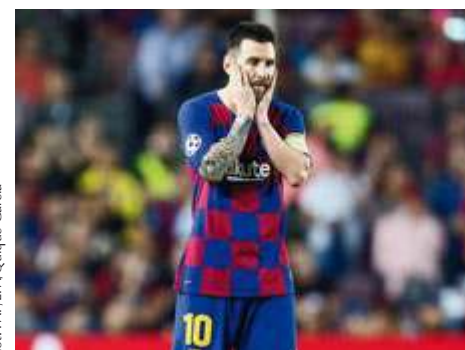
Fot. PAP/EPA/Sebastian Nogier

Po drugim etapie

Francuz Julian Alaphilippe zwyciężył na drugim odcinku kolarskiego wyścigu Tour de France, ze startem i metą w Nicei. Drugie miejsce na podium zdobył Marc Hirschi, a trzecie Adam Yates. Polak Michał Kwiatkowski uplasował się na 38. pozycji. Kolarze pokonali 186 km.

Nadal w klubie

Władze hiszpańskiej La Ligi wydały komunikat przypominający, że kontrakt Lionela Messiego nadal obowiązuje. Jak twierdzą pełnomocnicy Argentyńczyka, nie musi się on stawiać się na treningi, a jego umowa z klubem wygasła. Władze La Ligi argumentują, że zawodnik opuści klub, gdy nowy pracodawca wpłaci kwotę wynikającą z klauzuli zwolnienia – 700 mln euro.

Fot. PAP/EPA/Quique Garcia

CENNE ZIELSKO

Barbara Wiśniowska

Dawno, dawno temu... a może całkiem niedawno, tuż przed moim ślubem, przyjaciółka zapytała, co chciałabym dostać w prezencie. „Książkę kucharską, bo nie umiem gotować” – odparłam. „Nie ma mowy! To nie ty masz gotować, tylko mąż!” – w powietrzu zapachniało feminizmem.

Zbyt późno pomyślałam, że wszystko jedno, kto gotuje, książka i tak by się przydała. Byliśmy bardzo młodzi, żadne z nas nie umiało gotować.

Dziś mam już tych książek trzy pełne półki, z gazet wycinam przepisy i wkładam do segregatora. Największe cuda zaznaczam sobie zakładkami, ale i tak tam nie zaglądam. Najbardziej interesujące propozycje zapisuję mi się w głowie podczas przeglądania nowych książek i gazet, nie dają o sobie

zapomnieć i raz po raz pukają do drzwi pamięci.

Zanim zobaczyłam przepis na pesto z marchwianej naci, tylko mnie irytowało, że młoda marchew jest sprzedawana z jakimś niepotrzebnym zielskiem. Tymczasem te listki okazują się wielkim skarbem. Uwielbiam pesto z bazylii, więc ucieszyłam się, że mogę przygotować sama tańszą wersję, bez konserwantów. Kiedy u rodziców spostrzegłam dużą grządkę marchewki, zapamiętany przepis upomniał się o wykonanie go.

Nać marchwi jest cenniejsza niż korzeń! Zawiera więcej witamin C, K, chlorofilu, a ponadto żelazo, wapń, potas, magnez, przeciwutleniacze, karotenoidy i związki fenolowe. W medycynie ludowej była stosowana na rany, choroby jamy ustnej,

fot. Barbara Wiśniowska

PESTO Z NACI MARCHEWKI

Składniki:

1 szklanka naci młodej marchwi ■ 2 ząbki czosnku
■ ¼ szklanki łuskanych nasion słonecznika ■ 2 łyżki oliwy
■ 4 łyżki soku z cytryny ■ ¼ szklanki tartego parmezanu ■
1 łyżeczka imbiru ■ sól (opcjonalnie)

Sposób przygotowania:

Nać myjemy i kroimy na małe kawałki. Czosnek rogniatamy nożem. Wszystkie składniki miksujemy w blenderze. Pesto możemy dodawać do kanapek, ryżu, mięsa, makaronu i pizzy. Przechowuje się je w lodówce przez dwa dni.

dziaseł, jako środek odtruwający i odświeżający oddech. Dziś wiemy, że popra-

wia wzrok, krążenie krwi, ciśnienie i odporność.

KRZYŻÓWKA Z HASŁEM Siostry Honoraty

POZIOMO

- 1 A – mały nietoperz
- 1 G – ciekłe tłuszcze
- 2 E – Stanisław, pisarz
- 3 A – czeskie auto
- 3 G – biblijna wioska
- 6 A – drapieżne ptaki
- 6 H – ażurowy materiał
- 8 C – tajny schowek
- 9 A – szczątki faraona
- 9 G – pojazd drogowy
- 10 E – gazeta Urbana
- 11 A – spina mury
- 11 G – ewolucja narciarska

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											
11											

PIONOWO

- A 1 – branża usługowa
- C 1 – korek beczki
- C 8 – cecha potrawy
- D 3 – święto plonów
- E 1 – zaprawa bryndzy
- E 8 – uszkodzenie ciała
- F 4 – portugalskie wyspy
- G 1 – zły znak
- G 8 – port nad Wołgą
- H 3 – droga duchowa
- I 1 – gaz palny
- I 8 – ptak morski
- K 1 – tytuł honorowy

**Hasło do odczytania
w zaznaczonym wierszu**

--	--	--	--	--	--	--	--

Rozwiązania prosimy nadsyłać
do 18 września na adres redakcji „Idziemy”.
Wylosowanych autorów poprawnych odpowiedzi
nagrodzimy książkami

TVP 1

04.40 Klan (3646) – telenowela TVP;
05.05 Klan (3647) – telenowela TVP;
05.30 Klan (3648) – telenowela TVP;
06.00 Słownik polsko@polski – talk show prof. Jana Miodka; **06.25** wojsko – polskie.pl – reportaż; **06.55** Słowo na niedzielę – Dług bez terminu spłaty; **07.00** Kalkuta Matki Teresy – film dokumentalny; **08.00** Tydzień; **08.30** Zakochaj się w Polsce; **09.05** Prywatne życie zwierząt: Maczo w zwierzęcej skórze; **09.35** Las bliżej nas; **10.05** Między ziemią a niebem; **11.00** Święto Dziękczynienia za Plony – Jasna Góra 2020; **13.45** Natura w Jedynce – Cudowny świat przyrody; **14.15** Z pamięci – felieton; **14.25** Weterynarz z sercem; **14.55** Postaw na milion – teleturniej; **15.55** Komisarz Alex (163): Nieczysta gra – serial kryminalny TVP; **17.00** Teleexpress; **17.15** Pogoda; **17.30** Ojciec Mateusz (302): Gość w domu – serial kryminalny TVP; **18.30** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **19.25** Sport
19.30 Wiadomości
20.00 Pogoda
20.05 57. KFPP w Opolu – Majewska & Korcz okragle 45
20.50 57. KFPP w Opolu – Premiery
22.30 57. KFPP w Opolu – Czysta jak ta – muzyka Romualda Lipki
00.20 Ondine – film obyczajowy, USA/Irlandia 2009, reż.: Neil Jordan, wyk.: Colin Farrell, Alicja Bachle-da-Curuś, Alison Barry, Stephen Rea
02.15 Zanim się rozstaniemy – film obyczajowy, USA 2014, wyk.: Chris Evans, Alice Eve, Emma Fitzpatrick, Mark Kassen, Daniel Spink, Fenton Lawless
03.55 Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny
04.40 Z pamięci – Janusz Odrowąż – Pieniążek; felieton
04.45 Zakończenie dnia

TVP 2

05.15 Barwy szczęścia (2276) – serial obyczajowy TVP; **05.50** Barwy szczęścia (2277) – serial obyczajowy TVP;
06.20 Barwy szczęścia (2278) – serial obyczajowy TVP; **06.55** Dla niesłyszących – M jak miłość (1521) – serial TVP; **07.40** Spiszmy się jak na rolników przysłało!; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym Pogoda; **11.05** Spiszmy się jak na rolników przysłało!; **11.15** Smaki świata po polsku; **11.40** Gwiazdy w południe – Major Dundee – western, USA 1965, reż.: Sam Peckinpah, wyk.: Charlton Heston, Richard Harris, James Coburn, Senta Berger, Mario Adorf; **14.00** Familiada – teleturniej; **14.35** Koło fortuny – teleturniej; **15.15** Szansa na sukces. Eurowizja Junior 2020; **16.20** Przyjaciele na zawsze – program rozrywkowy; **17.05** Jutro należy do nas (2) – serial, Francja 2017; **18.00** Panorama; **18.20** Pogoda; **18.30** Na dobre i na złe (778): Nowa szansa – serial TVP; **19.25** Na sygnale (269)
20.00 Pojedynek na pustyni – thriller, USA 2014, reż.: Jean-Baptiste Leonetti, wyk.: Michael Douglas, Jeremy Irvine, Ronny Cox, Hanna Mangan Lawrence
21.40 Kino bez granic – Na zakręcie – film fabularny, USA 2019, reż.: Karzan Kader, wyk.: Toby Sebastian, John Travolta
23.10 Lekkoatletyka – XI Memoriał Kamili Skolimowskiej – Chorzów
23.50 Osaczeni – film sensacyjny, USA 1999, reż.: Jon Amiel, wyk.: Sean Connery, Catherine Zeta Jones
01.50 Warszawa – film obyczajowy, Polska 2003, reż.: Dariusz Gajewski, wyk.: Łukasz Garlicki, Dominika Ostalowska, Lech Mackiewicz
03.45 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.55 Powitanie: Poranek; **05.59** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i świata – w tym: Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów na temat sytuacji politycznej, społecznej; **06.21** Pogoda Info; **06.29** Serwis Info Poranek; **06.52** Pogoda Info; **06.59** Serwis Info Poranek; **07.21** Pogoda Info; **07.29** Serwis Info Poranek; **07.52** Pogoda Info; **07.59** Serwis Info Poranek; **08.22** Pogoda Info; **08.30** W Kontrze; **09.15** Serwis Info Poranek; **09.50** Wronicza 17; **10.59** Serwis Info Dzień weekend; **11.22** Pogoda Info; **11.29** Serwis Info Dzień weekend; **11.50** Salon dziennikarski; **12.30** Serwis Info Dzień weekend; **13.29** Serwis Info Dzień weekend; **13.59** Serwis Info Dzień weekend; **14.29** Serwis Info Dzień weekend; **14.52** Pogoda Info; **15.00** Debata Senior; **15.45** Okiem wiary; **16.15** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** Dla niesłyszących: Teleexpress na deser; **18.00** Panorama; **18.18** Serwis Info Wieczór weekend; **18.30** Studio Zachód; **19.00** Głębia ostrości; **19.25** Serwis Info Wieczór weekend
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 W pełnym świetle
21.30 Serwis Info Wieczór weekend
21.43 Spiszmy się jak na rolników przysłało
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór weekend
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 Info Wieczór
23.55 Serwis Info Wieczór weekend
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.59 Pogoda Info
01.10 Wronicza 17
02.13 Minęła 20
03.00 Serwis dla Polonii
04.03 Pogoda Info
04.07 Reportaż TVP Info
04.20 Filmy Dokumentalne TVP Info
05.13 Agrobiznes
05.30 Zakończenie dnia

TV TRWAM

06.00 Mojżesz – 10 przykazań; **06.50** Savionalia; **07.40** Ocali od zapomnienia; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Świat w obrazach; **08.00** Słowo Życia; **08.05** Polski Punkt Widzenia; **08.25** Święty na każdy dzień; **08.30** Z Parlamentu Europejskiego; **09.00** 100 cudownych miejsc na świecie; **09.10** Spotkanie z M. Buczek; **09.15** Katecheza bpa Antoniego Długosza; **09.30** Msza Święta z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej Częstochowskiej na Jasnej Górze; **10.35** Niedziela; **10.40** Cuda Jezusa; **11.30** Przyjaciele i bohaterowie; **12.00** Anioł Pański; **12.20** Wieś – to też Polska; **13.30** Papież Polak do Rodaków; **14.00** Exsodus; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Koncert życzeń; **17.00** Zostań Żołnierzem RP; **17.15** Święty na każdy dzień; **17.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **17.30** Okiem kamery; **17.55** Karta z kalendarza; **18.00** Anioł Pański; **18.05** Informacje dnia; **18.15** Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Opowieści biblijne historie animowane z Nowego Testamentu
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec – audycja modlitewna
20.50 Śladami historii
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Retrospekcja
21.45 Sanktuarium Matki Bożej w La Salette
22.40 Od Oceanu do Oceanu z Ikona Częstochowską przez świat w obronie życia
23.00 Jak my to widzimy
23.30 Tam, gdzie Bóg płacze
00.00 Programy powtórkowe

Film fabularny NA ZAKRĘCIE

TVP 2 – 21.40

Sam Munroe (John Travolta), dawny mistrz wyścigów samochodowych, zmagają się z codziennymi problemami. Kiedyś rewelacyjny kierowca, teraz ledwo wiążący koniec z końcem właściciel firmy. Kiedy puchary przykrył kurz, rodzinną tradycję kontynuuje jego syn – Cam (znany z „Gry o tron”) Toby Sebastian). Czy Sam jest w stanie zaakceptować to, że jego syn przestał liczyć się z jego zdaniem i żyje po swojemu? Co zrobi, kiedy zobaczy, że chłopak zbliży się do jego odwiecznego wroga?

TVN

04.55 Uwaga! – program interwencyjno-śledczy; **05.15** Mango – Telezakupy; **07.25** Nowa Maja w ogrodzie; **07.55** Akademia ogrodnika; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.30** Co za tydzień; **12.10** Kamperem przez świat; **13.10** Ant-Man – film przygodowy, USA 2015, reż.: Peyton Reed, wyk.: Paul Rudd, Michael Douglas, Corey Stoll; **15.45** Harry Potter i kamień filozoficzny – film przygodowy, USA/Wielka Brytania 2001, reż.: Chris Columbus, wyk.: Daniel Radcliffe, Rupert Grint, Emma Watson, Richard Harris, Maggie Smith; **19.00** Fakty; **19.25** Sport; **19.35** Pogoda; **19.45** Uwaga!; **20.00** MasterChef; **21.30** Usta Usta; **22.30** Kryjówka – film sensacyjny, USA/RPA/Japonia 2012, reż.: Daniel Espinosa, wyk.: Denzel Washington, Ryan Reynolds, Vera Farmiga, Brendan Gleeson, Sam Shepard, Ruben Blades, Robert Patrick; **00.55** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **01.55** Uwaga! – program interwencyjno-śledczy; **02.15** NOC Magii

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.00** Chariz – animacja, USA 1991, reż.: Chris Buck, Lima Kevin; **09.50** Dzwonnik z Notre Dame – USA 1996, reż.: Gary Trousdale; **11.45** Rybki z ferajny – USA 2004, reż.: Bibi Bergeron, Vichy Jenson; **13.40** Ninja Warrior Polska – Polska 2020, reż.: Jan Beerend Kepinski, Joanna Sikora; **15.40** Twoja Twarz Brzmi Znamo; **17.40** Nasz Nowy Dom; **18.50** Wydarzenia; **19.20** Sport; **19.25** Pogoda; **19.30** Państwo w Państwie; **20.00** Kabaretowa Moc Przebojów – Wracamy; **22.10** Love Island. Wyspa Miłości; **23.10** Udając gliniarzy – USA 2014, reż.: Greenfield Luke, wyk.: Andy Garcia, D'Arcy James, Dobrev Nina, Johnson Jake, Riggall Rob., Wayans Jr. Damon, Justin Miller; **01.30** Wujaszek Eddie – USA 2015, reż.: Jackie Earle Haley, wyk.: Christopher Abbott, Dan Stevens, Jackie Earle Haley, John Travolta, Michael Pitt; **03.15** Tajemnice Iosu; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.10 Przysięga (248); **06.00** Elif (807) – serial, Turcja 2017; **06.50** Spisz się rolnik; **07.00** **Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze**; **07.30** Okiem Wiary; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Spiszmy się jak na rolników przystało!; **08.45** Korona królów (380) – telenowela historyczna TVP; **09.20** Ta jedyna (56) – serial obyczajowy, Portugalia 2015; **09.45** Ta jedyna (57); **10.15** Komisarz Alex (147); **11.05** Ojciec Mateusz (130); **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** To się opta; **12.55** Natura w Jedynce; **13.20** Natura w Jedynce; **14.00** Elif (808) – serial, Turcja 2017; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (249); **17.00** Telexpress; **17.20** Pogoda; **17.25** Jaka to melodia?; **18.00** Klan (3649); **18.30** Korona królów (381); **18.55** Jeden z dziesięciu; **19.25** Sport
19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM! – magazyn interwencyjno-sledczy
20.30 Piłka nożna – Liga Narodów: Bośnia i Hercegowina – Polska (studio)
20.35 Piłka nożna – Liga Narodów: Bośnia i Hercegowina – Polska
22.55 Świat bez fikcji – Sprawiedliwość – film dokumentalny, Polska 2019, reż.: Mariusz Piliś
23.55 Warto rozmawiać
01.00 Królowie życia – Francja/Kanada/Wielka Brytania 2000, reż.: Michael Winterbottom, wyk.: Wes Bentley, Mila Jovovich, Nastassja Kinski
03.05 Koszmar minionego lata – USA 1997, reż.: Jim Gillespie, wyk.: Jennifer Love Hewitt, Ryan Phillippe
04.50 Zakończenie dnia

TVP 2

04.55 Cafe piosenka – talk-show; **05.25** Cafe piosenka; talk-show; **05.55** Doktor z alpejskiej wioski – nowy rozdział (104): Dwie matki, część 2 – serial, Niemcy 2008; **06.45** Coś dla Ciebie; **07.10** Spiszmy się jak na rolników przystało!; **07.20** Familiada – teleturniej; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama i Pogoda; **11.15** Spiszmy się jak na rolników przystało!; **11.25** Rodzinka.pl (233): Przeszłości nie zmienisz – serial komediowy TVP; **11.55** Barwy szczęścia (2278) – serial obyczajowy TVP; **12.25** Koło fortuny – teleturniej; **13.05** Va Banque – teleturniej; **13.35** Uzdrowisko (5): Myśliwy – telenowela dokumentalna TVP; **14.05** Coś dla Ciebie; **14.30** Operacja Zdrowie; **15.10** Doktor z alpejskiej wioski – nowy rozdział (113): Ostatnia piosenka, część 1; **16.00** Koło fortuny; **16.35** Familiada; **17.10** Więzień miłości (382) – Turcja 2018; **18.00** Panorama; **18.20** Pogoda; **18.30** Va Banque; **19.00** Uzdrowisko (6)
19.35 Barwy szczęścia (2278)
20.10 Barwy szczęścia (2279)
20.40 Czym chata bogata! – komedia obyczajowa, Francja 2017, reż.: Philippe de Chauveron, wyk.: Christian Clavier, Elsa Zylberstein, Ary Abittan, Cyril Leconte
22.25 Tajemnice Majorki (9): Ścigany numer jeden – serial, Wielka Brytania 2019
23.25 American Honey – film obyczajowy, USA 2016, reż.: Andrea Arnold
02.15 Warto kochać (23) – serial TVP
03.10 Na zakręcie – film fabularny, USA 2019, reż.: Karzan Kader, wyk.: Toby Sebastian, John Travolta, Michael Madsen, Barry Corbin, Shania Twain
04.40 Zakończenie programu

TVP INFO

05.35 Powitanie: Poranek; **05.39** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i świata – w tym: Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **05.59** Serwis Info Poranek; **06.30** Serwis Info Poranek; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.59** Serwis Info Dzień; **12.00** Info Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda Info; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda Info; **14.59** Dla niesłyszących: Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień, w tym wiadomości z kraju i świata; **15.54** Pogoda Info; **15.59** Info Dzień; **17.00** Telexpress; **17.15** Telexpress Extra; **17.30** Dla niesłyszących: O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.20** Panorama opinii; **18.37** O tym się mówi
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.25 Serwis Info Wieczór
21.41 Spiszmy się jak na rolników przystało
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 Info Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.56 Pogoda Info
01.00 Minęła 20
01.55 W tyle wizji
02.30 Serwis Info Wieczór
02.35 W tyle wizji Extra
03.00 Serwis dla Polonii
04.01 Pogoda Info
04.05 Taśmy bezpieki
04.30 Taśmy bezpieki
04.57 Reportaż TVP INFO
05.15 Agrobiznes
05.30 Zakończenie dnia

TV TRWAM

06.00 Cuda Jezusa; **06.55** Sanktuarium Matki Bożej w La Salette; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Świat w obrazach; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Wieś – to też Polska; **09.25** Słowo Życia; **09.30** Opowieści biblijne historie animowane z Nowego Testamentu; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.25** Śladami historii; **11.30** Przyroda w Obiektywie; **11.45** Kolory Świętości; **11.50** Święty na każdy dzień; **12.00** **Anioł Pański**; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Jezus – Królestwo bez granic; **12.50** Galilejczyk; **13.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **13.30** **Msza Święta z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej Częstochowskiej na Jasnej Górze**; **14.30** Pan Zygmunt najstarszy ministrant w Polsce; **15.05** Człowiek orkiestra; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Sanktuarium polskie; **16.30** Zew natury; **16.55** Świadkowie; **17.25** Święty na każdy dzień; **17.30** Okiem kamery; **17.55** Kartka z kalendarza; **18.00** **Anioł Pański**; **18.05** Informacje dnia; **18.15** Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Opowieści Starego Testamentu
20.00 Informacje dnia
20.20 **Różaniec** – audycja modlitewna
20.50 Śladami historii
21.00 **Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej Częstochowskiej na Jasnej Górze** – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Stan bezpieczeństwa państwa
22.10 Mojżesz – 10 przykazań
23.00 Próba wiary. Matka Teresa z Kalkuty
00.00 Programy powtórkowe

TVN

04.50 Uwaga! – program interwencyjno-sledczy; **05.10** Nowa Maja w ogrodzie; **05.45** Mango – Telezakupy; **07.00** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.30** Cała prawda; **12.15** Ukryta prawda – program obyczajowy; **13.15** Szpital; **14.15** Detektywi; **14.50** Detektywi; **15.25** Efekt Domina; **16.00** Fakty po południu; **16.30** Fakty po południu; **17.00** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **18.00** Ukryta prawda – program obyczajowy; **19.00** Fakty; **19.25** Uwaga! Koronawirus; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.50** Uwaga!; **20.00** Hotel Paradise; **21.00** Błękitna fala – film obyczajowy, USA/Niemcy 2002, reż.: John Stocwell, wyk.: Kate Bosworth; **23.10** Poranek kojota – komedia, Polska 2001, reż.: Olaf Lubaszenko, wyk.: Maciej Stuhr, Karolina Rosińska, Tadeusz Huk, Janusz Józefowicz, Michał Miłowicz; **01.15** Co za tydzień; **01.50** Zabójcza broń; **02.45** Uwaga!; **03.10** NOC Magii

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy; **09.10** Malanowski i Partnerzy; **09.40** Sekrety rodziny; **10.40** Dlaczego ja? – program obyczajowy; **11.40** Gliniarze; **12.40** Dzień, który zmienił moje życie; **13.40** Trudne sprawy – program obyczajowy; **14.40** Dlaczego ja? – program obyczajowy; **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112; **17.00** Gliniarze; **18.00** Pierwsza miłość (3063); **18.50** Wydarzenia; **19.30** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Mega Hit: Uprawdżona 2 – thriller sensacyjny, Francja 2012, reż.: Megaton Olivier, wyk.: Famke Janssen, Grace Maggie, Liam Nelson; **22.05** Love Island. Wyspa miłości; **23.10** Zdrady; **00.10** Wpół do śmierci – film sensacyjny, Niemcy/USA 2002, reż.: Don Michael Paul; **02.15** W chmurach – dramat, USA 2009, reż.: Jason Reitman, wyk.: Anna Kendrick, George Clooney; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

Komedia obyczajowa CZYM CHATA BOGATA!

TVP 2 – 20.40

Jean-Etienne Fougerole, bogaty pisarz – celebryta podczas telewizyjnego programu, promując swoją nową książkę „Czym chata bogata”, nieopatrznie zaprasza pod swój dach romską rodzinę. Gdy do jego wspaniałego domu wprowadzą się nowi lokatorzy, cały świat stanie na głowie. Dwie rodziny, dwa światy, różne obyczaje, czy wzajemne uprzedzenia mogą doprowadzić do... wielkiego cygańskiego wesela!

TVP 1

05.10 Przysięga (249) – serial obyczajowy, Turcja 2019; **06.00** Elif (808) – serial, Turcja 2017; **06.50** Spiszmy się jak na rolników przystało!; **07.00** *Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze*; **07.30** Agape; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Spiszmy się jak na rolników przystało!; **08.45** Korona królów (381); **09.20** Ta jedyna (58) – serial obyczajowy, Portugalia 2015; **09.40** Ta jedyna (59) – serial obyczajowy, Portugalia 2015; **10.15** Komisarz Alex (148); **11.05** Ojciec Mateusz (131); **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.50** Natura w Jedyńce; **14.00** Elif (809); **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (250); **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.25** Jaka to melodia?; **18.00** Klan (3650); **18.30** Korona królów (382); **18.55** Jeden z dziesięciu; **19.25** Sport **19.30** Wiadomości **20.05** Pogoda **20.10** ALARM! – magazyn interwencyjno-sledczy **20.30** Leśniczówka (240) **21.00** Ojciec i Pasterz – film dokumentalny, reż.: Piotr Górski **22.30** Magazyn Ekspresu Reporterów **23.30** Ocaleni – reality show **00.35** Bunt na Bounty – dramat, Wielka Brytania/USA 1984, reż.: Roger Donaldson, wyk.: Mel Gibson, Anthony Hopkins, Edward Fox, Liam Neeson **02.55** Zaginiony syn – film fabularny, USA 2018, reż.: Nick Everhart, wyk.: Olivia d'Abo, Tammy Blanchard, Mason Dye **04.30** Notacje – Jerzy Tomziński. Hitler na Jasnej Górze – cykl dokumentalny **04.45** Zakończenie dnia

TVP 2

05.20 Cafe piosenka – talk-show; **05.55** Doktor z alpejskiej wioski – nowy rozdział (105): Z dala od domu, część 1 – serial, Niemcy 2008; **06.45** Armenia i Etiopia – śladami chrześcijaństwa; **07.10** Spiszmy się jak na rolników przystało!; **07.20** Familiada – teleturniej; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama i Pogoda; **11.15** Spiszmy się jak na rolników przystało!; **11.25** Rodzinka.pl (234): Słona zupa – serial komedii-wy TVP; **11.55** Barwy szczęścia (2279) – serial obyczajowy TVP; **12.25** Koło fortuny – teleturniej; **13.05** Va Banque; **13.35** Uzdrowsko (6): Edukatorka – telenowela dokumentalna TVP; **14.15** Dla niesłyszących – M jak miłość (1522) – serial TVP; **15.10** Doktor z alpejskiej wioski – nowy rozdział (114): Ostatnia piosenka, część 2; **16.00** Koło fortuny; **16.35** Familiada; **17.10** Węzień miłości (383); **18.00** Panorama; **18.20** Pogoda; **18.30** Va Banque; **19.00** Uzdrowsko (7): Rolnik z Podlasia **19.35** Barwy szczęścia (2279) **20.10** Barwy szczęścia (2280) **20.40** Kulisy serialu M jak miłość **20.55** M jak miłość (1523) **21.50** Czerwona królowa (1) – serial, Ukraina/Rosja 2015, reż.: Elena Semenova **22.55** Ludzkie historie – Czysta sztuka – film dokumentalny, Polska 2017, reż.: Maksim Shved **00.00** O mnie się nie martw (9/13) **00.55** Rodzinka.pl (132): Powrót **01.25** Paradoks (6): Lęk **02.15** Czym chata bogata! – komedia obyczajowa, Francja 2017, reż.: Philippe de Chauveron **03.50** Kawa, herbata i kakao. Historia w filiżance – film dokumentalny, Francja 2019, reż.: Jeanne Lefevre **04.45** Zakończenie programu

TVP INFO

05.35 Powitanie – Poranek; **05.39** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i świata – w tym: Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **05.59** Serwis Info Poranek; **06.30** Serwis Info Poranek; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.59** Serwis Info Dzień; **12.00** Info Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda Info; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda Info; **14.59** Dla niesłyszących: Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień, w tym wiadomości z kraju i świata; **15.54** Pogoda Info; **15.59** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** Dla niesłyszących: O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.20** Panorama opinii; **18.37** O tym się mówi **19.30** Wiadomości **19.58** Gość Wiadomości **20.13** Minęła 20 **21.00** Nie da się ukryć **21.25** Serwis Info Wieczór **21.41** Spiszmy się jak na rolników przystało **21.50** W tyle wizji **22.25** Serwis Info Wieczór **22.30** W tyle wizji Extra **23.00** Info Wieczór **23.30** W akcji **23.55** Serwis Info Wieczór **00.03** Wiadomości **00.31** Gość Wiadomości **00.56** Pogoda Info **01.00** Minęła 20 **01.55** W tyle wizji **02.30** Serwis Info Wieczór **02.35** W tyle wizji Extra **03.00** Serwis dla Polonii **04.01** Pogoda Info **04.05** Taśmy bezpieki **04.31** Taśmy bezpieki **04.57** wojsko – polskie.pl **05.18** Agrobiznes **05.30** Zakończenie dnia

TV TRWAM

06.00 Możesz – 10 przykazań; **06.50** Filmowe Życiorysy; **07.05** Śladami Apostoła Pawła; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Świat w obrazach; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Słowo Życia; **08.40** Świadkowie; **09.10** Papięć Polak do Rodaków; **09.40** Wenezuela; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Jak my to widzimy; **10.45** Zew natury; **11.05** Mocni w wierze; **11.35** Śladami historii; **11.40** Kolory Świętości; **11.45** Historia i architektura w rysunkach prof. Ryszarda Natusiewicza; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Sanktuaria polskie; **12.40** Próba wiary. Matka Teresa z Kalkuty; **13.25** Święty na każdy dzień; **13.30** Msza Święta z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej Częstochowskiej na Jasnej Górze; **14.30** Oratorium średniowieczne; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Jestem mamą; **16.30** Kalejdoskop Młodych; **16.50** Pocztówka z Indii; **17.10** Prosto o gospodarce; **17.30** Okiem kamery; **17.55** Kartka z kalendarza; **18.00** Anioł Pański; **18.05** Informacje dnia **18.15** Rozmowy niedokończone **19.25** Święty na każdy dzień **19.30** Każdy maluch to potrafi **19.45** Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci **20.00** Informacje dnia **20.20** Różaniec – audycja modlitewna **20.50** Śladami historii **21.00** *Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej Częstochowskiej na Jasnej Górze* – transmisja **21.20** Informacje dnia **21.40** Polski Punkt Widzenia **22.00** Albert Schweitzer **23.50** 100 cudownych miejsc na świecie **00.00** Programy powtórkowe

Film dokumentalny OJIEC I PASTERZ

TVP 1 – 21.00

Twórcy dokumentu przybliżają sylwetkę Prymasa Tysiąclecia Stefana Wyszyńskiego. Podczas kręcenia filmu odwiedzili niemal każde miejsce związane z jego działalnością, dzięki czemu zdobyli naprawdę obszerny materiał: nagrania z osobami, które miały okazję poznać Wyszyńskiego, m.in. o. Leon Knabit, Olgierd Łukasiewicz, Anna Rastawicka i historyk Paweł Skibiński. Dokument zawiera również wiele niepublikowanych jak dotąd zdjęć archiwalnych.

TVN

05.15 Uwaga! – program interwencyjno-sledczy; **05.35** Mango – Telezakupy; **06.50** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **07.50** Doradca smaku; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.30** Misja ratunkowa; **12.15** Ukryta prawda – program obyczajowy; **13.15** Szpital – program obyczajowy; **14.15** Detektywi; **14.50** Detektywi; **15.25** Milionerzy **16.00** Fakty po południu; **16.30** Fakty po południu; **17.00** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **18.00** Ukryta prawda – program obyczajowy; **19.00** Fakty; **19.25** Uwaga! Koronawirus; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga! – program interwencyjno-sledczy; **20.10** Doradca smaku; **20.15** Na Wspólnej (3085) – serial obyczajowy; **20.55** Milionerzy – teleturniej; **21.30** Chyłka – Kasacja; **22.30** Kuba Wojewódzki – talk – show; **23.30** Superwizjer – magazyn reporterów; **00.05** 36,6; **01.05** Nie z tego świata; **02.00** Uwaga! – program interwencyjno-sledczy; **02.25** NOC Magii

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy – program obyczajowy, wyk.: Bronisław Cieślak, Marek Krupski; **09.10** Malanowski i Partnerzy – program obyczajowy; **09.40** Sekrety rodziny – program obyczajowy; **10.40** Dlaczego ja? – program obyczajowy; **11.40** Gliniarze – wyk.: Arkadiusz Krygier, Tomasz Skrzypniak, Ewelina Ruckgaber; **12.40** Dzień, który zmienił moje życie; **13.40** Trudne sprawy – program obyczajowy; **14.40** Dlaczego ja? – program obyczajowy; **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112; **17.00** Gliniarze; **18.00** Pierwsza miłość (3064); **18.50** Wydarzenia; **19.30** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Ninja Warrior Polska; **22.10** Love Island. Wyspa miłości; **23.10** Zdrady; **00.10** Eagle Eye – USA/Niemcy 2008, reż.: D.J. Caruso, wyk.: Anthony Mackie; **02.45** Grand Budapest Hotel – USA 2014, reż.: Anderson Wes; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.10 Przysięga (250) – serial obyczajowy, Turcja 2019; **06.05** Elif (809); **06.50** Spiszmy się jak na rolników przystało!; **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Rodzinny ekspres – Wielodzietne rodziny, organizacja domowego dnia z Bogiem; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Spiszmy się jak na rolników przystało!; **08.40** Korona królów (382); **09.15** Leśniczówka (240); **09.40** Ta jedyna (60); **10.15** Komisarz Alex (149); **11.05** Ojciec Mateusz (132); **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.35** Agropogoda; **12.40** Rok w ogrodzie Extra; **12.55** Natura w Jedyńce; **14.00** Elif (810); **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (251); **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.25** Jaka to melodia?; **18.00** Klan (3651); **18.30** Korona królów (383); **18.55** Jeden z dziesięciu; **19.25** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.30 Leśniczówka (241)
21.00 Wielki Test o Klimacie
22.30 Historia bez tajemnic – Ostatni Bój – film dokumentalny, Polska 2019, reż.: Grzegorz Gajewski

23.40 Zaginiony syn – film fabularny, USA 2018, reż.: Nick Everhart, wyk.: Olivia d'Abo, Tammy Blanchard, Mason Dye

01.15 Okupowani (1): Kwiecień – serial, Szwecja/Norwegia 2015, reż.: Erik Skjoldbjerg, wyk.: Henrik Mestad, Veslemey Mrkrid

02.10 wojsko – polskie.pl
02.30 Terytorialsi – magazyn
02.50 Las, 4 rano – film obyczajowy
04.35 Notacje – Ksawery Jasieński. W radio i telewizji
04.50 Zakończenie dnia

TVP 2

04.55 Cafe piosenka – talk-show; **05.20** Cafe piosenka – talk-show; **05.50** Doktor z alpejskiej wioski – nowy rozdział (106): Z dala od domu, część 2 – serial, Niemcy 2008; **06.45** Pozyteczni.pl; **07.10** Spiszmy się jak na rolników przystało!; **07.20** Familiada – teleturniej; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama i Pogoda; **11.15** Spiszmy się jak na rolników przystało!; **11.25** Rodzinka.pl (235): Małe przyjemności – serial komediowy TVP; **11.55** Barwy szczęścia (2280) – serial obyczajowy TVP; **12.25** Koło fortuny – teleturniej; **13.05** Va Banque; **13.35** Uzdrowisko (7): Rolnik z Podlasia – telenowela dokumentalna TVP; **14.15** Dla niesłyszących – M jak miłość (1523); **15.10** Doktor z alpejskiej wioski – nowy rozdział (115): Oczekiwanie, część 1; **16.00** Koło fortuny; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.10** Więzień miłości (384); **18.00** Panorama; **18.20** Pogoda; **18.30** Va Banque; **19.00** Uzdrowisko (8)

19.35 Barwy szczęścia (2280)
20.10 Barwy szczęścia (2281)
20.40 Kulisy seriali Na dobre i na złe i Na sygnale

20.55 Na dobre i na złe (779): Składamy się z chwil

21.55 Na sygnale (270): Długodystansowiec – serial fabularny TVP

22.30 Kino relaks – Dzień w Middleton – komedia, USA 2013, reż.: Adam Rodgers, wyk.: Andy Garcia, Vera Farmiga, Taissa Farmiga

00.20 Doktor Foster (2) – serial, Wielka Brytania 2016

01.30 Odnaleziony walc – film dokumentalny, Polska 2016, reż.: Julita Wołoszańska-Matysek

02.35 Trzeci oficer (12/13): Mechanizm zegarowy – serial sensacyjny TVP

03.25 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.35 Powitanie: Poranek; **05.39** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i świata – w tym: Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **05.59** Serwis Info Poranek; **06.30** Serwis Info Poranek; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.59** Serwis Info Dzień; **12.00** Info Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda Info; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda Info; **14.59** Dla niesłyszących: Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień, w tym wiadomości z kraju i świata; **15.54** Pogoda Info; **15.59** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** Dla niesłyszących: O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.20** Panorama opinii; **18.37** O tym się mówi

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.25 Serwis Info Wieczór
21.41 Spiszmy się jak na rolników przystało

21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 Info Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór

00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.56 Pogoda Info
01.00 Minęła 20
01.55 W tyle wizji
02.30 Serwis Info Wieczór
02.35 W tyle wizji Extra
04.01 Pogoda Info
04.05 Taśmy bezpieki
04.30 Taśmy bezpieki
04.55 Reportaż TVP
04.50 Światowiec
05.15 Agrobiznes
05.30 Zakończenie dnia

TV TRWAM

06.00 Albert Schweitzer; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Świat w obrazach; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.40** Słowo Życia; **08.45** Każdy maluch to potrafi; **09.00** Kalejdoskop Młodych; **09.20** Kabwe; **09.25** Sanktuaria polskie; **09.45** Święty na każdy dzień; **09.50** 100 cudownych miejsc na świecie; **10.00** Audiencja Generalna; **11.00** Podróż na Polinezję; **11.15** Chingola; **11.25** Śladami historii; **11.30** 100 cudownych miejsc na świecie; **11.40** Prosto o gospodarce; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Dar nadziei; **13.00** Mała Nello od Świętego Boga; **13.30** Msza Święta z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej Częstochowskiej na Jasnej Górze; **14.30** Geniusz Stworzenia; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Na zdrowie; **16.30** Regał; **17.00** Po stronie prawdy; **17.30** Okiem kamery; **17.55** Kartka z kalendarza; **18.00** Anioł Pański;

18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Brat Franciszek
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec – audycja modlitewna
20.50 Myśląc Ojczyzna
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej Częstochowskiej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Orłem być...
22.20 Uciec z klatki
00.00 Programy powtórkowe

TVN

05.15 Uwaga! – program interwencyjno-śledczy; **05.35** Mango – Telezakupy; **06.50** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **07.50** Doradca smaku; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.30** Misja ratunkowa; **12.15** Ukryta prawda – program obyczajowy; **13.15** Szpital – program obyczajowy; **14.15** Detektywi; **14.50** Detektywi; **15.25** Milionerzy – teleturniej; **16.00** Fakty po południu; **16.30** Fakty po południu; **17.00** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **18.00** Ukryta prawda – program obyczajowy; **19.00** Fakty; **19.25** Uwaga! Koronawirus; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku; **20.15** Na Wspólnej (3086) – serial obyczajowy; **20.55** Milionerzy – teleturniej; **21.30** Top Model; **23.00** Błękitna fala II – film obyczajowy, USA/RPA 2011, reż.: Mike Elliot, wyk.: Sascha Jackson, Elizabeth Matis; **01.20** Superwizjer – magazyn reporterów; **01.55** Uwaga! – program interwencyjno-śledczy; **02.15** NOC Magii

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy – program obyczajowy; **09.10** Malanowski i Partnerzy; **09.40** Sekrety rodziny – program obyczajowy; **10.45** Dlaczego ja? – program obyczajowy; **11.40** Gliniarze – wyk.: Arkadiusz Krygier; **12.40** Dzień, który zmienił moje życie; **13.40** Trudne sprawy – program obyczajowy; **14.40** Dlaczego ja? – program obyczajowy; **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112; **17.00** Gliniarze; **18.00** Pierwsza miłość (3065); **19.30** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Nasz Nowy Dom; **21.05** Kabaret na dobry wieczór. Paraniemalni Show, odc. 2; **22.10** Love Island. Wyspa miłości; **23.10** Zdrady; **00.25** Boski żigolo – komedia, USA 1999, reż.: Mitchell Mike; **02.10** Wyobraź sobie – USA/Niemcy 2009, reż.: Karey Kirkpatrick, wyk.: Eddie Murphy, Ronny Cox, Stephen Rannazzisi, Thomas Haden Church; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

Film fabularny ZAGINIONY SYN

TVP 1 – 23.40

Xavier Lombard, francuski prywatny detektyw, aby zarobić na życie, musi zniżyć się do szpiegowania niewiernych żon na zlecenie ich zazdrosnych mężów. Skoro upadł już tak nisko, to nic nie stoi na przeszkodzie, aby dla paru funtów zająć się szantażem i zmuszać śledzone kobiety do opłacania jego milczenia...

TVP 1

05.15 Przysięga (251) – serial obyczajowy, Turcja 2019; **06.05** Elif (810); **06.50** Spiszmy się jak na rolników przystało!; **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Coś dla Ciebie; **07.50** Spiszmy się jak na rolników przystało!; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.40** Korona królów (383); **09.15** Leśniczówka (241); **09.40** Ta jedyna (61) – serial obyczajowy, Portugalia 2015; **10.15** Komisarz Alex (150): Jesteś moją córką; **11.05** Ojciec Mateusz (133); **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.55** Natura w Jedyńce – Tatry – dzięki z natury; **14.00** Elif (811); **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (252); **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.25** Jaka to melodia?; **18.00** Klan (3652); **18.30** Korona królów; **18.55** Jeden z dziesięciu; **19.25** Sport

19.30 Wiadomości

20.05 Pogoda

20.10 ALARM! – magazyn interwencyjno-sledczy

20.30 Leśniczówka (242)

20.55 Ojciec Mateusz (303): Wokaliści – serial kryminalny TVP, wyk.: Artur Żmijewski, Piotr Polk, Michał Piela, Kinga Preis, Artur Pontek, Eryk Lubos, Łukasz Lewandowski, Piotr Kozłowski, Andrzej Musiał

21.40 Sprawa dla reportera

22.30 Magazyn śledczy Anity Gargas

23.30 Magazyn kryminalny 997

00.25 Obrońcy – film dokumentalny

01.25 Tanie Dranie – Moroz i Kłopotowski komentują świat – talk-show

01.55 Ja wam pokażę!

02.55 Sfora (1/9)

04.00 Sprawa dla reportera

04.55 Zakończenie dnia

TVP 2

04.50 Cafe piosenka – talk-show; **05.20** Cafe piosenka – talk-show; **05.50** Doktor z alpejskiej wioski – nowy rozdział (107): Żywi i martwi, część 1 – serial, Niemcy 2008; **06.40** Operacja Zdrowie – magazyn medyczny; **07.10** Spiszmy się jak na rolników przystało!; **07.20** Familiada – teleturniej; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama i Pogoda; **11.15** Spiszmy się jak na rolników przystało!; **11.25** Rodzinka.pl (236): Stymulujemy się intelektualnie – serial komediowy TVP; **11.55** Barwy szczęścia (2281) – serial obyczajowy TVP; **12.25** Kolo fortuny; **13.05** Va Banque – teleturniej; **13.35** Uzdrowisko (8): Mąż na diecie – telenowela dokumentalna TVP; **14.10** Na dobre i na złe (779); **15.10** Doktor z alpejskiej wioski – nowy rozdział (116): Oczekiwanie, część 2; **16.00** Kolo fortuny; **16.35** Familiada; **17.10** Więzień miłości (385); **18.00** Panorama; **18.20** Pogoda; **18.30** Va Banque – teleturniej; **19.00** Uzdrowisko (9)

19.35 Barwy szczęścia (2281)

20.10 Barwy szczęścia (2282)

20.40 Filmowe czwartki – Wiesław Kot

20.45 Filmowe czwartki – Pełnia życia – film obyczajowy, Wielka Brytania 2017, reż.: Andy Serkis, wyk.: Andrew Garfield, Claire Foy, Tom Hollander

22.55 Jutro nie umiera nigdy – film sensacyjny, USA/Wielka Brytania 1997, reż.: Roger Spottiswoode, wyk.: Pierce Brosnan, Jonathan Pryce

01.05 Dzień w Middleton – komedia, USA 2013, reż.: Adam Rodgers, wyk.: Andy Garcia, Vera Farmiga

02.50 Midnight Sun (6/8) – serial kryminalny, Szwecja/Francja 2016

04.00 Art Noc – Kobieta niejedno ma imię – koncert

04.50 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.35 Powitanie: Poranek; **05.39** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i świata; **05.59** Serwis Info Poranek; **06.30** Serwis Info Poranek; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.59** Serwis Info Dzień; **12.00** Info Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda Info; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda Info; **14.59** Dla niesłyszących: Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień, w tym wiadomości z kraju i świata; **15.54** Pogoda Info; **15.59** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** Dla niesłyszących: O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.20** Panorama opinii; **18.37** O tym się mówi

19.15 Homilia Mszy św. w int. Ofiar katastrofy smoleńskiej

19.40 Wiadomości

19.58 Gość Wiadomości

20.13 Minęła 20

21.00 Nie da się ukryć

21.25 Serwis Info Wieczór

21.41 Spiszmy się jak na rolników przystało

21.50 W tyle wizji

22.25 Serwis Info Wieczór

22.30 W tyle wizji Extra

23.00 Info Wieczór

23.30 W akcji

23.55 Serwis Info Wieczór

00.03 Wiadomości

00.31 Gość Wiadomości

00.56 Pogoda Info

01.00 Minęła 20

01.55 W tyle wizji

02.30 Serwis Info Wieczór

02.35 W tyle wizji Extra

03.00 Serwis dla Polonii

04.01 Pogoda Info

04.05 Taśmy bezpieki

04.30 Taśmy bezpieki

04.56 Reportaż TVP Info

05.24 Agrobiznes

05.30 Zakończenie dnia

TV TRWAM

06.00 Audycja Generalna; **07.00** Proba Wiary. Św. Franciszek z Asyżu; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Świat w obrazach; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.40** Słowo Życia; **08.45** Chrystus w Biblii i Kodzie Leonarda da Vinci; **09.00** Na zdrowie; **09.25** Święty na każdy dzień; **09.30** Regal; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.25** Myśląc Ojczyznę; **11.35** Przyroda i ludzie; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Po stronie prawdy; **12.50** Filmowe Życiorysy; **13.25** Święty na każdy dzień; **13.30** Msza Święta z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej Częstochowskiej na Jasnej Górze; **14.30** Niebieskooki Anioł; **15.20** Zambia; **15.45** Niedziela; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Z wędką nad wodę w Polskę i Świat; **16.35** Porady Medyczne Bonifratrów; **17.00** Akademia pro-life; **17.05** Duszpasterz; **17.30** Okiem kamery; **17.55** Kartka z kalendarza; **18.00** Anioł Pański; **18.05** Informacje dnia

18.15 Rozmowy niedokończone

19.00 Msza Święta w intencji Ofiar katastrofy smoleńskiej w Bazylice Archikatedralnej pw. Męczeństwa św. Jana Chrzciciela w Warszawie

20.00 Informacje dnia

20.20 Różaniec – audycja modlitewna

20.50 Śladami historii

21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej Częstochowskiej na Jasnej Górze

21.20 Informacje dnia

21.40 Polski Punkt Widzenia

22.00 Rotmistrz Pilecki

22.30 Z wędką nad wodę w Polskę i Świat

23.00 100 cudownych miejsc na świecie

23.10 Antarktyda – podróż na kraniec Ziemi

00.00 Programy powtórkowe

Film sensacyjny JUTRO NIE UMIERA NIGDY

TVP 2 – 22.55

Pierce Brosnan po raz wtóry wcielił się w rolę agenta 007 w spektakularnej przygodzie pełnej brawurowych wyczynów i niesamowitych elektronicznych gadżetów. Niepokonany James Bond musi zapobiec olbrzymiej katastrofie. Ktoś podburza światowe mocarstwa przeciw sobie, co może doprowadzić do wybuchu III wojny. 007 wpada na ślad prawdziwego przestępczego geniusza. Elliot Carver (Jonathan Pryce) – właściciel globalnego imperium medialnego – manipuluje światowymi wydarzeniami. W walce z terrorystą pomagają Bondowi jak zwykle piękne kobiety: żona Elliota (Teri Hatcher) i bezwzględna chińska agentka Wai Lin (Michelle Yeoh).

TVN

05.15 Uwaga!; **05.35** Mango – Telezakupy; **06.50** Kuchenne rewolucje; **07.50** Doradca smaku; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.30** Misja ratunkowa; **12.15** Ukryta prawda – program obyczajowy; **13.15** Szpital; **14.15** Detektywi; **14.50** Detektywi; **15.25** Milionierzy – teleturniej; **16.00** Fakty po południu; **16.30** Fakty po południu; **17.00** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **18.00** Ukryta prawda – program obyczajowy; **19.00** Fakty; **19.25** Uwaga! Koronawirus; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku; **20.16** Na Wspólnej (3087); **20.55** Milionierzy – teleturniej; **21.30** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **22.35** Ile waży koń trojański? – komedia, Polska 2008, reż.: Juliusz Machulski, wyk.: Ilona Ostrowska, Maciej Marczewski, Robert Więckiewicz; **01.05** Kac Vegas – komedia, USA/Niemcy 2009, reż.: Todd Phillips; **03.25** Uwaga! – program interwencyjno-sledczy; **03.45** NOC Magii

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy; **09.10** Malanowski i Partnerzy; **09.40** Sekrety rodziny; **10.40** Dlaczego ja?; **11.40** Gliniarze – Piotr Mróz, Tomasz Skrzypniak; **12.40** Dzień, który zmienił moje życie; **13.40** Trudne sprawy; **14.40** Dlaczego ja? – program obyczajowy; **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112; **17.00** Gliniarze; **18.00** Pierwsza miłość (3066); **18.50** Wydarzenia; **19.30** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Nasz Nowy Dom; **21.05** Przyjaciółki (184) – reż.: Grzegorz Kuczeriszka, wyk.: Małgorzata Socha, Joanna Liszowska, Anita Sokółowska, Magdalena Stuzińska; **22.10** Love Island. Wyspa miłości; **23.10** Zdrady; **00.10** Ojciec panny młodej 2 – USA 1995, reż.: Shyer Charles; **02.20** Gwiazd naszych win – USA 2014, reż.: Josh Boone, wyk.: Elgort Ansel, Laura Dern, Nat Wolff; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.10 Przysięga (252) – serial obyczajowy, Turcja 2019; **06.00** Elif (811) – serial, Turcja 2017; **06.50** Spiszmy się jak na rolników przystało!; **07.00** **Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze**; **07.35** Misja w Afryce – Edukacja; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.40** Magazyn śledczy Anity Gargas; **09.10** Leśniczówka (242); **09.40** Okrasa łamie przepisy; **10.15** Komisarz Alex (151): Cios w serce – serial kryminalny TVP; **11.05** Ojciec Mateusz (134): Ślepy los; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.40** Magazyn Rolniczy; **12.55** Natura w Jedyńce; **14.00** Elif (812); **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (253); **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.25** Jaka to melodia?; **18.00** Klan (3653); **18.30** Korona królów – taka historia...; **18.55** Jeden z dziesięciu; **19.25** Sport

19.30 Wiadomości

20.05 Pogoda

20.10 ALARM! – magazyn interwencyjno-śledczy

20.30 Leśniczówka (243)

21.00 Wrota Bohaterów – film fabularny, Kanada/Francja/Chiny 2016, reż.: Matthias Hoene, wyk.: Mark Chao, Ni Ni

22.30 Drugie oblicze – dramat, USA 2012, reż.: Derek Cianfrance, wyk.: Ryan Gosling, Bradley Cooper, Eva Mendes, Dane DeHaan, Rose Byrne

01.00 SEAL Team – komando Foki (10) – serial, USA 2017

01.55 Geniusz (4) – serial, USA 2017

02.55 Magazyn kryminalny 997

03.45 Ocaleni – reality show

04.45 Żołnierze fuehrera podbijają Polskę – film dokumentalny

05.00 Zakończenie dnia

TVP 2

04.55 Cafe piosenka – talk-show; **05.20** Cafe piosenka – talk-show; **05.50** Doktor z alpejskiej wioski – nowy rozdział (108): Żywi i martwi, część 2 – serial, Niemcy 2008; **06.40** Anna Dymna – spotkajmy się – Ryszard Kuczyński; **07.10** Spiszmy się jak na rolników przystało!; **07.20** Familiada – teleturniej; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama i Pogoda; **11.15** Spiszmy się jak na rolników przystało!; **11.25** Rodzinka.pl (237): Giżycko w nowej szacie – serial komediowy TVP; **11.55** Barwy szczęścia (2282) – serial obyczajowy TVP; **12.25** Kolo fortuny; **13.00** Va Banque – teleturniej; **13.30** Uzdrowisko (9): Tancerze – telenowela dokumentalna TVP; **14.05** Noce i dnie (3/12): Babcia; **15.10** Doktor z alpejskiej wioski – nowy rozdział (117): Najgorszy ból, część 1; **16.00** Kolo fortuny; **16.35** Familiada; **17.10** Więzień miłości (386); **18.00** Panorama; **18.20** Pogoda; **18.30** Va Banque; **19.00** Uzdrowisko (10)

19.35 Barwy szczęścia (2282) – serial obyczajowy TVP

20.10 Barwy szczęścia (2283) – serial obyczajowy TVP

20.45 Anything goes. Ale jazda! – program rozrywkowy

21.45 Anything goes. Ale jazda! – program rozrywkowy

22.50 Muzyka, Taniec, Zabawa – koncert

23.55 Pole rażenia – film kryminalny, USA 1993, reż.: Rowdy Herrington, wyk.: Bruce Willis, Sarah Jessica Parker, Dennis Farina, Tom Sizemore

01.45 Pełnia życia – film obyczajowy, Wielka Brytania 2017, reż.: Andy Serkis, wyk.: Andrew Garfield, Claire Foy, Tom Hollander

03.50 Smaki świata po polsku

04.20 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.35 Powitanie: Poranek; **05.39** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i świata – w tym: Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **05.59** Serwis Info Poranek; **06.30** Serwis Info Poranek; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.59** Serwis Info Dzień; **12.00** Info Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda Info; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda Info; **14.59** Dla niesłyszących: Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień, w tym wiadomości z kraju i świata; **15.54** Pogoda Info; **15.59** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** Dla niesłyszących: O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.20** Panorama opinii; **18.37** O tym się mówi

19.30 Wiadomości

19.58 Gość Wiadomości

20.13 Forum

21.00 Nie da się ukryć

21.25 Serwis Info Wieczór

21.41 Spiszmy się jak na rolników przystało

21.50 W tyle wizji

22.25 Serwis Info Wieczór

22.30 W tyle wizji Extra

23.00 Info Wieczór

23.30 W akcji

23.55 Serwis Info Wieczór

00.03 Wiadomości

00.31 Gość Wiadomości

00.56 Pogoda Info

01.00 Forum

01.55 W tyle wizji

02.30 Serwis Info Wieczór

02.35 W tyle wizji Extra

03.00 Serwis dla Polonii

04.01 Pogoda Info

04.05 Taśmy bezpieki

04.30 Taśmy bezpieki

04.56 Reportaż TVP Info

05.11 Światowiec

05.36 Agrobiznes

05.50 Zakończenie dnia

TV TRWAM

06.00 Antarktyda – podróż na kraniec Ziemi; **06.55** Rotmistrz Pilecki; **07.20** Duszpasterz; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Świat w obrazach; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.40** Słowo Życia; **08.45** Befato; **09.10** Z wędką nad wodę w Polskę i Świat; **09.35** Święty na każdy dzień; **09.45** Duc in altum; **10.00** Informacja dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.00** Śladami historii; **11.05** Filmowe Życiorysy; **11.45** Spotkania z ekologią; **12.00** **Aniol Pański**; **12.03** Informacje dnia; **12.20** W poszukiwaniu dowodów; **13.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **13.30** **Msza Święta z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej Częstochowskiej na Jasnej Górze**; **14.30** Spuścizna św. Wincentego a Paulo; **14.55** Słowo Życia; **15.00** **Modlitwa w Godzinie Miłosierdzia Koronką do Bożego Miłosierdzia**; **15.20** Mocni w wierze; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Siódmy sakrament; **16.35** Ja głuchy; **17.00** Wyszyński; **17.30** Okiem kamery; **17.55** Karta z kalendarza; **18.00** **Aniol Pański**; **18.05** Informacje dnia

18.15 Westerplatte Młodych

18.55 Niedziela

19.00 Warto zauważyć...

19.30 Opowieści Theo

19.45 Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci

20.00 Informacje dnia

20.20 **Różaniec** – audycja modlitwenna

20.50 Śladami historii

21.00 **Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej Częstochowskiej na Jasnej Górze**

21.20 Informacje dnia

21.40 Polski Punkt Widzenia

22.00 Ziemia Obiecana

22.50 Krzyż i wieże

23.45 100 cudownych miejsc na świecie

00.00 Programy powtórkowe

TVN

05.15 Uwaga! – program interwencyjno-śledczy; **05.35** Mango – Telezakupy; **06.50** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **07.50** Doradca smaku; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.30** Misja ratunkowa; **12.15** Ukryta prawda – program obyczajowy; **13.15** Szpital – program obyczajowy; **14.15** Detektywi; **14.50** Detektywi; **15.25** Milionerzy – teleturniej; **16.00** Fakty po południu; **16.30** Fakty po południu; **17.00** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **18.00** Ukryta prawda – program obyczajowy; **19.00** Fakty; **19.25** Uwaga! Koronawirus; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.05** Harry Potter i komnata tajemnic – film przygodowy, USA/Wielka Brytania 2002, reż.: Chris Columbus; **23.25** Oldboy: Zemsta jest cierpliwa – film sensacyjny, USA 2013, reż.: Spike Lee, wyk.: Josh Brolin, Elizabeth Olsen; **01.35** Kuba Wojewódzki – talk – show; **02.40** Uwaga! – program interwencyjno-śledczy; **02.55** NOC Magii

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy – wyk.: Bronisław Cieślak, Marek Krupski, Anna Łucińska, Magdalena Rembacz; **09.10** Malanowski i Partnerzy; **09.40** Sekrety rodziny – program obyczajowy; **10.40** Dlaczego ja?; **11.40** Gliniarze – wyk.: Arkadiusz Krygier, Tomasz Skrzypniak, Ewelina Ruckgaber, Piotr Mróz; **12.40** Dzień, który zmienił moje życie; **13.40** Trudne sprawy – program obyczajowy; **14.40** Dlaczego ja? – program obyczajowy; **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112; **17.00** Gliniarze; **18.00** Pierwsza miłość (3067); **18.50** Wydarzenia; **19.30** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Dancing with the Stars. Taniec z Gwiazdami; **22.15** Love Island. Wyspa miłości; **23.15** Zdrady; **00.20** Underworld: film akcji, USA/Nowa Zelandia 2009, reż.: Tatopoulos Patrick; **02.15** Alamo – USA 2004, reż.: Hancock John Lee; **04.40** Disco Grammy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

Film fabularny WROTA BOHATERÓW

TVP 1 – 21.00

Jack jest maniakami gier wideo, który spędza każdą wolną chwilę przed komputerem. Wciela się tam w postać Czarnego Rycerza, który ratuje dawne imperium przed zakusami złowrogich sił. Pewnego dnia wirtualna rzeczywistość, którą znał tylko z ekranu komputera, wchłania go i przenosi do niesamowitego świata pełnego przygód, czarów i magicznych istot. Jack musi uratować piękną księżniczkę, w której zakochuje się bez reszty. Jego śladami rusza jednak potężny mściciel, który podejrzewa, że chłopak może być legendarnym wojownikiem.

TVP 1

05.30 Klan (3649) – telenowela TVP; **06.00** Sprawa dla reportera; **06.50** Spiszmy się jak na rolników przystało!; **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.35** Rok w ogrodzie; **08.00** Rok w ogrodzie Extra; **08.15** wojsko – polskie.pl – reportaż; **08.40** Pełnosprawni – magazyn dla niepełnosprawnych; **10.05** Ojciec Mateusz (203); Antyk – serial kryminalny TVP; **11.05** Bitwa o Anglię – dramat wojenny, Wielka Brytania 1969, reż.: Guy Hamilton, wyk.: Laurence Olivier, Edward Fox, Susannah York, Christopher Plummer, Michael Caine; **13.25** Fascynujący świat – Sekrety najwyższych wieżowców na świecie. Ponad chmurami część; **14.15** Z pamięci – felieton; **14.25** Okrasa łamie przepisy – program kulinarny; **15.05** Heca w zoo – komedia, USA 2012; **17.00** Telexpress; **17.20** Pogoda; **17.30** Postaw na milion – teleturniej; **18.30** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **19.25** Sport
19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.35 Komisarz Alex (172): Śmiertelna układanka - serial kryminalny TVP
21.30 Hit na sobotę – Kochając Pabla, nienawidząc Escobara – Bułgaria/Hiszpania 2019, reż.: Fernando Leon de Aranoa, wyk.: Javier Bardem, Penelope Cruz, Peter Sarsgaard
23.40 Wrota Bohaterów – film fabularny, Kanada/Francja/Chiny 2016, reż.: Matthias Hoene, wyk.: Mark Chao, Ni Ni
01.40 Sekrety – film obyczajowy, USA 1992, reż.: Peter H Hunt, wyk.: Christopher Plummer, Linda Purl, Gary Collins
03.20 Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny
04.10 Z pamięci – felieton
04.15 Zakończenie dnia

TVP 2

05.20 Cafe piosenka – talk-show; **05.50** Barwy szczęścia (2279) – serial obyczajowy TVP; **06.20** Barwy szczęścia (2280) – serial obyczajowy TVP; **06.55** Dla niesłyszących – M jak miłość (1522) – serial TVP; **07.40** Spiszmy się jak na rolników przystało!; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym Pogoda; **11.10** Spiszmy się jak na rolników przystało!; **11.20** Rodzinny ekspres – Maryja i jej różne wizerunki; **12.55** Anything goes. Ale jazda! – program rozrywkowy; **14.00** Familiada – teleturniej; **14.35** Koło fortuny – teleturniej; **15.20** Szansa na sukces. Eurowizja Junior 2020; **16.30** Przyjaciele na zawsze; **17.20** Rodzinka.pl (132); Powrót – serial komediowy TVP; **17.50** Dla niesłyszących – Słowo na niedzielę; **18.00** Panorama; **18.20** Pogoda; **18.30** Czerwona królowa (1) – serial, Ukraina/Rosja 2015, reż.: Elena Semenova, wyk.: Ksenia Lukyanchikova, Anatoly Rudenko, Artem Tkachenko, Natalia Doroshenko
19.35 Lajk!
20.00 Ameryka da się lubić – Good Morning America – program rozrywkowy
21.15 The Voice of Poland – Przesłuchania w ciemno, Mazowsze
22.20 The Voice of Poland s. XI – Przesłuchania w ciemno, Małopolska i Podkarpacie
23.25 Muzyka, Taniec, Zabawa – koncert
00.30 Red Eye – Nocny lot – thriller, USA 2005, reż.: Wes Craven, wyk.: Rachel McAdams, Cillian Murphy, Brian Cox, Jayma Mays
02.05 Jutro nie umiera nigdy – film sensacyjny, USA/Wielka Brytania 1997, reż.: Roger Spottiswoode, wyk.: Pierce Brosnan, Jonathan Pryce, Michelle Yeoh, Teri Hatcher
04.05 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.55 Powitanie: Poranek; **05.59** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i świata – w tym: Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów na temat sytuacji politycznej, społecznej; **06.22** Pogoda Info; **06.29** Serwis Info Poranek; **06.52** Pogoda Info; **06.59** Serwis Info Poranek; **07.21** Pogoda Info; **07.29** Serwis Info Poranek; **07.51** Pogoda Info; **07.59** Serwis Info Poranek; **08.22** Pogoda Info; **08.30** Serwis Info Poranek; **08.52** Pogoda Info; **08.59** Serwis Info Poranek; **09.03** Pogoda Info; **09.15** Salon dziennikarski; **11.59** Serwis Info Dzień weekend; **12.29** Serwis Info Dzień weekend; **12.51** Pogoda Info; **12.59** Serwis Info Dzień weekend; **13.29** Serwis Info Dzień weekend; **13.59** Serwis Info Dzień weekend; **14.53** Pogoda Info; **15.00** Debata TVP Info; **15.29** Info Dzień; **15.54** Pogoda Info; **15.59** Info Dzień; **17.00** Telexpress; **17.15** Telexpress Extra; **17.30** Studio Wschód; **18.00** Panorama; **18.20** Serwis Info Wieczór weekend; **18.30** Kobięcym okiem; **18.52** Serwis Info Wieczór weekend
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.25 Serwis Info Wieczór weekend
21.41 Spiszmy się jak na rolników przystało
21.50 Studio Polska
23.30 Info Wieczór
00.00 Wiadomości
00.28 Gość Wiadomości
00.49 Pogoda Info
01.00 Salon dziennikarski
01.46 Minęła 20
02.37 Kobięcym okiem
03.00 Serwis dla Polonii
04.04 Pogoda Info
04.08 Reportaż TVP Info
04.35 Filmy Dokumentalne TVP Info
05.28 Głębia ostrości
05.30 Zakończenie dnia

TV TRWAM

06.00 Ziemia Obiecana; **06.50** Św. Patryk; **07.40** 100 cudownych miejsc na świecie; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Świat w obrazach; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Westerplatte Młodych; **08.55** Słowo Życia; **09.00** Głos serca; **09.40** Petra; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Retrospekcja; **10.20** Święty na każdy dzień; **10.25** Śladami historii; **10.30** Izba Pamięci Pułkownika Kuklińskiego; **10.35** Polski Punkt Widzenia; **11.00** Ingres bpa Marka Mendyka do katedry świdnickiej; **13.30** Msza Święta z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej Częstochowskiej na Jasnej Górze; **14.30** Ocalić od zapomnienia; **14.40** Niedziela; **14.45** Człowiek orkiestra; **15.30** Wierzę w Boga; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Savionalia; **17.00** Z Parlamentu Europejskiego; **17.30** Okiem kamery; **17.55** Kartka z kalendarza; **18.00** Anioł Pański; **18.05** Informacje dnia; **18.15** Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Katecheza ks. bp. Długosza
19.45 Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec – audycja modlitewna
20.50 Śladami historii
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej Częstochowskiej na Jasnej Górze
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Mojżesz – 10 przykazań
22.50 100 cudownych miejsc na świecie
23.00 Głos serca
23.40 100 cudownych miejsc na świecie
23.50 Owoce postęgu misyjnej
00.00 Programy powtórkowe

Kryminal
KOCYAJĄC PABLA, NIENAWIDZĄC ESCOBARA

TVP 1 – 21.30

Pablo Escobar to najpotężniejszy baron narkotykowy XX wieku, który zajmował się przemytem kokainy do USA i wielu innych państw na świecie. Wartość jego zarobków została oszacowana na 55 miliardów dolarów w przeliczeniu na współczesny kurs waluty. Pewnego dnia Pablo poznaje piękną Virginie Vallejo – ambitną gwiazdę kolumbijskiej telewizji. To spotkanie odmienia serce nieobliczalnego przestępcy, który zakochuje się w kobiecie. Wkrótce dziennikarka na własne oczy poznał demoniczne oblicze mężczyzny – powiązania gangstera z kolumbijskimi rewolucjonistami, kulisy przemysłu kokainowego i potworności narkoterroryzmu.

TVN

04.55 Uwaga! – program interwencyjno-śledczy; **05.15** Mango – Telezakupy; **07.25** Gwiazdy prywatnie; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.30** Na Wspólnej Omnibus (786); **13.20** MasterChef; **14.55** Top Model; **16.25** 25 lat niewinności. Sprawa Tomka Komendy; **17.00** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **18.00** 36,6; **19.00** Fakty; **19.25** Sport; **19.35** Pogoda; **19.45** Uwaga! – program interwencyjno-śledczy; **20.00** Kac Vegas – komedia, USA/Niemcy 2009, reż.: Todd Phillips, wyk.: Bradley Cooper, Ed Helms, Zach Galifianakis, Justin Bartha, Heather Graham; **22.15** Nie wszystko złoto, co się świeci – film przygodowy, USA 2008, reż.: Andy Tennant, wyk.: Kate Hudson, Matthew McConaughey, Alexis Dziena; **00.45** Coś – horror, USA 1982, reż.: John Carpenter, wyk.: Kurt Russell, Wilford Brimley, T.K. Carter, David Clennon, Keith David, Richard A. Dysart; **03.00** Uwaga! – program interwencyjno-śledczy; **03.20** NOC Magii

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.10** Odłotowa przygoda – animacja, Hiszpania 2015, reż.: Enrique Gato; **10.10** Ewa gotuje; **10.40** Nasz Nowy Dom; **11.40** Bogaty dom – biedny dom; **12.40** Rolnicy. Podlasie; **13.40** Rolnicy – Tak się żyje u nas na wsi; **14.10** Rolnicy – Tak się żyje u nas na wsi; **14.40** Budowlancy; **15.10** Budowlancy; **15.40** Więzienie; **16.15** Więzienie; **16.45** Więzienie; **17.15** Więzienie; **17.45** Chłopaki do wzięcia – Polska 2020, reż.: Michał Matys, Jerzy Morawski, Agnieszka Mruk, Magdalena Sikorska; **18.15** Chłopaki do wzięcia; **18.50** Wydarzenia; **19.30** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Nie ma mocnych – komedia, Polska 1974, reż.: Sylwester Chęciński, wyk.: Wacław Kowalski, Władysław Hańcza, Anna Dymna, Andrzej Wasilewski; **22.05** Twoja Twarz Brzmi Znamo; **00.10** S.W.A.T. Jednostka Specjalna – USA 2003, reż.: Johnson Clark; **02.45** Tajemnice losu; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

Redakcja „Idziemy” nie ponosi odpowiedzialności za zmiany w programach TV wprowadzone przez nadawców po 28 VII 2020 r.

„Wolności nie można tylko posiadać, ale trzeba ją stale zdobywać, tworzyć”
– mówił Jan Paweł II
do pielgrzymów z Białorusi,
którzy przybyli do niego
w 1998 roku.

Była to „historyczna pielgrzymka” do Watykanu, jak podkreślił papież Polak w swoim przemówieniu. Kościół katolicki na Białorusi zaczął się odradzać od początku lat 90., czyli w momencie rozpadania się Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich. Wcześniej wiele wycierpiał od czasu przejęcia władzy przez sowieckich komunistów: konfiskowano dobra kościelne, niszczone kościoły, zsyłano na Sybir i mordowano kapłanów.

„Przybywacie (...) z kraju, który odzyskał niepodległość, gdzie Kościół może teraz swobodnie spełniać swoją misję. Stało się

XVIII-wieczny kościół Wniebowzięcia NMP
w Sopoćkiniach w pobliżu Grodna

for. xtr

rozмовy z Janem Pawłem II wielokrotnie padały nazwiska kapłanów: Kazimierza Świątka i Tadeusza Kondrusiewicza, i to właśnie im zostało powierzone zadanie zorganizowania diecezji w nowej rzeczywistości. Abp Kondrusiewicz przez dwa lata był administratorem apostolskim w Mińsku na Białorusi (1989-91), a później w Rosji – w Moskwie; w 2007 roku wrócił na Białoruś, gdzie zastąpił emerytowanego kard. Świątka.

Od początku lat 90. wiele udało się dokonać na Białorusi w zakresie odrodzenia Kościoła katolickiego. Abp Tadeusz Kondrusiewicz mówił w rozmowie z PAP (marzec 2020 r.): „Wtedy było ok. 110 parafii i ok. 60 księży, nie istniały struktury kościelne. Dzisiaj parafii jest 466, pracuje w nich 473 księży, z których 75 to są księża z zagranicy, głównie z Polski”. Wciąż jednak brakuje konkordatu – umowy regulującej relacje Kościoła katolickiego z państwem, obowiązują zaostrzone rygory wobec księży z zagranicy (głównie z Polski) oraz brakuje świątyń.

Warto dodać, że Jan Paweł II wspierał także rozwój wschodnich obrządków – wyznaczył ks. dr. Jana Sergiusza Gajka

Wyprawa na Białoruś Barbara Stefańska

to dzięki historycznym wydarzeniom, jakie dokonały się w Europie Środkowowschodniej na przełomie lat 1989-1990” – zaznaczył Jan Paweł II. Szczególnie pozdrowił przybyłego z pielgrzymami kardynała Kazimierza Świątka, ówczesnego metropolitę mińsko-mohylewskiego i administratora Pińska, podkreślając że jest mu on bardzo drogi. Jego osobiste losy odzwierciedlają życie wielu rodzin i osób z tamtych terenów. Ksiądz Świątek był dwukrotnie aresztowany w czasie II wojny światowej; raz skazany na karę śmierci, a w 1944 r. zesłany na Syberię, gdzie spędził 10 lat w ciężkich warunkach.

To właśnie ówczesnemu księdzu Świątkowi od 1991 roku została powierzona odpowiedzialność za odbudowę Kościoła na Białorusi. Kulisy decyzji Jana Pawła II o szybkiej reaktywacji struktur kościelnych w tym kraju przedstawił bp Romuald Kamiński, obecny metropolita warszawsko-praski (wywiad dla Centrum Myśli Jana Pawła II z 2018 r.). Otóż, w 1988 roku, gdy zbliżał się rozpad Związku Radzieckiego i poluzowano restrykcje wobec Kościoła,

ówczesny prymas Polski Józef Glemp pojechał do Moskwy i Kijowa z okazji 1000-lecia chrztu Rusi. W tym samym roku wybrał się na Białoruś, aby odwiedzić dawniejsze polskie parafie i rozpoznać sytuację Kościoła katolickiego, a towarzyszył mu jego kapelan, ksiądz Romuald Kamiński. W ciągu kilku dni odwiedzili: Grodno, Lidę, Nowogródek, Mińsk, Pińsk...

Gdy dwa miesiące później, w listopadzie 1988 roku prymas Glemp ze współpracownikami polecieli do Rzymu, Jan Paweł II chciał się jak najszybciej z nimi spotkać. Temat rozmowy był jeden: Białoruś. Papież zadawał dziesiątki szczegółowych pytań, aby zebrać jak najwięcej danych i informacji: ilu jest wiernych, jak funkcjonują kapłani, jak wyglądają kościoły, jak odbywają się liturgie.

Na efekty nie trzeba było długo czekać. BP Romuald Kamińskiego podkreśla, że ta właśnie wizyta prymasa Glempa stała się „przyczyną sprawczą” reaktywowania struktur kościelnych na Białorusi, a potem na Ukrainie. Rozpoczął się „nowy rozdział” w historii Kościoła na wschód od granic Polski. W czasie

wizytatorem apostolskim dla grekokatolików na Białorusi. O. Gajek jest zwierzchnikiem Kościoła katolickiego obrządku bizantyjsko-białoruskiego.

Jan Paweł II mówił na wspomnianym spotkaniu w 1998 roku do pielgrzymów z Białorusi: „Przychodźcie też po to, aby szukać tu umocnienia na drogę, jaka jest przed wami. Wolności nie można tylko posiadać, ale trzeba ją stale zdobywać, tworzyć (...). Trzeba prosić Boga, aby dał wzrost temu dobru, jakie dokonało się i nadal dokonuje na waszej ziemi, żeby nie zabrakło w sercach męstwa, wielkoduszności i nadziei”.

W momencie historycznych przemian słowa papieskie, by wolność (nie tylko polityczną, ale i wewnętrzną) „stale zdobywać, tworzyć” i wezwanie, by modlić się o męstwo, wielkoduszność i nadzieję stają się jeszcze bardziej aktualne.

Wykorzystano wywiad z bp. Romualdem Kamińskim ze zbiorów Centrum Myśli Jana Pawła II z 2018 roku

jp2online.pl

Ogólnopolskie Forum Duszpasterskie

Eucharystia daje życie
2019 – 2022

Poznań, 19 września 2020

ZGROMADZENI NA ŚWIĘTEJ WIECZERZY

Kościół pw. św. Rocha, ul. św. Rocha 10
09:30 – Msza św. koncelebrowana, przewodniczący Arcybiskup Salvatore Pennacchio, Nuncjusz Apostolski w Polsce

Centrum Wykładowo-Konferencyjne Politechniki Poznańskiej, ul. Piotrowo 2
11:15 – (Otwarcie Sesji)

Słowa wprowadzające – Arcybiskup Stanisław Gądecki, Metropolita Poznański, Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Zgromadzenie na świątecznej wieczerzy. Założenia Programu Duszpasterskiego Kościoła w Polsce na 2020-2021 – Arcybiskup Wiktor Skwarc, Metropolita Katowicki, Przewodniczący Riermiej Duszpasterstwa KEP

Eucharystia w wielbieniu Św. i uświetnieniem eucharystii
– Ojciec prof. Wojciech Gierzych OP, Teolog Domu Papieskiego, Watykan

13:00 – Przerwa na kawę
13:50 – Interludium muzyczne
14:00 – Piękno liturgii – Ks. dr hab. Wojciech Węgrzyniak, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
Rola języka w liturgii – Prof. dr hab. Kazimierz Odgo, Uniwersytet Rzeszowski
Obrzędy i znaki w liturgii – Ks. dr Andrzej Dudek, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II, Sełecja w Tarnowie
Muzyka i liturgia w liturgii – Prof. dr hab. Marek Gierdecki, Akademia Muzyczna w Poznaniu

15:40 – Pytania do prelegentów – moderator Ks. Krystian Samolier, Poznań

16:00 – Zakończenie Sesji

Zgłoszenia: forum2020.pl, tel. 668 385 356

Organizator

Odpust w Loretto

13.09.2020 r.

**100-lecie powstania
Zgromadzenia Sióstr Loretańskich
1920-2020**

Z Maryją uwielbiamy Boga

Msza święta o godz. 13.00
z przewodnictwem ks. abp Salvatore Pennacchio
Nuncjusza Apostolskiego w Polsce

Konferencja formacyjna – ks. Szymon Mucha
Koncert muzyczny w wykonaniu Orkiestry Koncertowej VICTORIA
z parafii Matki Boskiej Zwycięskiej w Warszawie-Rembertowie

Zgłoszenia grup pielgrzymów: tel. 29 741 17 87.

Zareklamuj się u nas!

idziemy

REKLAMA

II okładka
205 x 285 + 5 mm na spadzie

REKLAMA

1/1 strona wewnątrz pisma
205 x 285 + 5 mm na spadzie

REKLAMA

Junior page
135 x 190 mm
+ 5 mm na spadzie

REKLAMA

moduł
reklamowy
75 x 140 mm

REKLAMA

moduł
reklamowy
95 x 67 mm

Zapraszamy do kontaktu: reklama@idziemy.com.pl, tel. 502 142 292

KURCZAK SIELSKI

Z CHOWU BEZ ANTYBIOTYKÓW

- 100% Z POLSKICH GOSPODARSTW
- PASZA ROŚLINNA BEZ SUROWCÓW GMO
Z DODATKIEM SKŁADNIKÓW MINERALNYCH I WITAMIN
- 5 POLSKICH ZBÓŻ
KUKURYDZA, PSZENICA, PSZENŻYTO, JECZMIEN, OWIES PLUS MARCHEW
- IDEALNY DO PIECZENIA
WYSMIĘNITY NA ROŚL, MIĘKKI, SOCZYSTY I AROMATYCZNY
- DELIKATNIE ŻŁOTAWA BARWA
DZIEKI KUKURYDZY, KTÓRA JEST KARMIONY

KURCZAK SIELSKI
ROŚNIE WOLNIEJ
NIŻ ZWYKŁY
KURCZAK

Kurczak
sielski
Z CHOWU BEZ ANTYBIOTYKÓW

SuperDrob